

LÄHETETTYNÄ KIRKOSSA

Jatkoselvitys kirkon, kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyöstä

Syyskuussa 2005
Jaakko Ripatti

Lyhyesti

Perinteinen lähetystyö on muuttunut viime vuosikymmeninä kirkkojenväliseksi yhteistyöksi. Tämä on merkinnyt sitä, että paikalliset kirkot ja seurakunnat ovat yhä suuremmassa määrin itse alkaneet hoitaa kansainvälisiä tehtäviään yhteistyöprojekteina. Lisäksi lähetystyön suunta on vaihtunut. Enää ei olla liikkeellä vain kristillisiltä alueilta ei-kristillisille. Lähetys on kaikkialla ja avautuu kotiovelta. Kirkon jäsenet on lähetetty todistamaan Kristuksesta sanoin ja teoin. Kirkon missionaarinen identiteetti kaipaa jatkuvaa vahvistamista, ja lähetysjärjestöjen asema suhteessa kirkkoon ja kirkon kansainväliseen diakoniaan on monesta syystä nyt uuden järjestelyn tarpeessa.

Kirkkohallitus asetti huhtikuussa 2000 neljän vuoden määräajaksi Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan, jonka tuli ”kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi kehittää kirkon sekä sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön välistä yhteistyötä”. Neuvottelukunta jätti mietintönsä huhtikuussa 2004. Kirkkohallituksen täysistunto käsitteli asiaa syyskuussa 2004 ja lähetti sen jatkovalmisteluun. Sain huhtikuussa 2005 tehtäväkseni valmistella esityksen jatkoselvitystä varten syyskuun 2005 loppuun mennessä.

Tavoitteenani on etsiä toiminta- ja hallintomallia, jossa lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu säilyvät itsenäisinä organisaatioina, mutta sitoutuvat noudattamaan kirkon yhteistä lähetysstrategiaa ja toimimaan seurakuntien ja hiippakuntien kanssa kirkossa yhteisesti hyväksytyjen toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Esitän selvityksessäni, että uudistettu yhteistyöelin eli kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunta (KLDT) sijaitsisi edelleen kirkon ulkoasiain neuvoston yhteydessä. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian aseman vahvistaminen tässä mietinnössä esitettyjen näkökohtien nojalla edellyttää kuitenkin muutosta kirkon ulkoasiain neuvoston ohjesääntöön, mikä tulee mahdolliseksi kirkkolain 20 luvun 7 §:n täydentämällä. Nämä hallinnolliset toimenpiteet lujittavat lähetystyön ja kansainvälisen diakonian asemaa kirkon keskushallinnossa ja luovat osaltaan pohjan laajentaa ja syventää kirkon missionaarista tehtävää pitkäjänteisesti hiippakunnissa ja seurakunnissa.

Kirkon ulkoasiain neuvosto valitsisi neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan, johon kuuluu piispa puheenjohtajana ja seitsemäntoista muuta jäsentä. Kahdeksan jäsentä valitaan kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön ehdotusten perusteella. Yhdeksän jäsentä valitaan hiippakunnista, kukin hiippakuntavaltuusto tekee esityksen kolmesta jäsenehdokkaasta.

Uudistetun toimikunnan tehtävänä on hyväksyä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleinen linja ja lähetysstrategia sekä yhteisessä toiminnassa noudatettavat periaatteet. Se järjestää kirkon lähetystehtävään liittyvää yhteistä kasvatusta, koulutusta ja tiedotusta sekä tukee varainhankintaa ja hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta. Toimikunta johtaa myös lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskuksen (KLDK) toimintaa.

Sitoutuminen kirkon yhteiseen lähetystehtävään ja keskinäiseen kumppanuuteen vahvistetaan perussopimuksella, jonka kukin lähetysjärjestö ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö allekirjoittaa kirkkohallituksen kanssa. Perussopimus korvaa kirkolliskokouksen 1979 antaman ohjeen, jolla määrätään viralliseksi lähetysjärjestöksi hyväksymisestä.

Selvityksessä ehdotetaan, että kirkkohallitus pyytäisi asiasta eri tahojen lausunnot ja ryhtyisi valmistelemaan kirkkolain ja kirkkohallituksen ohjesäännön muuttamista sekä seurakuntien kansainvälisen työn sihteerin koulutusta. Piispainkokousta pyydetään selvittämään hiippakunnan kansainvälisen työn sihteerin tehtäväkuvaa sekä toimien/virkojen asemaa ja rahoitusta.

sisällys

1. Johdanto

- 1.1. Tehtäväksianto
- 1.2. Lyhyt yhteistyön historia
- 1.3. Tarkennettu tehtävä

2. Yhteistyön toiminnallinen järjestäminen

- 2.1. Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan peruslinja
- 2.2. Kirkon lähetystehtävä: lähetys ja kansainvälinen diakonia
 - 2.2.1. Käsitteistä
 - 2.2.2. Lähetystehtävä kirkon säännösten alla
 - 2.2.3. Kirkon lähetystehtävän luonne
 - 2.2.4. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteenkuuluvuus
- 2.3. Kirkon, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyö
 - 2.3.1. Yhteistyöjärjestöt
 - 2.3.2. Kirkon lähetysjärjestön merkitys, sisältö ja asema
 - 2.3.3. Yhteistyön tarve kirkossa
 - 2.3.4. Yhteistyön tarve seurakunnissa
 - 2.3.5. Yhteistyön tarve hiippakunnissa
 - 2.3.6. Yhteistyön tarve kirkkojen sekä kirkkojen ja lähetysjärjestöjen välillä
 - 2.3.7. Yhteistyön tarve järjestöissä
 - 2.3.7.1. Lähetysjärjestöjen välinen yhteistyö
 - 2.3.7.2. Koulutusyhteistyö KLL:n puitteissa
- 2.4. Kirkon yhteinen lähetysstrategia ja siihen sitoutuminen

3. Yhteistyön hallinnollinen järjestäminen

- 3.1. Yhteinen toimielin: Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunta
- 3.2. Kirkon järjestömalli: aseman saavuttaminen, säilyttäminen ja menettäminen
- 3.3. Perussopimus
 - 3.3.1. Perussopimuksen luonne
 - 3.3.2. Perussopimuksen tausta ja yksityiskohtaiset perustelut
 - 3.3.3. Perussopimuksen tekstimalli
- 3.4. Lähetystehtävän järjestäminen seurakunnassa
- 3.5. Lähetystehtävän järjestäminen hiippakunnassa
- 3.6. Toimikuntamallin talous ja henkilöstö
- 3.7. Suomen Lähetysseuran esitys fuusioitumisesta kirkon toimielimeen

4. Selvittelijän kanta

- 4.1. Toiminnan järjestäminen
- 4.2. Hallinnon järjestäminen
 - 4.2.1. Yhteisen toimielimen sijoittaminen kirkon keskushallintoon
 - 4.2.2. Tarvittavat säädös- ja säännösmuutokset
 - 4.2.3. Rahoitussuunnitelma ja kysymys kirkon lähetysrahastosta

5. Selvittelijän esitys

Lyhenteet ja käytetty kirjallisuus

LÄHETETTYNÄ KIRKOSSA

Jatkoselvitys kirkon, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyöstä

Me julistamme hänen kuolemaansa.

Me todistamme hänen ylösnousemistaan.

Me odotamme hänen tulemistaan kunniansa.

Eukaristisesta rukouksesta

1. Johdanto

1.1. Tehtäväksianto

Kirkkohallitus asetti 4.4.2000 neljän vuoden määräajaksi Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan ja antoi sen tehtäväksi ”kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi kehittää kirkon sekä sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön välistä yhteistyötä”. Neuvottelukunta jätti mietintönsä 7.4.2004 kirkkohallitukselle. Kirkkohallituksen täysistunto käsitteli asiaa 28.9.2004 ja lähetti sen jatkovalmisteluun. Kansliapäällikkö Risto Junttila kutsui 13.4.2005 allekirjoittaneen tekemään valmistelutyöhön tarvittavaa jatkoselvitystä 30.9.2005 mennessä.

1.2. Lyhyt yhteistyön historia

Viime vuosikymmeninä maailmanlähetyksen tilanne on muuttunut olennaisesti. Perinteisten kirkkokuntien jäsenmäärä - paitsi roomalaiskatolisen kirkon - on laskenut ja uusien uskontojen kannattajien määrä on nousussa. Afrikan ja Aasian kirkot ovat kasvaneet ja vahvistuneet. Monenlaisten karismaattisten liikkeiden ja riippumattomien kirkkokuntien lähetystyö on menestynyt Latinalaisessa Amerikassa, Afrikassa ja Itä-Aasiassa. Lähetystyön suunta on vaihtunut, mikä merkitsee, ettei vain olla liikkeellä kristillisiltä alueilta ei-kristillisille. Lähetys on kaikkialla. Ennusteena ollut niin kutsutun kolmannen maailman kirkkojen alkanut ja voimistuva lähetystyö perinteisten kirkkojen alueella tulee yhä muuttamaan lähetystilannetta. Kirkot tekevät lähetystyötä enenevässä määrin kirkkojen kanssa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toimintastrategiassa Läsnaolon kirkko todetaan, että ”merkittävä kirkon ja järjestöjen yhteistyön kehittämisen kysymys on lähetystyön ja kansainvälisen diakonian organisointi kirkossa”. Koska perinteinen lähetystyö on muuttunut kirkkojenväliseksi yhteistyöksi, ovat paikalliset kirkot yhä suuremmassa määrin alkaneet hoitaa lähetys- ja diakoniatehtäviänsä itse yhteistyöprojekteina. Tästä on puolestaan seurauksena, että lähetysjärjestöjen asema suhteessa kirkkoon ja kirkon kansainväliseen diakoniaan on rakennettava uudella tavalla.

Myös tilanne kirkkojen lähiympäristössä elää muutosvaihetta. Piispa Juha Pihkala on kuvannut ilmiötä (Pihkala 2005) seuraavasti:

Sekä globalistuvan muuttoliikkeen että pakolaisuuden synnyttämä uskonnollinen monikulttuurisuus lisääntyy myös niissä Euroopan maissa, joilla ei ole ollut omia siirtomaita. Vaikka Suomessa asuu pysyvästi väkilukuumme nähden hyvin vähän ulkomaalaisia – huomattavasti alle 100 000 - ja vaikka sijaitsemme kaukana Euroopan valtaviirroista, Helsingin lähiöissä on jo kouluja, joiden oppilaat edustavat lähes sataa kansallisuutta. Täällä on lukuisia erilaisia perinteitä noudattavia muslimiyhteisöjä puhu-

mattakaan sitten intialaisten ja muiden itäisten uskontojen kirjosta sekä alkuperäisessä että läntiseen kulttuuriin mukautetuissa muodoissa.

Myös kantaväestön uskonnollinen hajanaisuus on erityisesti toisen maailmansodan jälkeen lisääntynyt. Syitä on monia, mutta merkittävin niistä lienee elinkeinoelämän rakennemuutoksesta johtuva väestön radikaali ja perinteisiä yhteyksiä katkova kaupunkilaistuminen – mikä on tapahtunut varsinkin viimeisten 30 vuoden aikana. Vastaava urbanisaatio on meneillään kaikkialla maailmassa, erityisesti myös kolmannessa maailmassa.

Kun olemme keskustelleet näistä asioista Namibian luterilaisen kirkon edustajien kanssa, olemme huomanneet, että ongelmamme ovat hämmästyttävän yhteisiä: miten tavoittaa ne, joiden uusilla asuinalueilla ei ole kirkollisia traditioita eikä niitä kantavia rakenteita? Miten voitaisiin olla luomassa tilaa sellaisille Pyhän Hengen synnyttämille uskon ja rakkauden yhteisöille, jotka kokisivat kasvavansa esiin suuresta ja yhteisestä hengellisestä kokonaisuudesta? Miten luoda tietoisuus juurista ja jatkuvuudesta? Vastaavaa kyselyä kuuluu myös Aasiasta ja Latinalaisesta Amerikasta: metropolien kyky imeä ihmisiä tuntuu lähes loputtomalta. Yksilöt sulautuvat anonyymiin massaan, pääosin loputtomiin slummeihin.

Tietoisena maailmanlähetyksen uusista haasteista Suomen evankelis-luterilainen kirkkokin on ryhtynyt etsimään kokonaisvaltaiseen missioon tähtäävää sisäistä muutosta. Useiden muiden keskeisten luterilaisten kirkkojen tavoin se on joutunut pohtimaan, miten kirkon itsensä hoitama lähetystehtävä, järjestöjen ja kansalaisliikkeiden vastuu sekä kirkon hallintorakenne voitaisiin kytkeä lähemmin toistensa yhteyteen. Taloudellisten edellytysten niukkeneminen on pannut vauhtia säästöjen ja synergiaetujen etsintään myös lähetystyötä tekevien järjestöjen ja kirkkojen keskuudessa.

Yhteistyötä on siten kyllä toivottu, mutta samalla on jouduttu kohtaamaan vaikeuksia etenkin sisältökysymyksissä ja niiden pohjalta tehtävissä käytännön johtopäätöksissä. Yhtenä vaikeutena on ollut, miten saattaa yhteen julkisoikeudellisen yhteisön tarpeet ja toiveet yksityisoikeudellisten rekisteröityjen yhdistysten tarpeiden ja toiveiden kanssa siten, etteivät yhdistykset tunne menettävänsä omaa toimivaltaansa. Yhteisen vastuun, edun ja tavoitteen katsotaan tässäkin työssä olevan myös jokaisen toimijan oma etu ja tavoite.

Yhteistyökysymyksissä on törmätty järjestöjen erilaiseen luonteeseen ja työskentelytapaan, erilailla painottuvaan teologiseen korostukseen ja siitä seuraavaan itseymmärrykseen ja erilaiseen taustahistoriaan. Toisten teologia on lähtöisin evankelikaalisesta perinteestä, kun taas toiset järjestöt korostavat tunnustususkollisuutta tai orientoituvat ekumeenisesti tai toimivat lähetysjärjestön ohella samalla myös evankelioivana yhdistyksenä. Toiset harjoittavat laajaa kansainvälistä toimintaa usein humanitaaristen tavoitteiden mukaisesti toisten tyytyessä perinteisemmässä mielessä lähetystyöhön.

Oikeata lähetysrakennetta on etsitty vuosikymmenten ajan useissa komiteoissa ja työryhmissä. ”Huomioionotettavista asioista tällöin tärkeimmät koskevat kirkon kansainvälisten yhteyksien ja suhteiden hoitamista, lähetysten ja kansainvälisen diakonian yhteistyön kehittämistä, paikallisseurakunnan tarpeiden ja odotusten huomioimista, kirkon yhteistä lähetyskoulutusta ja –tiedotusta sekä lähetystyön organisoimista kirkossa” (Ahonen 2003, 168).

Vuonna 1993 ilmestyi kirkon lähetysten suunnittelua koskeva mietintö ”Lähetetty Jumalan kansa – kirkon lähetystyön kehittämissuunnitelma”. Sen valmistuminen liittyi kirkolliskokouksen jo 1980-luvun alussa Kirkon lähetystyön keskukselle jättämään tehtäväksi antoon, jonka tavoitteena oli laatia yhdessä lähetysjärjestöjen kanssa kirkon lähetystyön yhteinen strategia. Kirkkohallitus asetti vuonna 1995 toimikunnan (puheenjohtajana tuomiorovasti Matti Järveläinen) selvittämään, miten kehitetään kirkkomme toimintaa kokonaisvaltaisen mission mukaiseksi, parannetaan kansainvälisen diakonian ja lähetysten yhteyttä ja vahvistetaan lähetystyön ja evankelioimistuksen yhteyttä. Toimikunta julkaisi mietintönsä Koko kirkon missio vuonna 1998 esittäen, että Kirkon lähetystyön kes-

kuksen tilalle perustettaisiin Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun johtokunta ja toimintayksikkö. Toimikunta esitti myös kirkon lähetysjärjestön aseman korvaamista kirkon ja lähetysjärjestöjen välillä tehtävällä sopimuksella.

Useat lähetysjärjestöt katsoivat, ettei itsenäisen yhdistyksen päätösvallan siirtäminen kirkon elimelle ollut kaikilta osin mahdollista. Lisäksi oltiin eri mieltä siitä, miten uusi toimintayksikkö tulisi sijoittaa kirkon organisaatioon.

Riittävien yhteistyöedellytysten puuttuessa kirkkohallitus asetti jatkotyöskentelyä varten vielä uuden toimielimen. Kirkon lähetystyön neuvottelukuntaan kutsuttiin edustus kaikista seitsemästä lähetysjärjestöstä, Kirkon Ulkomaanavusta ja seurakuntatasolta. Neuvottelukunnalle annettiin työskentelyaikaa neljä vuotta. Sen tuli ”kirkon missionaarisen tehtävän toteuttamiseksi kehittää kirkon sekä sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön välistä yhteistyötä”. Lisäksi se sai tehtäväkseen laatia ”kirkkohallitukselle esitys kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toiminnan ja hallinnon järjestämisestä”. Neuvottelukuntaa veloitettiin seuraamaan kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta käytävää keskustelua, tutkimusta ja varainhankintaa sekä lähetysjärjestöjen toimintaa ja yhteistyötä hiippakunnissa ja seurakunnissa.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta esitti syksyllä 2004 kirkkohallitukselle, että se (1) hyväksyisi mietinnön ”Kirkon lähetystehtävä” kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian järjestämisen pohjaksi.

Kirkkohallitusta pyydettiin (2) tekemään kirkolliskokoukselle esitys kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohdan muuttamisesta seuraavasti: ”*Kirkolliskokouksen asiana on päättää kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta, kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin sekä kirkkojenvälisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa;*”

Ehdotuksen mukaan kirkkohallituksen tulisi (3) sisällyttää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiön perustamisen ja kehittämisen kirkkohallituksen toiminta- ja taloussuunnitelmaan vuodesta 2005 lähtien.

Kirkkohallitusta pyydettiin (4) asettamaan työryhmä, jonka tehtävänä olisi selvittää seurakuntien kansainvälisen työn sihteerin koulutuksen järjestämistä.

Tehdessään ehdotuksen säätiömallista neuvottelukunnan enemmistö katsoi, että nykyisessä tilanteessa kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiö voi parhaiten toimia järjestöjen yhteistoiminnan kehittäjänä ja osana kirkon lähetystehtävän hoitamista. Säätiö pystyisi esityksen mukaan kirkkohallituksen toimikuntaa paremmin luomaan toimintaedellytyksiä järjestöjen yhteistoiminnalle ja siten kirkon lähetystehtävän hoitamiselle.

Eriävässä mielipiteessään Suomen Lähetysseuran johtaja katsoi, että kirkon ja lähetysjärjestöjen perustama säätiö ”ei vastaa miltään osin” Suomen Lähetysseuran työssä esiin nousseisiin tarpeisiin ja vaatimuksiin. Se muodostaisi järjestöjen ja kirkon rinnalle vielä yhden uuden lähetysvaroja keräävän organisaation ja yhä vain lisäisi sekaannusta kirkossa ja yhteistyökirkkojen piirissä. Säätiö loisi lähetystyön strategian, jota se itse ei toteuttaisi, ja kirkon rakenteeseen uuden raskaan organisaation, joka ei muuttaisi tilannetta parempaan suuntaan. Lähetysjohtajan mielestä kirkko tarvitsisi oman toimielimen, koska ”lähetystehtävä on kirkon toiminnan ytimessä eikä tätä tehtävää voida ulkoistaa”. Toimielimen tulisi olla kirkon omassa määräysvallassa eikä sen ohjaamisessa olisi sijaa

järjestöpoliittisille etupyrkimyksille. SLS olisi valmis neuvottelemaan kirkkohallituksen kanssa toimintansa, henkilöstönsä ja omaisuutensa luovuttamisesta tällaisen toimielimen käyttöön.

Kirkkohallituksen esittelyssä päädyttiin ehdottamaan, että kirkkohallitus kävisi periaatekeskustelun mietinnöstä ja palauttaisi asian jatkovalmisteluja varten. Esittelijä hahmotteli seuraavat yhdeksän kysymyskokonaisuutta periaatekeskustelua varten:

1. Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan peruslinja
2. Kirkon lähetystehtävä: lähetys ja (kansainvälinen) diakonia
3. Kirkon, kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön yhteistyö
4. Kirkon lähetysjärjestömalli, sen saavuttaminen, säilyttäminen ja menettäminen
5. Kirkon yhteinen lähetysstrategia ja siihen sitoutuminen
6. Perussopimus
7. Yhteinen toimielin: säätiö vai toimikunta
8. Seppo Rissasen (SLS) ehdotus neuvotteluista kirkkohallituksen kanssa mm. Suomen Lähetysseuran lakkauttamisesta
9. Jatkovalmistelu

Kirkkohallitus jätti asian päätösehdotuksen mukaan jatkovalmisteluun. Olen saanut sen käsityksen, ettei lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyötä tultane enää jatkossa käsittelemään neuvottelukunnan esittämän säätiömallin pohjalta. Säätiö perustaminen merkitsisi lähetystoiminnan ulkoistamista ja yhden uuden toimijan tuomista lähetysrintamasta vastaavien yksiköiden joukkoon. Säätiöt on alun perin kehitetty rahavarojen keräämiseen ja hoitamiseen ja jonkin asian rahoittamiseen, ei varsinaiseksi toimijaksi.

1.3. Tarkennettu tehtävä

Tulen saamani jatkovalmistelutehtävän toteuttamiseksi pohtimaan, onko neuvottelukunnan vaihtoehtoisessa niin kutsutussa toimikuntamallissa aineksia yhteistyön kehittämiseksi. Mitä ratkaisuvaihtoehtoja on löydettävissä yhteistyön kiinteyttämiseksi kirkon ja mainittujen järjestöjen välille kirkon missionaarisen tehtävän toteuttamiseksi. Etenen selvitystyössäni kirkkohallituksen esittelijän tiivistettyjen kysymysten pohjalta pohtien ensiksi yhteistyön toiminnallisia ja sitten hallinnollisia edellytyksiä. Olen haastatellut lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun johtajia ja käytössäni ovat olleet lukuisat asiakirjat. Tavoitteenani on hakea toiminta- ja hallintomallia, jossa lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu säilyvät itsenäisinä organisaatioina, mutta sitoutuvat noudattamaan kirkon yhteistä lähetysstrategiaa ja toimimaan seurakuntien kanssa kirkossa yhteisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti. Tausta-aineistona selvitystyössäni on kolme mietintöä: Koko kirkon missio (1998), Kirkon Lähetystyön neuvottelukunnan välimietintö (2002) ja lopullinen mietintö (2004). Olen pyrkinyt kokoamaan selvitykseeni oleellisen mainituista mietinnöistä helpottaakseni asian jatkokäsittelyä.

2. Yhteistyön toiminnallinen järjestäminen

2.1. Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan peruslinja

Saamansa tehtävän mukaisesti Kirkon lähetystyön neuvottelukunta kehitti kirkon, sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön välistä yhteistyötä kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi. Mietinnön mukaan kirkon yhteiseen lähetystehtävään kuuluvat sekä lähetys että diakonia. Sanan

julistusta ja rakkauden palvelua ei voi eikä saa erottaa toisistaan; ne yhdessä muodostavat kirkon yhden ja jakamattoman lähetystehtävän.

Neuvottelukunnan lähtökohtana oli kirkon lähetysjärjestömalli. Yhteistyössä kirkon keskushallinnon, seurakuntien, kaikkien lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun edustajien kanssa neuvottelukunta etsi ratkaisumallia, joka merkitsisi nykyistä selkeämmin kirkon lähetystehtävän mieltämistä kirkon omaksi tehtäväksi.

Mietinnössään neuvottelukunta keskittyi erityisesti sellaisen säätiön hahmottelemiseen, jossa lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu säilyisivät itsenäisinä organisaatioina, mutta sitoutuisivat noudattamaan kirkon yhteistä lähetysstrategiaa ja toimimaan yhteisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti. Vaihtoehtona säätiömallille oli nykyisen kirkon lähetystyön keskuksen (KLK) kehittäminen eli niin sanottu toimikuntamalli.

Molemmissa malleissa keskeisenä tavoitteena olisi lähetystehtävän ymmärtäminen nimenomaan kirkon tehtävänä siten, että seurakunnat, hiippakunnat ja koko kirkko ovat lähetystehtävän varsinaisia vastuunkantajia. Kirkon yhteisen lähetystehtävän toteuttamista varten tarvittaisiin uutta ajattelua ja uusi yhteinen toimielin.

Toimielimen tarkoituksena olisi mietinnön mukaan tukea ja edistää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja sen seurakuntien lähetystehtävän toteutumista ja lisätä mahdollisuuksia lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toteuttamiseen. Sillä ei pyritäisi lähetysjärjestöjen tai Kirkon Ulkomaanavun toiminnan kaventamiseen. Sen tavoitteena olisi selkeyttää kirkon lähetystehtävän ymmärtämistä ja toteuttamista sekä kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan liittyvää hallintoa.

Toimielin ilmentäisi kirkon ja sen lähetysjärjestöjen tahtoa toimia yhdessä kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi. Tavoitteena olisi myös ehkäistä kirkon lähetystehtävää toteuttavien eri toimijoiden päällekkäisiä toimintoja ja selkeyttää kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun asemaa kirkon lähetystehtävän toteuttajina.

Sitoutuminen yhteisen toimielimen työhön varmistettaisiin erillisellä perussopimuksella. Siinä kuvataan tämänhetkinen käsitys kirkon ja järjestöjen tehtävistä lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa sekä luodaan edellytykset järjestöjen yhteistyön kehittämiseksi. Sopimuksen sisältöä voitaisiin tarvittaessa tarkastaa ja ajankohtaistaa. Perussopimuksen tai yhteisessä toimielimessä hyväksytyjen yleisten linjausten tai periaatteiden jatkuva rikkominen johtaisi myös perussopimuksen purkamiseen, jolloin rikkoja menettäisi perussopimuksessa määritellyn statuksen.

Yhteistyön kehittämisen erityistavoitteina pidettiin (1) teologisessa perustassa ilmaistun kirkon lähetystehtävän ykseyden ilmentämistä, (2) kokonaiskirkon hallinnollisen vastuun lisäämistä lähetystehtävän toteuttamisessa, (3) kirkon yhteisen lähetysstrategian luomista, (4) kirkon lähetystehtävään liittyvien toimijoiden yhteyden vahvistamista sekä (5) toimintaedellytysten luomista näiden tavoitteiden toteutumiseksi.

Neuvottelukunta hahmotteli toimielimelle seuraavat tehtävät:

1. Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleisestä linjasta päättäminen sekä kirkon yhteisestä lähetysstrategiasta sopiminen.
2. Kirkon, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavien periaatteiden hyväksyminen.

3. Kirkon lähetystehtävään liittyvästä yhteisestä kasvatuksesta, koulutuksesta ja tiedotuksesta vastaaminen.
4. Kirkon lähetystehtävään liittyvän varainhankinnan edistäminen ja koordinointi.
5. Seurakuntien kokonaisvaltaisen vastuun tukeminen.

Sopimukset olisivat sisällöltään samankaltaiset; Suomen Piipiseuran kanssa solmittavassa sopimuksessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon sen ekumeeninen erityisluonne. Perussopimus sitouttaisi jäsenet yhteisen toimielimen toimintaan ja sen tekemiin yhteisiin päätöksiin. Siinä määriteltäisiin, miten tässä vaiheessa ymmärretään kirkon ja järjestöjen nykyiset tehtävät lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa sekä luodaan puitteet järjestöjen yhteistoiminnan kehittämiseksi.

Sopimuksen perustana on yhtäältä kirkko ja sen suhde lähetysjärjestöihin sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiön ja toisaalta lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön yhdenvertaisuus. Perussopimuksen tarkoituksena on korostaa sopimuskumppaneiden yhteistyötä ja yksimielisyyttä lähetystehtävän ja kansainvälisen diakonian toteuttamisessa. Sisällöllisesti sopimus korvaisi kirkolliskokouksen toukokuussa 1979 hyväksymät kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisen edellytykset ja hyväksymiseen liitettävät mahdolliset ehdot.

Uutta ehdotuksessa on maininta myös kirkon lähetysjärjestön aseman menettämisestä. Neuvottelukunta piti tärkeänä, että sopimuksessa määriteltäisiin myös sopimusrikkomuksen seuraamukset: Yhteistoimintaelimen sääntöihin sisältyisi ehto, jonka mukaan kirkon lähetysjärjestö-statuksen menettänyt järjestö menettää myös jäsenyytensä yhteistoimintaelimessä.

Sopijapuolina olisivat toisaalta Suomen evankelis-luterilainen kirkko, jonka nimissä sopimuksen hyväksyy ja allekirjoittaa kirkkohallitus, ja toisaalta kukin kirkon lähetysjärjestö sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiö. Perussopimuksen keskeinen kohta on sen tarkoituksena, jonka mukaan ”sopijapuolten tarkoituksena on luoda tällä sopimuksella yleiset puitteet yhteistyölle kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi lähetystyön ja kansainvälisen diakonian osalta.”

Neuvottelukunnassa sopijapuolet korostivat yhteistyönsä yleisinä periaatteina seuraavia asioita:

- Lähetys on Kolmiyhteisen Jumalan pelastavaa työtä, jota Hän tekee maailmassa.
- Lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa toteutetaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksen pohjalta kirkon yhteydessä. Jos järjestön toiminta rajoittuu Raamatun kääntämiseen, kustantamiseen ja levittämiseen, sitoutumista evankelisluterilaiseen tunnukseen ei tarvitse mainita sen säännöissä.
- Kirkon kokonaisvaltainen lähetystehtävä kutsuu todistamaan Jumalan varauksettomasta rakkaudesta julistuksen, palvelun ja keskinäisen yhteyden kautta.
- Lähetystehtävä tarkoittaa seurakuntien, hiippakuntien ja koko kirkon osallistumista tähän Kolmiyhteisen Jumalan pelastavaan työhön maailmassa.
- Kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön toiminta on kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa ja niiden toiminta osoittaa seurakuntien jäsenten sitoutumisen kirkon lähetystehtävään.

Neuvottelukunta ehdotti pohdinnan jälkeen säätiömallia. Tällä kannalla olivat myös kaikki seurakuntia edustaneet neuvottelukunnan jäsenet. Lähetysjohtaja Seppo Rissanen on eriävässä mielipiteessään ilmaissut säätiömallista oman ja Suomen Lähetysseuran johtokunnan kielteisen kannan. Kirkon Ulkomaanavun Säätiön edustajat esittivät kriittisiä huomioita säätiömallista, mutta eivät jättäneet omaa eriävää mielipidettä eivätkä myöskään yhtyneet eriävään mielipiteeseen.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta teki sanotun pohjalta edellä mainitun ehdotuksensa kirkkohallitukselle, joka päätti lähettää sen keskustelun jälkeen jatkovalmisteluun.

Jatkovalmistelussa luovun esittämästä säätiömallin mukaista ratkaisua ja haen ratkaisua neuvottelukunnan kutsuman toimikuntamallin pohjalta.

2.2. Kirkon lähetystehtävä: lähetystyö ja kansainvälinen diakonia

2.2.1. Käsitteistä

Jumala lähetti Jeesuksessa Kristuksessa perustamansa kirkon tiettyä tehtävää varten. Tämä kirkon tehtävä” eli ”kirkon missio” käsittää kaiken, minkä Herra on käskenyt kirkon suorittaa. Tehtävään kuuluu evankeliumin julistaminen ja sakramenttien jakaminen, mutta myös toiminta niiden keskuudessa, jotka eivät vielä tai eivät enää ole kristittyjä.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta julkaisi 2002 yksimielisen välimietinnön *Kirkon lähetystehtävä*. Sen mukaan lähetystehtävä kuuluu pysyvästi kirkon olemukseen. Lähetystehtävän toteuttajana on keskeisesti paikallisseurakunta. Lähetystyön tulisi mietinnön mukaan olla trinitaarista, kontekstuaalista ja kokonaisvaltaista. Koska lähetystyö sisältää julistuksen ja palvelun, on alettu puhua vaikiintuneesti *kirkon lähetystehtävästä*, jota toteutetaan *lähetystyönä ja kansainvälisenä diakoniana*.

Suomalaisessa kontekstissa on säilynyt laajasti sanoille ”*lähetys*” ja ”*lähetystyö*” kapea-alaisempi merkityssisältö kuin englannin kielessä on sanalla ”*mission*”. ”Kirkon missio” sisältää kansainvälisessä kielenkäytössä paitsi evankeliumin todistuksen sanoin ja teoin myös kristittyjen yhteyttä sekä sosiaalista ja taloudellista oikeudenmukaisuutta sisältävän merkityksen. Lähetystehtävän kokonaisvaltaisuus on sisäistetty suomalaisessa kirkollisessa keskustelussa, ja sen vuoksi lähetysten- tai lähetystyön-käsitteen asemesta on alettu käyttää laaja-alaisen lähetyskäsitteen puolustamiseksi ilmaisua ”lähetystyö ja kansainvälinen diakonia”. Tosin niiden keskinäisestä suhteesta on edelleen erilaisia tulkintoja.

2.2.2. Lähetystehtävä kirkon säännösten alla

Säännösten alla kirkon tehtävä lähetystyönä ja diakoniana sisältyy implisiittisesti jo kirkkolain niin kutsuttuun tarkoitukseen, jonka mukaan ”tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi” (KL 1:2).

Edelleen kirkkolaisissa määritellään, miten mainittua kirkon tehtävää käytännössä toteutetaan. ”Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä” (KL 4:1).

Kirkkolain sisältämä kirkon ”tarkoituspäytäjä” ja ”toteuttamispäytäjä” sisältävät yhdessä varsin selkeäsanaisesti luterilaiseen tunnustukseen (”tunnustuksensa mukaisesti”) sisältyvän ajatuksen, että kristinuskossa on kysymys uskosta ja rakkaudesta. Teologisena pohjana on käsitys Kristuksen olemuksesta ja työstä yhtä aikaa uskon lahjana ja rakkauden tehtävänä. ”Jeesus Kristus, hänen persoonansa ja työnsä, on kristillisen uskon ja julistuksen keskus. Jumalan Poikana Kristuksen ainutlaatuisuus on uskon luovuttamaton lähtökohta. Kristuksen esimerkki ja toiminta on myös kirkolle annetun lähetystehtävän malli. Hän julisti ja opetti, palveli ja paransi. Jeesus kutsui ihmiset uskomaan häneen, seuraamaan häntä ja toimimaan hänen nimessään.”

Kirkkolain mainittuihin kappaleisiin sisältyy evankeliumin julistamisen ja lähimmäisenrakkauden yhteenkuuluvuus. Kirkon itsensä kuuluttamassa tehtävämäärittelyssä voidaan nähdä siten vahva ”missionaarinen” leima, ja ”lähetystehtävä” sisältyy kirkon konstituutioon eli olemusrakenteeseen.

Kirkon lähetystehtävä kohdistuu sekä kirkon omiin jäseniin ja kirkon lähivaikutuspiiriin, mutta myös kauempana ulkomailla oleviin ihmisiin ”kristillisen sanoman levittämiseksi”.

Kirkkolainsäädännön perusidean mukaan eivät vain itse kirkko tai seurakunnat ole lähetystyön ja diakonian subjekteja vaan jokaiselle kirkon jäsenellekin kuuluu osallistuminen niin lähetys- kuin diakoniatyöhön. Niinpä kirkkojärjestyksen mukaan ”seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. Toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä diakoniatyön johtosäännössä” (KJ 4:3).

Niin myös ”seurakunnan ja sen jäsenten tulee edistää lähetystyötä, jonka tarkoituksena on evankeliumin levittäminen niiden keskuuteen, jotka eivät ole kristittyjä. Toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä lähetystyön johtosäännössä” (KJ 4:4).

Kirkkohallituksen seurakunnille lähettämässä lähetystyön mallijohtosäännössä mainitaan, miten seurakunta toteuttaa lähetystehtävänsä esimerkiksi varustamalla sanalla ja sakramenteilla seurakuntalaisia kasteessa jokaiselle annettuun lähetystehtävään, huolehtimalla lähetysvastuun toteutumisesta seurakunnan opetus- ja kasvatustyössä, ohjaamalla ja varustamalla seurakuntalaisia ja seurakunnan toimintaryhmiä lähetysvastuuseen lähellä ja kaukana, huolehtimalla yhteydenpidosta nimikkokohteisiin ja rohkaisemalla esirukoukseen lähetystyön puolesta sekä osallistumalla lähetystyön taloudelliseen vastuuseen vapaaehtoisen kannatuksen ja seurakunnan talousarviomäärärahojen avulla.

Yhteistyön lisäämiseen ohjaa diakoniatyön mallijohtosääntö vuodelta 1994, jossa kansainvälisen diakonian kanaviksi nimetään Kirkon Ulkomaanapu ja kirkon lähetysjärjestöt. Samoin mallijohtosääntö lähetystyölle velvoittaa ”käyttämään lähetystyön kanavina kirkon lähetysjärjestöjä ja Kirkon Ulkomaanapua”.

Kirkon lähetystehtävä on keskushallintotasolla sijoitettuna kirkon ulkoasiain neuvoston tehtäväkuvaan joskin hämärällä tavalla. Kirkkohallituksen ohjesäännössä (19 §) mainitaan, että neuvoston tehtävänä on hoitaa kirkon suhteita muihin kirkkoihin, uskontokuntiin ja kirkkojen välisiin järjestöihin. Keskusteluissa onkin vaadittu ohjesäännön tarkistamista ja lähetystehtävän selkeyttämistä muutoksella kirkkolakiin ja siitä johdetulla ohjesäännön tarkistuksella. Tosin ulkoasiain neuvoston johtama ulkoasiain osasto on saanut ohjesäännöllä (20 §) jo nytkin tehtävän hoitaa ”kirkon lähetystyötä ja kirkon lähetysjärjestöjen yhteistyötä”.

Kirkon ulkoasiain neuvosto valitsee (24 §) kirkon lähetystyön toimikuntaan puheenjohtajan ja kahdeksan muuta jäsentä ja kullekin henkilökohtaiset varajäsenet. Lähetystyön toimikunnan tehtävänä

(25 §) on kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä sekä edistää lähetysjärjestöjen yhteistä toimintaa; ja huolehtia kirkon lähetystyön yhteisestä kasvatus-, koulutus- ja tiedotustoiminnasta.

Hiippakunnissa ja seurakunnissa on kirjava käytäntö. Kuitenkin kahdeksassa hiippakunnassa on Suomen Lähetysseuran palkkaamat lähetys sihteeri, jotka työskentelevät muiden hiippakuntasihteerien tapaan. Espoon hiippakunnalla on sivutoiminen hiippakuntasihteerin. Hiippakunnat tukevat erisuuruusin määrärahoihin hiippakunnan lähetystyötä. Yleensä hiippakunnassa lähetys sihteerien tukena on lähetystyön toimikunta.

Seurakunnissa käytännöt vaihtelevat. Suurilla seurakunnilla on päätoimiset lähetys sihteerit ja lähetystoimikunnat. Pienillä seurakunnilla lähetys sihteerit työskentelevät vapaaehtoisina tai osatoimijoina.

Hiippakuntien ja seurakuntien lähetystyön kehittämiseksi on viime vuosina tehty uusia ehdotuksia.

2.2.3. Kirkon lähetystehtävän luonne

Lähetysyhteistyön kehittämisen yksi avainkysymys on, mitä tarkoittaa, että kirkko on olemukseltaan missionaarinen. Lähetystyön historiassa ekumeeninen liike on aloittanut tässä merkityksessä uuden luvun. Kirkon olemuksesta nousevaksi kirkon tehtäväksi lähetystyö ymmärrettiin Tambaramin vuoden 1938 lähetyskonferenssissa, jonka mukaan ”Jumala on pannut evankeliumin levittämisen kaikkeen maailmaan kirkon tehtäväksi. Se on osa kirkon omaa olemusta ... Jumala on luonut sen jatkamaan maailmassa työtä, jonka Jeesus Kristus aloitti elämällään ja opetustoiminnallaan ja saattoi päätökseen kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan.”

Toisen maailmansodan traagisten tapahtumien jälkeen virisi keskustelu lähetystyön objektiivisesta perustasta ja Jumalan lähetyksestä (missio Dei), kun nähtiin, että lähetystyön alkuperä ja perusteet nousevat Kolmiyhteisen Jumalan omasta toiminnasta. Lähetystyön kirkollistumista edesauttoi vielä kaksi seikkaa. Yhtäältä lähetystyön tuloksena syntyneet Afrikan ja Aasian kirkot tulivat aktiivisesti mukaan kansainväliseen keskusteluun ja toisaalta Kansainvälinen Lähetysneuvosto integroitui Kirkkojen maailmanneuvostoon 1961. Maailmansodan hävitys ja sekularismi hävittivät rajat ulko- ja sisälähetymisen väliltä ja iskulauseeksi muodostui ”lähetystyö kuudella mantereella”.

1980-luvun missiologiset asiakirjat Mission and Evangelism (KMN 1983) ja Together in God’s Mission (LML 1988) perustelivat lähetymisen ekklesiologisesti ymmärtäen sen nousevan kirkon olemuksesta ja muodostavan kirkon perustehtävän. Niinpä asiakirja Koko kirkon missio (1998) toteaa mietinnössään, että ”lähetysjärjestökeskeisestä ajattelusta on siten vähitellen siirrytty kirkon lähetystehtävän painottamiseen. Oivallettiin, että jos ja kun lähetys on kirkon perustehtävä, kirkko ei voi jättää sitä pelkästään järjestöjen varaan. Vaikka suuri osa kirkon lähetystehtävästä näyttää tulevaisuudessakin käytännössä kanavoituvan lähetysjärjestöjen kautta, kirkon on kannettava siitä oma vastuunsa”.

Koko kirkon missio –asiakirjassa (s. 9-10) mainitaan, että kirkon lähetystehtävän luonnetta on viime aikoina lähestytty uskontunnustukseen sisältyvästä kirkon apostolisuuden näkökulmasta. Kirkkojen piirissä on vakiintunut verraten laaja yhteisymmärrys apostolisuuden sisällöstä, jolla tarkoitetaan uskollisuutta apostoliselle traditiolle ja uskollisuutta lähetystehtävälle. Porvoon julistus määrittelee apostolisuuden viittaamalla siihen, että kirkko elää katkeamattomassa perinnössä, joka on lähtöisin apostoleista ja heidän julistuksestaan.

Sama Herra, joka lähetti apostolit, on jatkuvasti läsnä kirkossa. Henki varjelee kirkkoa apostolisessa traditiossa siihen asti, kunnes historia saa täyttymyksensä Jumalan valtakunnassa. Apostolinen traditio merkitsee apostolien kirkon pysyvien tunnusmerkkien säilymistä: todistusta apostolisesta uskosta, evankeliumin julistusta ja tuoretta tulkintaa, kasteen ja ehtoollisen toimittamista, kirkon viran velvollisuuksien siirtämistä uusille ihmisille, yhteyttä rukouksessa, ilossa ja kärsimyksessä, sairaiden ja puutteessa olevien palvelemista, yhteyttä paikallisten kirkkojen kesken ja niiden lahjojen jakamista, jotka Herra on kullekin antanut.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta on puolestaan viitannut (KLNLM, 26-27) Luterilaisen maailmanliiton lähetysteologiseen asiankirjaan *Mission: Transformation, Reconciliation, Empowerment*, jolla se näkee olevan kaksi tarkoitusta. ”Ensiksi asiakirjan pyrkimyksenä on lisätä luterilaisten kirkkojen tietoisuutta Jumalan lähetyksestä maailmassa ja omasta roolistaan osana Jumalan lähetystä. Kirkko ei ole lähetysten alku ja päämäärää, vaan lähetys on Jumalan asia, jonka hän itse vaikuttaa kirkkonsa kautta. Lähetys on siten kirkon olemassaolon syy.”

Toiseksi asiakirjan tarkoituksena on tarjota työkaluja luterilaisten kirkkojen harjoittaessa itsetutkiskelua ja pohtiessa omaa lähetysteologiaa, lähetysstrategiaa ja lähetyskäytäntöjä.

”Asiakirjan työotsikon termit *Transformation, Reconciliation* ja *Empowerment* kuvaavat kirkon osallistumista Jumalan lähetykseen. Muutos (*transformation*) viittaa sekä yksilön että yhteisön muuttumiseen ja uudistumiseen Jumalan tahdon mukaisesti – käsitteellä on sama sanajuuri kuin termillä ’*reformaatio*’. Edelleen lähetys pyrkii sovintoon (*reconciliation*) sekä ihmisen ja Jumalan välillä että ihmisten kesken. Lopulta Jumala itse valtuuttaa, varustaa ja antaa voiman lähetykselle (*empowerment*).”

Neuvottelukunnan mietinnön jälkeen ilmestynyt lopullinen asiakirja kuvaa viime vuosikymmenten lähetysparadigman muuttumista seuraavasti:

Kirkon lähetystehtävän ymmärtämistä koskevat, merkitykselliset paradigmanmuutokset ovat sävyttäneet Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkkojen kokemustodellisuutta ja käytäntöjä. Neljännessä yleiskokouksessa (Helsinki, 1963) lähetys määriteltiin vielä suppeasti, sillä sen tavoitteena pidettiin kääntymistä epäuskosta uskoon. Kuudennesta yleiskokouksesta (Dar es Salaam, 1977) lähtien lähetys on kuitenkin ymmärretty ja sitä on toteutettu kokonaisvaltaisemmin, sillä siihen on sisällytetty koko ihmistä ja kaikkia ihmisiä koskeva julistus, oikeudenmukaisuuden puolustaminen ja palvelu. Oikeudenmukaisuuden, rauhan ja luomakunnan eheyden puolustaminen on saanut entistä enemmän painoarvoa. Luterilaisen maailmanliiton neuvottelussa, jossa käsiteltiin kirkkojen osallistumista Jumalan lähetykseen (Nairobi, 1998), oltiin sitä mieltä, että perinpohjainen muutos (reformaatio) on tärkeä osa lähetystä ja yhteiset ekumeeniset lähetyspyrkimykset tärkeä osa lähetysten käytäntöä 2000-luvulla. Tässä asiakirjassa jatketaan samaan tyyliin ja nostetaan esiin näky missionaalisesta kirkosta. Tässä näyissä lähetys kuuluu kirkon olemukseen ja kirkko on olemukseltaan Kristuksen ruumis. Asiakirjassa korostetaan myös ajattelua, jonka mukaisesti lähetystehtävässä osallistutaan Jumalan valtakunnan esiin murtautumiseen Kristuksessa, lähdetään yhteiselle matkalle ihmisten kanssa heidän konteksteissaan ja keskitytään muutokseen, sovintoon ja varustamiseen (Empowerment).

Ekumeenisilla asiakirjoilla ei luonnollisestikaan ole Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa juridisesti sitovaa merkitystä, mutta keskeisten järjestöjen jäsenenä ja itsekin niiden sisältöön valmisteluvaiheessa vaikuttavana kirkko antaa niille vahvan painoarvon. Suunta järjestölähetyksestä kirkkojen harjoittamaan lähetykseen näyttää selvältä ja vakavasti otettavalta. Kirkkomme onkin yhdessä järjestöjen kanssa hahmotellut luterilaisesta tunnustusperinteestä nousevan lähetysteologisen pohjan, joka muodostaa kirkolliskokouksen aikanaan pyytämän kirkon yhteisen lähetysstrategian erään oleellisen lähtökohdan.

2.2.4. Lähetyksen ja kansainvälisen diakonian yhteenkuuluvuus

Nykyisessä kansainvälisessä keskustelussa on tähdennetty, että kirkon lähetystehtävä osallistumisena kolmiyhteisen Jumalan pelastavaan toimintaan koko maailmassa tapahtuu sekä sanallisen julistuksen että saman evankeliumin mukaisen rakkauden teoissa tapahtuvan palvelun kautta. Lähetystyö ja kansainvälinen diakonia kuuluvat yhteen. Luterilaisen maailmanliiton lähetyskonsultaatio (Global Consultation on Churches in Mission) totesi Nairobissa 1998, että ”lähetykseen sisältyvät julistus, palvelu, oikeudenmukaisuuden edistäminen ja dialogi eri uskontojen edustajien kanssa”.

Suomalaiseen lähetystyöhön on aina kuulunut olennaisesti kysymys terveydenhuollosta, monenlaisesta sosiaaliavusta, kasvatuksesta, opetuksesta ja katastrofiavusta. Sitä on – kuten Koko kirkon missio korostaa – pidetty niin itsestään selvänä, ettei erikseen ole puhuttu lähetyksen diakonisesta roolista. Köyhyys, syrjäytyminen ja nälkä maailmassa ovat pakottaneet tarkistamaan julistuksen ja palvelun suhdetta ja osaltaan nostaneet kysymyksen yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta kirkon lähetystehtävän sisältökysymykseksi.

Tänä vuonna on selvitetty ensimmäisen kerran, miten suuri osa lähetysjärjestöjen ulkomailla olevista työntekijöistä toimii missäkin tehtävissä. Lähetystyöntekijöiden ehdoton enemmistö, 42 %, toimii kirkollisessa ja seurakunnallisessa työssä. Terveyden- ja sairaanhoidossa sekä sosiaalityössä toimii 19 %, opetus- ja koulutustehtävissä 16 %, hallinnon ja talouden parissa 6 %, raamatunkäännöstyössä, kirjallisuudessa ja viestinnässä 6 % sekä teknisen työn ja yhteisön kehittämistehtävissä 5 %, muissa tehtävissä 7 %.

Myös evankelioimistyö sisältyy edellä kuvattuun kirkon lähetystehtävään. Vuonna 1993 valmistui evankelioimistyön selvitys, jossa täsmennettiin evankelioimisen käsitettä ja asemaa. Samaa asiaa käsitteli myös Koko kirkon missio -mietintö. Kirkon lähetystyön neuvottelukunta toteaa, että ”molemmissa painotetaan, että evankelioiminen ei ole vain yksittäinen työmuoto, vaan se kuuluu kirkon olemukseen. Kirkon olemus ja tehtävä puolestaan toteutuvat seurakunnassa. Yhdistyksen tai herätysliikkeen toiminta ei vapauta paikallisseurakuntaa sen missionaarisesta vastuusta. Seurakunta toteuttaa evankeliumistehtäväänsä, kun sen toimintaa ohjaa kysymys, miten kaikki sen alueella elävät ihmiset pääsisivät evankeliumista osallisiksi”.

Mietinnön mukaan tämä paikallisseurakunnan tehtävää ja vastuuta korostava tulkinta on muun muassa selkeyttänyt evankelioimisjärjestöjen suhdetta seurakuntaan. Sisällöllisesti molemmat mietinnöt (1998 ja 2004) kuvaavat evankelioimisen laajaksi ja kokonaisvaltaiseksi samalla tavalla kuin jo aikaisemmin on totuttu puhumaan lähetystyöstä: siihen kuuluu Kristuksesta todistaminen sekä sanoin että teoin. Lähetys- ja evankelioimistehtävän tavoite on ”missionaarinen ja diakoninen seurakunta” (KKM, 21).

Lähetystyöllä on vakiintunut asema ja järjestäytyneet toimintamallit seurakunnan toiminnassa. Usein se ymmärretään kuitenkin vain niiden vastuualueeksi, jotka ovat siitä erityisen kiinnostuneita. Perinteiseen ”lähetysystävien” ajatteluun sisältyy niin evankeliumin sanoman välittäminen sitä tuntemattomille kuin rakkaudenpalvelu apua tarvitsevien keskuudessa. Neuvottelukunta on teologisessa työskentelyssään lähtenyt siitä Raamattuun perustuvasta luterilaisesta uskonkäsityksestä, että kirkko seurakuntineen on Jumalan sanan ja sakramenttien synnyttämä ja evankeliumin ympärille muodostunut pyhien yhteisö, joka Kristuksen antamin valtuuksin lähettää yhä uudelleen jäsenensä julistamaan ja palvelemaan. Lähetystyö seurakunnassa ei voi siksi olla vain yksi työmuoto muiden joukossa, vaan pikemminkin seurakunnan olemukseen kuuluva ulottuvuus.

Seurakuntien työntekijät kohtaavat muihin uskontoihin kuuluvia yhä useammin kansainvälistymisen ja muuttoliikkeen lisääntyessä Tärkeätä on käydä keskustelua maahan muuttaneita arvostavasti tasavertaiselta pohjalta ja auttaa heitä pyyteettömästi heidän tarpeissaan. ”Yhtä tärkeää on kertoa heillekin, että Kristus on ainoa tie pelastukseen.”

Lähetys ja diakonia eivät kohdistu vain kaukana ulkomailla tai vain Suomessa asuviin eikristittyihin, vaan myös niihin kirkon omiin jäseniin, jotka ovat vieraantuneet evankeliumista tai jotka kärsivät hätää ja puutetta.

Lähetystehtävää toteutetaan seurakunnissa yhteistyössä lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun kanssa. KUA:n asema seurakunnassa on osin selkiytymätön. Käytännössä yhteydenpito Kirkon Ulkomaanapuun on organisoitu usein seurakunnissa diakoniatyön yhteyteen, erilleen lähetystyöstä. Johtosäännöllä kansainvälinen diakonia on annettu usein diakonian viranhaltijoitten erityiseksi työalaksi. Toiminnan järjestelyssä jää usein huomiotta se, että lähetysjärjestöjen toiminta on suurelta osin myös kansainvälistä diakoniaa. Siksi seurakunnan kansainvälisen vastuun koordinoimiseksi tulisi pohtia, miten nämä tehtävät, lähetys ja kansainvälinen diakonia, saadaan toistensa kanssa parempaan yhteyteen.

Lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön toteuttama kansainvälinen diakonia ovat luonteeltaan osin erilaisia. Lähetysjärjestöt pitävät sitä osana kirkon diakonista vastuuta, joidenkin ajattelussa kansainvälinen diakonia on evankeliumin julistusta valmistavaa ja prioriteetissa sen jälkeen sijoitettavaa toimintaa. Kirkkojen välisen yhteistyön ja seurakuntien yhteydessä toteutettavan kehitysyhteistyön ohessa Kirkon Ulkomaanavun työn painopiste on kansainvälisessä humanitaarisessa avustustoiminnassa. Koko kirkon missio -mietinnössä todetaan, että esimerkiksi katastrofityössä ihmisten auttamiseen on sisällynyt tietoinen hädänalaisten uskonnollisen identiteetin – usein ainoan identiteettiturvan - varjeleminen. Silloinkin toiminnalla on ”missionaarinen dimensio” eli ”todistus Hänestä, joka itse köyhyyteen suostuen rakasti ihmisiä kuolemaan asti”. (KKM, 11)

Luontevin tapa on sijoittaa lähetystyö ja kansainvälinen diakonia seurakunnissa yhteisen johtokunnan tai työryhmän alaisuuteen. Myös lähetysseurakuntien ja Kirkon Ulkomaanavun yhdyshenkilöiden yhteistyötä seurakunnassa tulee lisätä oleellisella tavalla ja ryhtyä suunnittelemaan hiippakuntien ja seurakuntien kansainvälisen työn sihteerien koulutusta ottamalla huomioon myös seurakuntien lisääntyvä vastuu maahanmuuttajatyöstä, lähialueuudesta ja ystävyysseurakuntatoiminnasta.

2.3. Kirkon, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyö

2.3.1. Yhteistyöjärjestöt

Kirkon ulkomaille suuntautunut lähetystyö alkoi 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Suomen Lähetysseura perustettiin vahvasti kirkolliselta pohjalta 1859 ja järjestäytyi valtiollisen ja kirkollisen tilanteen vuoksi hallinnollisesti vapaaksi yhdistykseksi. Uudessa strategiassaan (Seuraavista luonnehdinnoista ks. Kirkko muutosten keskellä, s. 246-251) järjestö korostaa lähetystyön seurakuntakeskeisyyttä, monenvälisyyttä ja vastavuoroisuutta. Lähetystyöntekijöiden lähettämisen ohella tullaan korostamaan myös muita yhteistyön muotoja, ja työskentelytavoissa korostuu verkottuminen. Lahjoitetuista varoista – talousarviovaroista ja yksityisistä lahjoituksista - Suomen Lähetysseura sai vuonna 2004 yhteensä 43,8 %.

Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, joka perustettiin 1873, kanavoi lähetystukensa aluksi Suomen Lähetysseuran kautta, mutta aloitti opillisten keskustelujen jälkeen oman lähetystoimintan-

sa vuosisadan vaiheessa. Strategiassaan järjestö korostaa armon evankeliumin ja evankeliumista todistamisen perustavaa asemaa työmuodoissaan ja aluepiireissään. Keskeistä on toiminnan taloudellisuus ja eri suuntiin rakentuvien yhteyksien tärkeys. Lahjoitetuista varoista Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys sai 8,8 % vuonna 2004.

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen ruotsinkielinen sisarjärjestö Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland, joka perustettiin vuonna 1922, aloitti oman lähetystyönsä Keniassa 1963. Järjestö on panostanut Kenia-työssään erityisesti kurssitoimintaan ja kirjallisuustyöhön sekä muutamaaan paikallisväestön kannalta tärkeään vesiprojektiin ja koulutusohjelmaan maaseudun nuorisolle. Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finlandin osuus oli 1,1, % vuonna 2004 lahjoitetuista varoista.

Vanhin lähetysjärjestö, vuonna 1812 perustettu Suomen Piipiasseura liittyi vuodesta 1966 Yhdistyneiden Raamattuseurojen kautta kansainväliseen raamattulähetystyöhön. Järjestö jatkaa toimintaansa eri puolilla maailmaa Raamatun kääntämiseksi ja levittämiseksi. Seurakunnat ovat voineet liittyä jäseneksi Piipiasseuraan vuodesta 2002 alkaen. Suomen Piipiasseuran osuus lahjoitetuista varoista vuonna 2004 oli 4,4 %.

Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyks, joka perustettiin 1967, nousi 1960-luvun opiskelijälähetyksestä ja muodostui evankelioimis- ja lähetysjärjestöksi tunnuksella ”evankelioikaa kansa evankelioimaan kansoja”. Työn painopisteenä ovat olleet islamilaiset maat sekä Japani ja Etiopia. Strategian osaksi on hyväksytty Nuorten maailma –visio ja erityisesti alle 29-vuotiaat, mikä merkitsee lapsi- varhaisnuorisoon, nuorten ja nuorten aikuisten työn painotusta. Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyksen osuus vuonna 2004 lahjoitetuista varoista oli 10,6 %.

Suomen Evankelisluterilaisesta Kansanlähetyksestä irtautuivat omiksi järjestöikseen ulkomaisen työn painopisteitä koskeneen erimielisyyden vuoksi radiotyöhön erikoistunut Sanansaattajat vuonna 1973 ja Evankelisluterilainen Lähetysyhdistys Kylväjä 1974. Sanansaattajat on keskittynyt kristillisten radio-ohjelmien kustantamiseen Aasiaan, Lähi- ja Kaukoitään, Afrikkaan ja Eurooppaan sekä luterilaisten vähemmistökirkojen tukemiseen. Radiolähetysjärjestö Sanansaattajien osuus lahjoitetuista varoista vuonna 2004 oli 4,7 %.

Kylväjän työn painopiste on ollut Aasian kentillä Mongoliassa, Turkissa ja Bangladeshissa sekä Etiopiassa. Yhteistyöprojekteja on ollut Piipiasseuran ja Kansanlähetyksen kanssa. Evankelisluterilaisen Lähetysyhdistys Kylväjän osuus oli 4,9 % vuonna 2004 lahjoitetuista varoista.

Lähetysjärjestöjen työhön on liittynyt alusta alkaen vahva diakoninen ulottuvuus eri työalueilla. Kirkkojen yhteistyöstä kansainvälisen diakonian alueella vastaa Kirkon Ulkomaanapu, joka on toiminut vuodesta 1995 itsenäisenä säätiönä, jonka hallituksen nimittää kirkon ulkoasiain neuvosto. Se voidaan organisaationsa puolesta rinnastaa kirkon lähetysjärjestöihin vaikka se toimiikin läheisemmässä yhteydessä kirkon ulkoasiain osastoon kuin lähetysjärjestöt. Lukuisissa toimikuntamietinnöissä Kirkon Ulkomaanavun tekemä kansainvälinen diakonia on nivelletty ongelmattomasti osaksi kirkon missionaarista vastuuta. Avustustoiminnan rinnalla KUA:ssa on perehdytty köyhyyden rakenteellisiin syihin ja niihin vaikuttamiseen, suurten katastrofien hoitoon, lähialueutyöhön ja yhteistyökampanjoihin eri tahojen kanssa. KUA:n strategian mukaan säätiö toimii verkostojen ja paikallisten ihmisten kautta. Luterilaisen maailmanliiton maailmanpalvelunosasto ja sen maaohjelmat ovat KUA:n käytännön työn merkittävä instrumentti. Kirkon Ulkomaanapu keräsi 21,8 % vuonna 2004 lahjoitetuista varoista.

2.3.2. Kirkon lähetysjärjestön merkitys, sisältö ja asema

Niin kutsuttujen vanhojen lähetysjärjestöjen, SLS:n ja SLEY:n, rinnalle nousi 1960-luvulla kolme seurakuntien ja kirkon jäsenten vapaaehtoisvaroin tukemaa lähetysjärjestöä, Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland, Suomen Piiphiaseura ja Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys.. Tässä yhteydessä syntyi käsite ”kirkon lähetysjärjestö”, jonka asemaan pääseminen edellytti hakemuksesta laajennetun piispainkokouksen päätöstä. Monivaiheisen kirkollishallinnollisen työskenteilyn tuloksena vuoden 1971 ylimääräinen kirkolliskokous asetti teologian tohtori Toivo Saarilahden puheenjohtajana työskennelleen komitean, joka mietinnössään 1974 ehdotti muun ohella, että kirkokolakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan järjestöjen hyväksymisestä kirkon lähetysjärjestöksi päättäisi kirkolliskokous.

Eräiden oikeudellisten kysymysten johdosta kirkolliskokous päätti 8.5.1975 antaa asian valmistelun kirkkolakikomitealle, joka esitti 1978, että kirkolliskokous päättäisi piispainkokouksen esityksestä lähetystyötä harjoittavan kotimaisen järjestön hyväksymisestä kirkon lähetysjärjestöksi. Samalla se pyrki määrittelemään kirkon lähetysjärjestöltä edellytettävät vaatimukset. Kirkolliskokous hyväksyi 1979 sitten ne periaatteet, joita se tulee noudattamaan tutkiessaan kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevia aloitteita. Edelleen voimassa olevissa periaatteissa on määritelty ensinnäkin se menettely, jota päätöksenteossa noudatetaan, sekä lähetysjärjestöksi hyväksymisen edellytykset ja hyväksymispäätökseen mahdollisesti asetettavat ehdot. Samalla kirkolliskokous katsoi, että laajennetun piispainkokouksen kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymä järjestö säilyttää asemansa, ellei järjestö ilmoita, ettei se hyväksy kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisen edellytyksiä ja ehtoja.

Kirkolliskokouksen 1979 tekemää päätöstä ehdotettiin tarkistettavaksi ja konkretisoitavaksi, kun Koko kirkon missio –mietinnössä hahmoteltiin uutta puitesopimusta, joka korvaisi mainitun päätöksen. Myös kirkon lähetystyön neuvottelukunta katsoi, että kirkon ja sen lähetysjärjestöjen asema tulee lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hallinto-organisaatiota uudistettaessa määrittellä uudestaan kirkon, sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun välisellä perussopimuksella.

Kirkolliskokous uskoi voivansa 1979 menettelyllä liittää lähetysjärjestöt kiinteämmin kirkon ja seurakuntien harjoittamaan toimintaan. Siksi lähetysjärjestöksi hyväksymiseltä edellytettiin vuoden 1979 ehdoissa luterilaista tunnustus pohjaa (paitsi ekumeeniselta Suomen Piiphiaseuralta), järjestön tarpeellisuutta lähetystehtävän toteuttamisessa, velvoitetta yhteistyöhön kirkon lähetystyön keskuksen kanssa sen ohjesäännön mukaisella tavalla. Kirkolliskokous velvoitti lähetysjärjestöt neuvottelemaan kirkon lähetystyön keskuksen kanssa uusien lähetysalojen avaamista ja toimintansa olennaista muuttamista koskevista suunnitelmista.

Vuonna 1975 perustettu kirkon lähetystyön keskus sai tehtäväkseen suunnitella ja ohjata lähetystyön kotimaista toimintaa yhteistyössä kirkon muiden hallintoelinten ja lähetysjärjestöjen kanssa. Tuloksena olikin lähinnä lähetysten kotimaantyyön, lähetyskasvatuksen ja koulutuksen järjestäminen. Ulkomailla tehtävä työ ei löytänyt kirkon omaan rakenteeseen sisältyvää yhteistyökäytäntöä; se jäi järjestöille. Tosin KKK:n yhteydessä on toiminut 1990-luvun alkupuolelta lähtien ulkomaisen työn kysymyksiä käsittelevä työryhmä.

Kirkolliskokouksen yleisvaliokunta esitti vuonna 1984 ponsilauselman, jossa Kirkon lähetystyön keskusta pyydettiin yhdessä lähetysjärjestöjen kanssa kehittämään kirkkomme lähetystyön yhteistä strategiaa. Tultaessa 1990-luvulle kävi ilmi, miten vaikeata oli laatia yhteistä strategiaa tai edes yleissuunnitelmaa työstä, joka tapahtuu useiden itsenäisten toimijoiden kanssa. Yleissuunnitelman asemesta päädyttiin lähetystyön kehittämissuunnitelmaan (KKK 1992) Lähetetty Jumalan kansa, joka nimesi lähetystyön kehittämistarpeita ja antoi suuntaviivoja.

Myös vuoden 1994 kirkon keskushallinnon uudistus muutti lähetystyön asemaan niin, että KKK:n ohjesääntö raukesi ja vuoden 1979 säädös menetti ainakin osittain merkityksensä. Hallintouudistuksen jälkeen kirkon lähetystyön keskukselta tuli yksi kirkkohallituksen ulkoasiain osaston toimintayksikkö ja kirkolliskokouksen asettaman johtokunnan tilalle tuli nyt ulkoasiain neuvoston asettama kirkon lähetystyön toimikunta.

Lähetystyön keskuksen tehtävät määritellään voimassa olevassa kirkon lähetystyön toimikunnan tehtäväluettelossa tehtäviksi ”kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä sekä edistää kirkon lähetysjärjestöjen yhteistä toimintaa, ja huolehtia kirkon lähetystyön yhteisestä kasvatus-, koulutus- ja tiedostustoiminnasta”. Kirkolliskokouksen 1979 kirkon lähetysjärjestöiksi hyväksymiseen sisältyvä ehto ja velvoite neuvotella järjestöjen ja kirkon lähetystyön keskuksen kanssa uusien lähetysalojen avaamisesta ei ole löytänyt ohjesääntötason menettelytapoja; se on jäänyt kuolleeksi kirjaimiksi. Tältäkin osin vuoden 1979 kirkolliskokouksen päätös on oikaisemisen tarpeessa

Kirkolliskokous asetti sitten lokakuussa 1995 toimikunnan, joka sai tehtäväkseen selvittää kirkon olemukseen kuuluvan lähetysvastuun toteutumisen kirkon toimintarakenteen eri tasoilla ja tehdä lähetystyön kehittämissuunnitelman pohjalta ehdotus kirkon lähetysjärjestömallin kehittämiseksi ja siihen liittyvien kirkolliskokouksen päätösten tarkistamiseksi. Tehtäväluettelo sisälsi veloitteen ehdotuksen tekemisestä lähetysten ja kansainvälisen diakonian sekä kirkon kokonaisvaltaisen mission kehittämiseksi.

Edellä on selostettu, että toimikunta esitti kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian erillisyyksien perustamista kirkkohallituksen alaisuuteen. Keskuksen toimintaa ohjaisi johtokunta, johon kirkolliskokous valitsisi neljäksi vuodeksi puheenjohtajan ja kuusitoista jäsentä. Johtokunnassa tulisi olla kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun edustus. Toimikunta esitti myös kirkon lähetysjärjestöjen aseman (vuonna 1979) korvaamista kirkon, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun välisellä sopimuksella. Jatkotyötä tehneen kirkon lähetystyön neuvottelukunnan säätiömallin tultua torjutuksi jatkotyö pääsi jälleen jatkumaan.

2.3.3. Yhteistyön tarve kirkossa

Monessa yhteydessä on viime aikoina tuotu esiin kirkon, sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun lisääntyvä yhteistyötarve. Vuosikymmeniä kestäneiden keskustelujen jälkeen seurakunnat odottavat, että kysymys voitaisiin viimeinkin ratkaista.

Vuonna 2002 hyväksyttiin kirkon missio, visio ja strategia Läsnaolon kirkko. Missio on siinä strateginen käsite, mutta mietinnössä todetaan, että missio tarkoittaa kirkon kielenkäytössä myös kirkon lähetystehtävää. Sen mukaan missio on pysyvä, ajasta, paikasta ja yhteiskunnan tai kirkon järjestysmuodosta riippumaton perustehtävä. Jumala on läsnä kirkossaan synnin rikki repimän maailman keskellä, ja tähän maailmaan Kristus on lähettänyt kirkkonsa antaen sille lähetyskäskyssään mission (Matt. 28:18-20).

Läsnaolon kirkko sisältää myös Kirkon keskusrahaston varoilla kirkon keskushallinnon ja hiippakuntahallinnon tasoilla tehtävän työn strategian. Yhdeksi kirkon keskushallinnon kehittämiseksi on asetettu ”yhteistyö muiden kirkollisten tahojen kanssa”. Sen mukaan ”merkittävä kirkon ja järjestöjen yhteistyön kehittämisen kysymys on lähetystyön ja kansainvälisen diakonian organisointi kirkossa”. Siinä katsotaan, että kirkon perinteinen lähetystyö on muuttunut kirkkojenväliseksi yhteistyöksi, mikä on merkinnyt, että paikalliset kirkot ovat alkaneet yhä suuremmissa määrin hoitaa lähetys- ja diakoniatehtäväänsä itse esimerkiksi yhteistyöprojekteina. Asiakirja tekee johtopäätök-

sen, että ”lähetysjärjestöjen asema suhteessa kirkkoon ja kirkon kansainväliseen diakoniaan on rakennettava uudella tavalla.

Myös kirkon nelivuotiskertomuksessa Kirkko muutosten keskellä (KMK 2004) viitataan siihen, kuinka 1980-luvulla alkaneessa kehittämissuhteissa on etsitty tiiviimpää yhteistyötä ja uudenlaista vastuunjakoa kirkon ja lähetysjärjestöjen välillä ja lähetysjärjestöjen kesken. Kertomus toteaa, että kirkon kansainvälisen vastuun kokonaiskuva on pirstaleinen. Lähetystyö, kansainvälinen diakonia, ekumeeninen työ, lähialuetyö, ulkosuomalaistyö, maahanmuuttajatyö ja ystävyysseurakuntatoiminta mielletään yhä selkeämmin yhdeksi seurakunnan kansainvälisen vastuun kokonaisuudeksi. Tämä asettaa haasteet myös kokonaiskirkolle suunnittelun, päätöksenteon ja toteutuksen tasolla. Niinpä nelivuotiskertomuksessa todetaan painokkaasti, että lähetystyön ymmärtäminen yhä enemmän kirkkojen yhteiseksi tehtäväksi edellyttää sekä kokonaiskirkon että seurakuntien tähänastista aktiivisempaa ja välittömämpää roolia lähetystyön toimijana. Lähetysjärjestömalli on mahdollistanut kirkon ja seurakuntien passiivisen roolin ja malli on aiheuttanut riittämättömästi koordinoituna toimintojen päällekkäisyyttä. ”Muutostarpeita asettaa myös se, että monet suomalaisten lähetysjärjestöjen työyhteydessä olevat kirkot toivovat, että ne voisivat jatkossa olla entistä enemmän solmimassa sopimuksia kirkkojen välisesti” (KMK, 256).

Maa maailmassa ja kirkoissa tapahtuneiden monenlaisten muutosten vuoksi kirkot ovat joutuneet selvittämään omaa olemustaan ja tehtäväänsä. Liikkeelle ei ole enää lähdetty kirkon tehtävästä tai uskosta ihmistä vaan Jumalasta ja Pyhästä Kolminaisuudesta. Kirkon luonnetta onkin tarkasteltu ekklesiologisessa keskustelussa koinonia-käsitteestä eli siitä yhteydestä ja rakkaudesta, joka jo vallitsee Kolminaisuuden persoonien välillä ja ”jonka Jumala haluaa jakaa luotujensa kanssa”. Kirkko on sanan ja sakramenttien luoma hengellinen yhteisö ja esimerkiksi Luterilaisen maailmanliiton kirkot muodostavat yhteisön (a Communion of Churches), jonka piirissä vallitsee alttarin ja saarnatuolin yhteys (Ahonen 2003, 162).

Lähetystyksen ekklesiologinen perustelu avautuu myös Nikean tunnustuksen mukaisista kirkon olemismääreistä ”yksi, pyhä, katolinen, apostolinen”, jolloin kirkon apostolisuudella ymmärretään uskollisuutta apostoliselle opetukselle ja apostoliselle lähetystehtävälle. Ekklesiologinen tutkimus ja kirkkojen yhteinen keskustelu ovatkin avanneet teitä maailmanlähetystyölle, joka on muuttunut kirkkojen yhteiseksi tehtäväksi niin, että esimerkiksi Porvoon julistus ja julkilausuma korostavat vahvasti kirkkojen yhteistä vastuuta lähetystyöstä. Kirkkomme tekemät yhteistyösopimukset Namibian, Kiinan ja Inkerin kirkkojen kanssa osoittavat osin muutoksen suunnan ja merkitsevät yhteiselle päätöksenteolle ja kirkon johdolle uutta missionaarista haastetta. Kokonaiskirkko ei voi jättää lähetystyövastuutaan yksin lähetysjärjestöjen varaan silloin, kun kirkolta odotetaan nykyistä aktiivisempaa roolia lähetystehtävässä (KMK, 243; Ahonen 2003, 162-167).

Kirkon ja sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyö avautuu ja rakentuu olennaisesti kommuunion lähtökohdasta. Eivät vain tietyt kirkot muodosta kommuuniota vaan myös kirkon lähetysjärjestöjen ja KUA:n yhteistyö aukeaa samasta kommuuniosta. Toimiakseen yhdessä kirkossa sopijatahot muodostavat ja säilyttävät ”yhteyden erilaisuudessa”. Tätä yhteistyötä on aina tarkistettava ja juuri siksi kirkkoon on luotava joustavat lähetysrakenteet.

2.3.4. Yhteistyön tarve seurakunnissa

Seurakunnissa on 1990-luvulta lähtien avautunut uudentyyppinen ulospäin suuntautuva toiminta erityisesti lähialueilla. Toisena tekijänä on ollut ulkomaalaisväestön lisääntyminen varsinkin suurilla paikkakunnilla. Seurakuntien yhteydenpito ulkomaille on muutoinkin lisääntynyt, kun seurakun-

tamatkat, työntekijävierailut ja ystävyysseurakuntatoiminta ovat laajentaneet suoraan seurakuntien kansainvälisiä suhteita. Voidaankin oikeutetusti ennakoida, että yhteistyö lähetystyön ja kansainvälisen diakonian alueilla tapahtuu lisääntyvästi siinä kentässä, jossa osapuolina ovat seurakunnat, kirkon lähetystyön keskus, lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu sekä toisaalla yhteistyökirkkojen seurakunnat. Mainitut seikat ovat elvyttäneet ja tulevat elvyttämään seurakuntien omaaloitteisen missionaarisen vastuun lisääntymistä osana seurakunnan omaa toiminta-ajatusta. Kehitys konkretisoi vuosikymmeniä keskusteltua iskusanaa lähetyksestä kuudessa maanosassa ja lähetystehävän avautumista kotiovelta.

Lähetystyön kannalta onkin ratkaisevaa se, mitä tapahtuu paikallisella tasolla, eli millainen missionaarinen seurakunta olisi tunnusmerkistöltään. Seurakunnan missionaarisella vastuulla on kaksi ulottuvuutta, paikallinen ja maailmanlaajuinen (Ahonen 2003, 170-174). Seurakunnan tehtävänä on vastata siitä, että evankeliumi tulee sen alueella kuulluksi ja Kristus tunnetuksi. Yhteiskunnan yhtenäisyyden murtuessa seurakunnat ovat joutuneet kyselemään, miten lähestyä pakolaisia, turisteja, siirtolaisia, opiskelijoita ja niitä, jotka ovat ei-kristittyjä tai vieraantuneet kristillisestä uskosta tai niitä, jotka ovat omaksuneet jonkin muun uskonnon.

Missionaarinen vastuu ulottuu kuitenkin myös seurakunnan omien rajojen ulkopuolelle ”omaan maakuntaan, maahan ja maan ääriin saakka”. Parokiaalisen seurakunnan rajat piirtyvät aina afrikkalaisen ja aasialaisen seurakunnan ääriiivoille saakka ja työalatkin saattavat sekoittua esimerkiksi siten, että seurakunnan diakoni lähtee lähetystyöhön seurakunnan nimikkolähettinä tekemään diakoniatyötä afrikkalaisessa seurakunnassa.

Perinteisesti tämä seurakunnan lähetysvastuu on toteutunut lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun kautta esimerkiksi lähetyspiireissä sadoin nimikkosopimuksin, projektein, vierailuin, kampanjoin ja osallistumalla lähetysjärjestöjen päätöksentekoon. Tämäkin lähetysrakenne on osin vanhentunut, kun liikenneyhteydet ja tietoliikenneyhteydet ovat tehneet mahdolliseksi seurakunnille olla suorassa yhteydessä ilman välikäsiä muiden mantereiden ja seurakuntien kanssa. Seurakuntien yhteydenpito ulkomaille on lisääntynyt ja lisääntyy ”yhteisessä maailmankylässä”. Kun näin on asian laita, siitä on kyettävä tekemään käytännön johtopäätöksiä.

Tarve muutokseen seurakuntien, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyössä nousee myös useista muista lähtökohdista. Yhä vielä vallitsee mielikuva lähetysjärjestöistä lähetystyön ainoina toteuttajina, ja seurakunnan tehtävänä on työn rahoittaminen. Seurakunta ei miellä itseään lähetystyön ja kansainvälisen diakonian perusyksiköksi, joka olisi sitoutunut kirkkolaisissa ilmaistuun (KL 4:1) lähetystehtävään samaan tapaan kuin esimerkiksi lapsityöhön tai rippikoulutyöhön. Kysymys on siten katkoksesta kirkon itseymmärryksen ja kirkkolain ilmaiseman tavoitteen ja tehtävän sekä toisaalla seurakuntien nykyisen käytännön välillä. Kirkkososiologisesti ja kirkkohistoriallisesti on kyse siitä, kykeneekö kirkko ”nousemaan” vain omien jäsentensä kansankirkollisesta palvelijasta kirkoksi, joka ymmärtää itsensä paikallisena uskoa tunnustavana missionaarisi-diakonisen subjektina. Ajatushan on ilmaistu jo piispainkokouksen hyväksymän asiakirjan Seurakunta 2000 motossa, jonka mukaan kirkossa pyritään pieniin toimiviin yhteisöihin, jotka saavat elinvoimansa uudistuvasta jumalanpalveluselämästä ja avautuvat lähipiiriin ja kansainväliseen lähimmäisvastuuseen.

Lähetystyön hajanaisuus tulee ilmi esimerkiksi jaettaessa seurakuntien talousarviomäärärahoja. Päätöksentekijät joutuvat kysymään, onko toiminta järjestetty mielekkäästi ja voisiko järjestökenttää yhtenäistää tai ainakin yhteistoimintaa lisätä. Kilpailu lähetysjärjestöjen kesken taloudellisesta kannatuksesta synnyttää helposti turhia ristiriitoja seurakuntien hallintoelimissä edustettuina olevien kannattajajäsenten kesken, kun pitäisi päättää, missä suhteessa ja minkä kriteerien mukaan talousar-

viovaroja tulisi jakaa lähetysjärjestöjen kesken tai niiden ja Kirkon Ulkomaanavun välillä. Esimerkiksi vapaaehtoisvarojen mukainen kriteeri suosii vinouttavaa kilpailua järjestöjen välillä eikä tee oikeutta kokonaisuudelle, jossa järjestöyksiköt työskentelevät toisistaan poikkeavien työskentelyperiaatteiden ja käytäntöjen mukaisesti. Talousarviomäärärahojen jakoperusteet kaipaivat vähintään kirkkohallituksen ohjeistuksen (Kirkkohallituksen ohjesääntö 1 § ja 4 §) ja yhteisen toimielimen valmistelun.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta on todennut, että lähetystehtävää toteutetaan seurakunnissa yhteistyössä lähetysjärjestöjen kanssa. Lähetysjärjestöjen rinnalle on kasvanut myös Kirkon Ulkomaanavun organisoima kansainvälinen diakoniatyö. Sen asema seurakunnassa on kuitenkin vielä osin selkiytymätön. ”Käytännössä yhteydenpito Kirkon Ulkomaanapuun on organisoitu seurakunnissa diakoniatyön yhteyteen, erilleen lähetystyöstä. Johtosäännöllä kansainvälinen diakonia on annettu diakonian viranhaltijoitten erityiseksi työalaksi. Toiminnan järjestelyssä jää usein huomiotta se, että lähetysjärjestöjen toiminta on suurelta osin myös kansainvälistä diakoniaa. Siksi seurakunnan kansainvälisen vastuun koordinoimiseksi tulisi pohtia, miten nämä tehtävät, lähetys ja diakonia, saadaan toistensa kanssa parempaan yhteyteen” (KLNLM, 18).

Luontevin tapa neuvottelukunnan mielestä olisi sijoittaa lähetystyö ja kansainvälinen diakonia seurakunnassa yhteisen johtokunnan tai työryhmän alaisuuteen. Myös lähetysshiiteerien ja Kirkon Ulkomaanavun yhdyshenkilöiden yhteistyötä seurakunnassa tulisi lisätä niiden kokemusten pohjalta, joita on saatu KLLK:n ja KUA:n yhteistyöstä lähetysshiiteerien ja KUA:n yhdyshenkilöiden koulutuksessa. Yhteistyön lisäämiseen ohjaa diakoniatyön mallijohtosääntö vuodelta 1994, jossa kansainvälisen diakonian kanaviksi nimetään Kirkon Ulkomaanapu ja kirkon lähetysjärjestöt. Samoin mallijohtosääntö lähetystyölle velvoittaa ”käyttämään lähetystyön kanavina kirkon lähetysjärjestöjä ja Kirkon Ulkomaanapua”.

Yhteistyön lisäämiseksi Kirkon Ulkomaanavun ja lähetysjärjestöjen tulisi neuvottelukunnan mielestä tiedottaa yhteisistä asioista yhdessä. Vaikka lähetysjärjestöt ja KUA tarvitsevat omia tiedotuskanaviaan, on tärkeää kehittää niiden ja seurakuntien tiedottajien välistä yhteistyötä.

Osa lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteistoiminnasta toteutetaan nykyisin rovastikunnittain. Monet rovastikunnalliset tapahtumat tuottavat seurakunnallista organisointia paremman tuloksen ja lisäävät niiden vaikuttavuutta.

”Kansainvälisten yhteyksien lisääntyessä olisi luontevaa, että lyhytaikaisten vierailujen lisäksi voitaisiin seurakunnan työntekijöitä lähettää muiden kirkkojen palvelukseen osaksi työuraansa. Samalla voidaan toivottaa tervetulleiksi muiden kirkkojen työtovereita osallistumaan oman kirkkomme elämään. Ajatuksen toteuttaminen edellyttäisi työntekijä- ja maallikkovaihto-ohjelman luomista kirkkoomme. Sen avulla lähetystyössä, kansainvälisen diakonian yhteyksissä tai ystävyysseurakuntatyössä syntyneitä yhteyksiä voidaan syventää. Samalla voidaan osallistua konkreettisesti muiden kirkkojen kristittyjen elämään” (KLNLM, 21).

Kirkkohallitus onkin elokuussa 2003 hyväksynyt suosituksen kirkkojenvälistä työjakoa koskevaksi ohjeeksi. Työntekijävaihdon tarkoituksena on sen mukaan lisätä vuorovaikutusta seurakunnassa ja kirkossa. Sen kautta voi oppia toisen kirkon elämästä ja toiminnasta ja saada virikkeitä oman seurakuntatoiminnan kehittämiseksi. Työntekijävaihto vahvistaa seurakuntien kansainvälisyyskasvatusta, toisten kulttuurien ymmärtämystä ja ihmisten kanssakäymistä.

Ohjeessa viitataan kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääntymiseen kirkkojen välillä niin ekuumeenisessa toiminnassa kuin kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteyksissäkin. Por-

voon sopimus on tuonut kirkon kansainvälisyyden ja ekumeenisuuden kirkkolain- ja kirkkojärjestyksen tasolle saakka. Käsitös lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta kirkkojen yhteisenä tehtävänä on vahvistunut esimerkiksi kahdenvälisissä sopimuksissa Suomen ja toisaalta Inkerin, Namibian ja Kiinan kirkkojen välillä. Myös seurakunta- ja hiippakuntatasolla rakennetaan uudenlaisia ja monimuotoisia yhteistyöprojekteja ulkomaisten kirkkojen kanssa.

Suositus sisältää listan vuorovaikutusmahdollisuuksista, joita löytyy ystävyseurakuntatoiminnasta, matkoista ja vierailuista, kansainvälisistä seurakunnista ja yhteisöistä Suomessa ja Suomeen pallanneiden lähetystyöntekijöiden monimuotoisen kirkollisen tietotaidon hyödyntämisestä seurakunnissa. Siinä annetaan käytännön virikkeitä työntekijävaihdon etukäteissuunnittelulle esimerkiksi kysyttäessä, kuka on kulloinkin työnantaja, samoin työsopimusten laatimisesta, palkkauksesta, henkilövalinnasta, koulutuksesta ja taloudesta. Asiakirjaan sisältyy myös liite työntekijävaihtoon liittyvästä lainsäädännöstä ja muista säädöksistä.

2.3.5. Yhteistyön tarve hiippakunnissa

Koko kirkon missiossa korostetaan varsin selkeästi piispan kaitsentatehtävää hiippakunnallisen lähetystehtävän hoidossa. Mietinnössä viitataan kirkkojärjestyksen 18 lukuun piispan tehtävästä toimia seurakuntien ja pappien ylimpänä kaitsijana ja puhtaan opin sekä lähetys- ja diakoniatyön harjoittamisen valvojana. ”Piispan kaitsentatehtävä koskee myös vastuunkantamista Kristuksen maailmanlaajasta kirkosta. Piispan tehtävien määrittelyssä lähetystyö liittyy selvimmin maailmanlaajuiseen vastuuseen” (KKM, 25)

Hiippakuntien lähetystyön organisointi osana hiippakunnallista toimintaa on ollut paljolti hiippakuntasihteerien vastuulla. Vuonna 1958 perustettiin Lapuan hiippakuntaan ensimmäinen päätoiminen lähetys sihteeri, joka oli Suomen Lähetysseuran palkkaama. Hiippakuntien lähetys sihteerit ovat SLS:n palkkaamia ja heidän työnsä jäsentyy osaksi tuomiokapitulien toiminnallisen osaston toimintaa; lähetystoiminnan toimintakuluista vastaa yleensä tuomiokapituli.

Hiippakuntien lähetystoimikunnilla on ollut tärkeä osuus hiippakuntien lähetystoiminnan kehittämisessä. Ne ovat toimineet linkkinä hiippakunnan ja lähetysjärjestöjen välillä ja tukeneet seurakuntien lähetystoimintaa erityisesti koulutuksen alueella ja lähetysseminaareissa.

Keskustelua on käyty ja käydään hiippakunnallisten lähetys sihteerien asemasta. Espoon hiippakunnan tuomiokapituli on tehnyt aloitteen lähetys sihteerien aseman yhdenmukaistamisesta. Aloitteen mukaan on vähitellen kehittynyt hiippakunnallisen lähetystyön malli, jonka mukaan hiippakunnallisen lähetystyön kustannukset on jaettu Suomen Lähetysseuran ja kyseessä olevan hiippakunnan kesken. Yleisen käytännön mukaan SLS on huolehtinut lähetys sihteerien palkkauksesta ja hiippakunta lähetystyön muista kuluista. Nyt Espoon tuomiokapituli esittää, että piispainkokous kartoittaisi hiippakunnallisen lähetystyön nykyisiä järjestelyjä yhtenäiseen käytäntöön pääsemiseksi hiippakunnissa.

Asia on ollut esillä vuoden 2005 helmikuun piispainkokouksessa. Valmistelussa on todettu, että hiippakuntien lähetys sihteerien tehtävänä on ollut toimia lähetystoimikuntien toimeenpanevana sihteerinä, seurakuntien lähetystyön kehittäjinä, seurakuntien työntekijöiden ja muiden vastuunkantajien kouluttajana, yhteistyöverkkojen luoja ja seurakuntien ja lähetysjärjestöjen työssä. Uusina tehtävinä valmistelussa mainitaan uususkontojen kohtaamiseen liittyvät asiantuntijatehtävät, vapaaehtoisten lähetys sihteerien perus- ja täydennyskoulutus hiippakunnissa, maahanmuuttajatyö, osallistuminen piispantarkastuksiin sekä työnohjaus- ja konsultaatiotehtävät. Hiippakunnat ovat tehneet

yhteistyötä seitsemän lähetysjärjestön kesken, joista useilla on omat alueorganisaationsa ja joiden hiippakunnallista koordinaatiota lähetys sihteeri hoitavat.

SLS:n palkkaamat lähetys sihteerit on yleensä mielletty hiippakunnan toiminnalliseen osastoon kuuluviksi työalasihteereiksi, ja seurakunnissa heitä pidetään yleensä kirkon palkkaamina. Vain Espoon hiippakunnassa ratkaisu poikkeaa muista, koska siellä hiippakuntasihteerin tehtävät hoidetaan sivutoimisesti (8 h/viikko eli yksi työpäivä viikossa). Tehtävään on palkattu yhden seurakunnan päätoiminen lähetys sihteeri.

Kaikilla hiippakunnilla ei ole päivitettyä sopimusta lähetysten hiippakuntasihteereistä. Hiippakuntadekaani on lähetys sihteerin esimies ja SLS:sta löytyy esimies sen alueeseen liittyviin kysymyksiin. Valmisteluasiakirjan mukaan puolet lähetys sihteerin arvoidusta työstä suuntautuu SLS:n työhön ja toinen puoli hiippakunnalliseen työhön.

Suomen Lähetysseura on pyrkinyt käynnistämään keskustelun kirkon osallistumisesta hiippakuntasihteerien palkkaukseen, mutta asia ei ole edennyt toistaiseksi. Neljä hiippakuntaa tukee rahallisesti lähetys sihteerien palkkausta, nimittäin Turku 8 500 euroa, Tampere 7 400, Mikkeli 2500, Lapua 1000 euroa. Helsinki maksaa korvausta SLS:lle vuoden 2005 alusta yhteensä 5000 euroa vuodessa, Tampere toiminta- ja avustuskorvauksen lisäksi vuokra-avustusta 4 200 euroa vuodessa. Kirkkohallitus ei maksa mitään korvausta hiippakuntasihteerien palkkaamisesta.

Piispainkokous päätti lähettää Espoon aloitteen kirkkohallitukselle tiedoksi viitaten muun muassa siihen, että tällä hetkellä tuomiokapitulien lähetys sihteerien kysymystä pohditaan siellä osana laajempaa kokonaisuutta. Tarvittaessa piispainkokous päätti palata asiaan myöhemmin.

Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hiippakunnallinen yhteistyö on ollut myös keskustelun alla. Kirkon lähetystyön neuvottelukunta mainitsee mietinnössään seuraavaa:

”Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kysymykset on hiippakunnan hallinnossa perinteisesti hoidettu erikseen siten, että lähetystyöstä vastaa lähetystoimikunnan alaisena toimiva hiippakunnan lähetys sihteeri ja kansainvälisestä diakoniasta diakonian johtokunnan alaisena toimiva diakoniasihteeri. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian organisatorinen hajanaisuus tunnustettiin jo Koko kirkon missio –mietinnössä keskeiseksi kehittämisalueeksi: ”Hiippakunnallisessa toiminnassa kansainvälinen diakonia ja lähetystyö ovat huomattavassa määrin eriytyneet toisistaan. Diakoniasihteeri vastaa monien muiden tehtävien ohella kansainvälisen diakonian asioista hiippakunnassa. Vaikka toiminnallisen osaston työntekijöiden säännöllisissä työneuvotteluissa voidaan poistaa päällekkäisyyksiä ja kehittää yhteistä toimintaa, lähetystyön ja kansainvälisen diakonian heikko yhteys kokonaiskirkon tasolla heijastuu myös hiippakuntiin. Erikseen hoidetut yhteydet Kirkon Ulkomaanavusta ja Kirkon lähetystyön keskuksista sekä lähetysjärjestöistä hiippakuntiin pitävät osaltaan yllä eriytymistä hiippakunnissa.” (KLMN, 26-27)

Neuvottelukunnan mielestä hiippakunnissa olisi löydettävä sellainen malli, joka mahdollistaisi luontevan yhteyden lähetystyön ja Kirkon Ulkomaanavun kautta tapahtuvan kansainvälisen diakonian välille.

2.3.6. Yhteistyön tarve kirkkojen sekä kirkkojen ja lähetysjärjestöjen välillä

Lähetystyö ymmärretään nykyisin yhä selvemmin kirkolle annetuksi tehtäväksi, joka tulisi toteuttaa kirkkojen välisenä yhteistyönä. Myös Suomen kirkon lähetysvastuu ja lähetysrooli on muuttunut siinä toimintakentässä, joka on perinteisesti kuulunut kirkon lähetysjärjestöille. Asia on kohdattu konkreettisesti niissä yhteistyösopimuksissa, jotka on solmittu Namibian evankelisluterilaisen kirkon ja Kiinan kristillisen neuvoston kanssa. Myös lähetysjärjestöt kohtaavat tämän kehityksen yh-

teistyökirkkoissaan, jotka pyrkivät rakentamaan yhteistyötä tasavertaisesti ja mielellään kirkkojen välisen kumppanuuden periaatteille.

Kun lähetystyö on ymmärrettävä yhä enemmän kirkkojen yhteiseksi tehtäväksi, tämä edellyttää sekä kokonaiskirkon että hiippakuntien ja seurakuntien tähänastista aktiivisempaa ja välittömämpää roolia lähetystyön toimijana. Kokonaiskirkon tasolla tätä on voitu etsiä ja toteuttaa muun muassa kirkon Namibia-yhteistyön neuvottelukunnassa, jonka kirkon ulkoasiain toimikunta asetti koordinoimaan ja kehittämään uudentyyppistä yhteistyötä. Erityisesti talouteen liittyvissä yhteistyöhankkeissa seurakuntien tulisi kokonaisuuden hallitsemiseksi edelleen käyttää kanavina kirkkomme käytännön toimijoita eli kirkon lähetysjärjestöjä ja Kirkon Ulkomaanapua.

Kirkon lähetystehtävän murroksessa avainasemaan nousevat kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu. Ne ovat jo kauan tottuneet kumppanuuteen ja yhteistyöhön omassa kansainvälisessä toiminnassaan. Uuden työkutsun saaminen on merkinnyt yhteistyötä paikalliskirkon, jonkin toisen kirkon, toisen ulkomaisen järjestön tai useiden järjestöjen kanssa. On siis jouduttu sopeutumaan asenteeseen toimia osapuolina suuremmassa kokonaisuudessa. Esimerkkeinä olkoot usean kirkon lähetysjärjestön yhteistyösopimukset Mekane Yesus -kirkon kanssa tai työ Mongoliassa Kylväjän ja eräiden muiden lähetysjärjestöjen kanssa tai Kylväjän ja Kansanlähetyksen yhteinen työ Turkissa.

Näitä yhteistyökokemuksia voidaan nyt soveltaa ulkomailla opitun ”koulun” avulla myös kaikkein läheisimpiin yhteistyökumppaneihin oman kirkon piirissä lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun kesken. Motto voisi kuulua: Yhteistyöhön osana isoa kokonaisuutta keskinäisessä kumppanuudessa! Tällä kokonaisuudella tarkoitetaan silloin kirkkoamme järjestöineen globaalissa kirkkoverkossa. Käsitän, että juuri tähän tähtää kirkon lähetystyön neuvottelukunnassa kaavailtu perussopimus, joka merkitsee sitoutumista kumppanuuteen ja yhteistyöhön.

Kirkon lähetystehtävän kokonaisuudessa ja kokonaisvaltaisuudessa, joka ymmärretään lähetystyönä ja kansainvälisenä diakoniana, voivat lähetysjärjestöt valita oman erikoistumislinjansa ja omat painopisteensä kuten esimerkiksi Sanansaattaja radiotyön, Piipiaseura raamattulähetystyön, KUA kirkkojenvälisen avustustoimintaan, SLS laaja-alaisen ja pitkän kokemuksen omaavaan lähetystehtävään, Kylväjä uusille vaikeille alueille pyrkimiseen, Kansanlähetyksen kotimaisen ja ulkomaisen työn yhteenkuulumiseen tai SLEY/SLEF erityisasiantuntemukseen Japanin ja Kenian työssä ja luterilaisen tunnustuksen vaalimisessa. Näin syntyy tarve kysyä, löytyykö riittävästi yhteistä tahtoa, nöyryyttä ja suhteellisuudentajua yhteisen lähetystehtävän toteuttamiseksi (KMK, 238-257; Paavola 2004, 1-3; Mission in context: Transformation, Reconciliation, Empowerment.)

2.3.7. Yhteistyön tarve järjestöissä

2.3.7.1. Lähetysjärjestöjen välinen yhteistyö

Lähetysjärjestöjen välisen yhteistyön historialliset juuret ovat syvällä ja kaukana. Esimerkiksi SLS ja SLEY hakeutuivat aikanaan yhteistyöhön toistensa kanssa. Järjestöjen lähetystyöntekijät osallistuivat yhteisille valmennuskurssille ja järjestöt omaksuivat henkilöstöhallintoonsa yhteisiä käytäntöjä. Suomen Lähetysseuran edustaja toimi myös pitkään jäsenenä SLEY:n ulkolähetystyötä suunnittelevassa toimielimessä. Vielä 1980-luvulle tultaessa järjestöjen suhteet olivat edelleen melko lämpimät, mutta vähitellen SLS:n edustus SLEY:n elimissä loppui ja SLEY ryhtyi itse kouluttamaan lähetystyöntekijänsä. 1960-luvulla syventynyt lähetysjärjestöjen pirstoutuminen ja uusien lähetysjärjestöjen syntyminen eri syistä vammautti yhteistyötä siten, että vaikutukset tuntuvat edelleen.

1990-luvulle tultaessa taloudesta ja hallinnosta vastaavat järjestöjen työntekijät tapasivat toisiaan säännöllisesti 2-3 kertaa vuodessa, ajoittain useamminkin. Talouslama vauhditti tätä kehitystä. Yhteistyö kulminoitui vuoteen 1995, jolloin saatiin aikaan yhteinen sopimus ulkomaantyöntekijöiden palkkauksen ja muiden työehtojen pitkälle menevästä yhtenäistämisestä. Järjestöt ovat tuosta lähtien pitäneet yllä yhtenäistä palkanlaskentamallia, mikä on edellyttänyt vähintään kahta vuosittaista tapaamista henkilöstöhallinnosta vastaavien kesken. Tuon jälkeen pyrittiin myös yhtenäistämään kotimaantyön palkkausta ja työsuhteen ehtoja, ja tietyistä kehyksistä päästiinkin yksimielisyyteen 1990-luvun jälkipuoliskolla. Tekstikysymyksissä työ jäi jossain määrin kesken.

Uusi läpimurto tapahtui vuonna 2005, kun lähetysjärjestöt järjestäytyivät työnantajina. Vuoden 2005 aikana kirkon seitsemän lähetysjärjestöä sekä Kansan Raamattuseura ja Suomen Raamattuopisto saavuttivat neuvottelutuloksen työehtosopimuksesta ja siihen liittyvästä ulkomaantyöstä. Sopimus on voimassa 1.10.2005 lukien syyskuun loppuun saakka 2007. Sopimuksen piiriin kuuluu noin tuhat kristillisten järjestöjen palveluksessa olevaa työntekijää (Km 8.7.2005).

Kirkon lähetysjärjestöt yhdessä KKK:n kanssa ovat muodostaneet myös yhteisen foorumin eli lähetysjärjestöjen yhteistyötoimikunnan (LYT), joka on ottanut tavoitteekseen lähetysjärjestöjen yhteistyön tiivistämisen.

Mielenkiintoinen ja toimiva yhteistyöjärjestely oli 1990-luvun jälkipuoliskolla aikaansaatu järjestely yhteisestä atk-tuesta. Aluksi SLS:n palkkalistoilla oli atk-tukihenkilö, jonka työaika ositettiin usean eri järjestön kesken. Myöhemmin, kun SLS ei uudessa tilanteessa itse tarvinnut tätä ositettua tukea, yhteinen henkilö siirtyi Helsingin kristillisen opiston palkkalistoille. Tällä hetkellä tukihenkilöitä on useitakin, järjestelmä toimii edelleen ja SLS on uudelleen palannut yhteistyöhön, kun sille on ilmennyt uutta tarvetta yhteiseen atk-tukeen. Yhteistyö on mahdollistanut korkeatasoisen tuen, josta järjestöt maksavat vain sen osan mitä tarvitsevat.

Yhteistyötä on tehty myös käytännön taloushallinnon kysymyksissä. On selvitetty esimerkiksi mahdollisuutta kilpailuttaa vakuutusyhtiöitä, pankkeja ja puhelinyhtiöitä yhteisesti. Joitakin tuloksia tästä saatiinkin vakuutusten, pankkimaksujen ja puhelintariffien alentumisen myötä. 1990-luvun lopulla talousjohtajien yhteistyöryhmään saatiin myös Kirkon Ulkomaanapu.

Tärkeä lähetysjärjestöjen ja KUA:n yhteinen talouspuolen hanke oli yhteinen vaikuttamiskampanja suurissa seurakuntayhtymissä. Yhteisen suunnitelman mukaan järjestettiin 1990-luvun lopulla tapaamisia seurakuntayhtymien avainhenkilöiden kesken siten, että kuhunkin tapaamiseen osallistui SLS:n, KUA:n ja vähintään yhden muun järjestön edustaja. Kampanja päättyi kestettyään pari vuotta, eikä sen jatkumiseen ollut osapuolilla riittävästi tahtoa.

Talousjohtajat pääsivät pitkälle menevään yhteisymmärrykseen myös yhteisestä tilinpäätöskaavasta ja raportoivat tilinpäätöksistään muutaman vuoden ajan 1990-luvun lopulla yhteisen raportointimallin mukaisesti. Näistä koostettua järjestöjä esittelevää lehtistä käytettiin työvälineenä seurakuntayhtymätapaamisissa. Eri syistä tilinpäätöskaavan kehittäminen ja raportointiyhteistyö kuitenkin hiipuivat. Kysymys tulisi selvittää erityisessä tutkimuksessa.

Yksi uusista yhteistyöhankkeista on ollut Pipliaseuran aloitteesta suunniteltu yhteinen EU-rahoitteinen esimieskoulutusohjelma, johon 1990-luvun lopulla osallistui kymmeniä esimiehiä monista järjestöistä. Yhteistyön avulla saatiin kustannuksiltaan varsin edullista koulutusta.

Juhlavuoteen 2000 tultaessa talousjohtajat pyrkivät saamaan aikaan seurakuntiin päin yhteisen kampanjan talousarviomäärärahojen ylimääräisen 1 prosentin saamiseksi ja kohdentamiseksi eri järjestöihin. Hanke ei kuitenkaan toiminut sellaisenaan, vaan johti siihen, että Suomen Lähetysseura ja Kirkon Ulkomaanapu suunnittelivat kampanjan yhdessä.

Eräs LYT:n alkuperäisistä yhteistyömuodoista oli yhteisen anomuksen lähettäminen seurakuntiin talousarviomäärärahojen saamiseksi. Kirje suunniteltiin vuosittain yhdessä, eivätkä järjestöt enää lähettäneet kukin omaa anomustaan. Tätä järjestelyä on jatkunut jo ehkä 7 vuotta, ja se antaa seurakunnille kuvan järjestöjen kesken vallitsevasta yhteistyötahdosta.

Viime aikoina jännitteet järjestöjen välillä ovat kasvaneet ja monet hyvin alkaneet yhteistyöprojektit ovat eri syistä hiipuneet. Tällä hetkellä esimerkiksi talousjohtajien tapaamiset ovat olleet satunnaisia, ja henkilöstöpäälliköt tapaavat palkkajärjestelmän merkeissä. LYT kokoontuu vuosittain muuttaman kerran ilman merkittävää agenda.

2.3.7.2. Koulutusyhteistyö KKK:n puitteissa

Kirkon ulkoasiain neuvosto on tammikuussa 2005 hyväksynyt koulutusohjelman kirkon kansainvälisen työn erikoistumiskoulutukseksi. Kysymyksessä on ”lähetystyön tehtäviin valmentava koulutus”.

Mietinnössä todetaan, että kirkon kansainvälisessä työssä on monta osa-aluetta, työtä tehdään ulkomailta ja kotimaassa. Kirkon kansainväliselle työlle on yhteistä monikulttuurinen toimintaympäristö. Mietinnössä kirkon kansainvälisen työn koulutuskokonaisuutta tarkastellaan kirkon lähetystehtävään kouluttamisen näkökulmasta, ja lähetystehtävällä ymmärretään lähetystyön ja kansainvälisen diakonian muodostamaa kokonaisuutta. Opetussuunnitelmassa kirkko määrittää koulutukselle asetetut perustavoitteet, joiden puitteissa koulutusta toteuttavat organisaatiot voivat luoda yksikkökohtaiset koulutussuunnitelmat tavoitteiden toteuttamiseksi.

Koulutuksen tavoitteena on, että koulutettu sitoutuu kirkon tunnustuksen mukaiseen perustehtävään, ymmärtää olevansa toimijana kirkon kansainvälisen työn toteuttamisessa, osaa riittävässä määrin eri osaamisalueissa määriteltyjä tietoja ja taitoja, kykenee hyödyntämään osaamistaan yhteistyökirkon/kumppanin hyväksi, ymmärtää oman toimintansa ja kehityksensä lähtökohтия ja hyödyntää saamiaan kokemuksia sekä ymmärtää oppimisen jatkuvana prosessina.

Mietinnössä kuvataan lähetystyöntekijäkoulutuksen historiaa, jonka alku sijoittuu vuoteen 1862, kun Suomen Lähetysseura aloitti miestyöntekijöiden koulutuksen seuran lähetyskoulussa. Koulutushistoriassa kuvataan kirkon pyrkimyksiä yhtenäistää, kehittää ja valvoa lähetystyöntekijäkoulutusta tilanteessa, jossa lähetysjärjestöt organisoivat omaa lähetystyöntekijäkoulutustaan.

Vuonna 1997 KKK ja kirkon lähetysjärjestöt asettivat kirkon lähetystyöntekijäkoulutuksen kehittämisryhmän (KILKE), joka aloitti yhteisen koulutuksen sisällön suunnittelun. Siinä yhteydessä tutkittiin ja arvioitiin mahdollisuuksia koulutuksen yhdistämiseksi, mutta yksimielisyyttä asiassa ei löytynyt. Vuonna 2004 lähetystyöntekijäkoulutusta järjestävät Suomen Lähetysseura yhteistyössä Helsingin Kristillisen Opiston kanssa, Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys yhteistyössä Kansanlähetysopiston kanssa sekä Luterilainen Lähetysyhdistys Kylväjä yhteistyössä Suomen Raamattuopiston kanssa.

Opetussuunnitelmaa alettiin kuitenkin soveltaa aikaisempaa paremmin. Yhteisestä viikon pituisesta täydennyskoulutuksesta ja yhteisestä työn- ja ryhmänohjaustoiminnasta saatiin hyvin kokemuksia. KILKE sai ryhmätäydennyksen 2003 kirkon koulutuskeskuksesta, ja opetuksen sisältöä alettiin tarkastella tulevien työntekijöiden ydinosaamisalueiden näkökulmasta. Vuonna 2005 hyväksytty mietintö sisältää suunnitelman kirkon koko kansainvälisen työn koulutuksesta.

KUN:n vahvistama koulutussuunnitelma ymmärtää lähetystyöntekijän valmennuskoulutuksen kirkon henkilöstökoulutuksen piiriin kuuluvaksi erikoistumiskoulutukseksi, jota kirkon viralliset lähetysjärjestöt toteuttavat kirkon delegeimana. Koulutus ”tuottaa sellaista osaamista, joka antaa pätevyyden uuteen (lähetystyöntekijän) tehtävään. Tältä osin koulutus on verrattavissa esim. perheneuvojan tai sairaalasielunhoitajan erikoistumiskoulutukseen” (Mietintö s. 6). Valmennuskoulutuksen edellytyksenä on henkilön hankkima ammatillinen perusosaaminen yhteiskunnan koulutusjärjestelmän puitteissa sekä noin kahden vuoden toiminta työelämässä. Ammatillisen peruskoulutuksen täydentäminen katsotaan kuuluvaksi lähettävien järjestöjen henkilöstökoulutuksen piiriin.

Yhteenvedona edellä (luku 2.3.) sanotusta voidaan todeta, että yhteistyön tarve kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi kirkossa, seurakunnissa, hiippakunnissa, kirkon ja järjestöjen välillä ja järjestöjen kesken lähetystehtävän eri toteuttamisalueilla on aivan ilmeinen ja kutsuu tekemään johtopäätökset kirkon yhteisen lähetysstrategian laatimiseksi.

2.4. Kirkon yhteinen lähetysstrategia ja siihen sitoutuminen

1984 kirkolliskokous esitti toivomuksen kirkon lähetystyön keskukselle, että se ryhtyisi yhdessä lähetysjärjestöjen kanssa valmistelemaan kirkon yhteistä lähetysstrategiaa. Työskentelyn aikana kävi selväksi aikaisempaa pitemmälle menevän yhteistyön tarve ja yhteisen toimintarakenteen muuttaminen. Kirkon voimistuva pyrkimys korostaa rooliaan lähetysjärjestöjen rinnalla on näkynyt suoraan tehtäväksi annoissa kirkon lähetystyön kehittämistoimikunnalle (1995) ja neuvottelukunnalle (1999). Edellisen mukaan toimikunnan tuli ”selvittää kirkon olemukseen kuuluvan lähetysvastuun toteutuminen kirkon toimintarakenteen eri tasoilla” ja jälkimmäinen sai tehtäväksi ”kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi kehittää kirkon sekä sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön välistä yhteistyötä”.

Lähetysjärjestömalli on tehnyt yhtäältä mahdolliseksi laajan ja monipuolisen lähetystoiminnan. Toisaalta järjestöjen työn tukeminen ja edistäminen vievät voimavaroja ja huomiokykyä seurakunnilta jotta ne voisivat itse nykyistä aktiivisemmin osallistua lähetystyön kysymysten ratkomiseen, mitä kansainvälinen kehitys ja lähetystehtävän ymmärtäminen seurakunnan omaksi toiminnaksi edellyttävät.

Lähetysjärjestömalli on saattanut synnyttää mielikuvan, että järjestöt olisivat ainoita lähetystyön toteuttajia ja seurakuntien pääasiallinen vastuu on työn rahoittaminen. Osittain tästä syystä seurakuntien missionaarinen itseymmärrys on keskimääräisesti arvioituna pysynyt heikkona ja verraten kapea-alaisena lähetysystävien harrasteena, eivätkä seurakunnat ole sitoutuneet lähetystehtävään samassa määrin kuin esimerkiksi lapsityöhön, rippikoulutyöhön tai diakoniatyöhön.

Lisääntyvä yhteistyöhakuisuus laaja-alaisen lähetystehtävän toteuttamiseksi on merkinnyt kirkkohallitukselta ja Kirkon ulkoasiain neuvostolta käynnissä olevassa prosessissa aktiivisen roolin ottamista. Lähetysjärjestölle se on merkinnyt uuden roolin etsimistä suuren kokonaisuuden osatoimijoina seurakuntien kumpanuudessa.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta ehdotti lähetystyön yhteisen toimielimen perustamista tukemaan ja edistämään kirkon ja sen seurakuntien lähetystehtävän toteutumista. Toimielimen tehtävänä olisi lisätä mahdollisuuksia lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toteuttamiseen, eikä sillä pyritä lähetysjärjestöjen tai Kirkon Ulkomaanavun toiminnan kaventamiseen. Itsenäisenä toimijana yhteinen toimielin edistäisi Kirkon lähetysstrategian toteuttamiseen sitoutuneiden tahojen yhteistyötä.

Toimielimen ”tavoitteena on selkeyttää kirkon lähetystehtävän ymmärtämistä ja toteuttamista sekä kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan liittyvää hallintoa.” Se ilmentäisi kirkon ja sen lähetysjärjestöjen tahtoa toimia yhdessä kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi ja ehkäisisi eri toimijoiden päällekkäisiä toimintoja.

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleisen ja yhteisen linjan pohjaksi neuvottelukunta hahmotteli yhteisen teologisen lähetyskäsityksen, jonka arvo on siinä, että erilaisista teologisista lähtökohdista lähetystoimintaansa suunnittelevat järjestöt kykenivät sen yhteisesti sopimaan. Sen avulla olisi tarkoitus muodostaa yhteinen lähetysstrategia sekä lähetystyön ja kansainvälisen diakonian sisällölliset ja maantieteelliset painopistealueet.

Pohjana on Raamattuun ja luterilaiseen tunnustukseen perustuva käsitys kristillisestä uskosta sekä sitä tulkitseva teologia, joka saa lisäviritystä niin kirkon sisäisen kuin kansainvälisen missiologisen keskustelun, erityisesti luterilaisessa kommuuniossa käytävän keskustelun kautta. Neuvottelukunta tähdensi, että suomalainen lähetysteologia osallistuisi omin painotuksin kansainväliseen missiologiseen keskusteluun, ja sen vuoksi myös yhteisen toimielimen tulisi edistää ja ylläpitää teologista keskustelua.

Neuvottelukunnan hahmottavan yhteisen lähetysteologian pohja on luterilaisessa tunnustuksessa. Sen mukaan ”luterilainen kirkko liittyy apostoliseen perinteeseen, jossa kirkon lähetystehtävä ymmärretään osallistumiseksi kolmiyhteisen Jumalan toimintaan maailmassa”.

Ensimmäisen uskonkohdan mukaan

kirkon tehtävä on etsiä ja kutsua ihmisiä rotuun, kansallisuuteen, kieleen ja kulttuuriin katsomatta toimimaan kärsivien ja sorrettujen sekä luomakunnan eheyden puolesta kotimaassa ja ulkomailla. Kristillisen uskon pohjalta on tarpeellista käydä muuta uskoa tai vakaumusta tunnustavien kanssa dialogia keskinäisen ymmärtämyksen lisäämiseksi ja tehdä heidän kanssaan konkreettista yhteistyötä rauhan ja oikeudenmukaisuuden edistämiseksi.

Toisen uskonkohdan mukaan

Kristuksen lunastustyön ja hänen käskynsä perusteella kirkon tehtävänä on julistaa sanoin ja teoin syntiin langenneelle ihmiskunnalle sanomaa Jumalan pyhydestä, armosta ja rakkaudesta Jeesuksessa Kristuksessa uskon syntymiseksi ja iankaikkiseksi pelastukseksi. Julistus jumalattoman vanhurskauttamisesta yksin armosta, yksin Kristuksen tähden ja yksin uskon kautta kuuluu kaikille ihmisille. Armahdettuina syntisinä kirkon jäsenet ovat velvollisia seuraamaan Kristusta ja hänen esikuvansa mukaisesti palvelemaan sanoin ja teoin. Tämä tehtävä ei tunne rajoja.

Kolmannen uskonkohdan mukaan

luterilainen kirkko tunnustaa Jumalan Pyhän Hengen olevan koko toimintansa varsinainen subjekti. Kirkon tehtävä on julistaa ja opettaa Jumalan Sanaa sekä jakaa sakramentteja, joiden kautta Pyhä Henki herättää pelastavan uskon missä ja milloin tahtoo. Kirkon viran tehtävä on huolehtia siitä, että evankeliumi julistetaan puhtaasti ja sakramentit toimitetaan Kristuksen asetuksen mukaisesti kaikkialla maailmassa. Pyhä Henki kutsuu ja rohkaisee seurakunnan jäseniä käyttämään saamiaan lahjoja Juma-

lan ja lähimmäisten palvelemiseksi. Jokainen kristitty on kutsuttu Jumalan maailmanlaajan perheväen jäsenenä osallistumaan kirkon lähetystehtävään. Kirkon tehtävä ei rajoitu kielen, rodun, kulttuurin tai valtion osoittamiin alueisiin. Sen tehtävä on löytää keinot kaikkien inhimillisten rajojen ylittämiseen Jumalan Pyhän Hengen toiminnan esteettömälle työlle.

Järjestöjen ja seurakuntien edustajista muodostuneen Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan hahmottelemaa lähetysteologista lähtökohtaa on pidettävä varsin arvokkaana saavutuksena, joka muodostaa teoreettisen ja teologisen lähtökohdan kirkon yhteistä lähetysstrategiaa laativalle uudelle lähetystyön toimielimelle. On ilmeistä, että sitä kannattaa täydentää uusimmalla kansainvälisellä aineistolla, ennen muuta LML:n uudella lähetysasiakirjalla.

Toimielimen olennainen tehtävä olisikin kauan odotettu strateginen työskentely; sen luoma peruslinjaus toimisi kirkon sekä sen lähetysjärjestöjen omien strategioiden pohjana. Lähetysstrategian tulisi olla sisällöltään linjassa kirkon kokonaisstrategian (Läsnäolon kirkko, 2002) kanssa.

Painopistealueet voivat olla – kuten on huomautettu - maantieteellisiä (esim. Afrikka), metodisia (esim. työn monenkeskisyys) tai temaattisia (esim. Islam). Painopistealueista päätettäessä tulee huomioida toimijoiden eri näkökulmat. Kun toimijat toteuttavat eri painopistealueilla kirkon lähetystehtävää, yhteisen toimielimen tehtävänä on huolehtia siitä, että työ tapahtuu koordinoitusti ja yhteisen lähetystehtävän mukaisesti.

Lähetysjärjestöjen sitoutuminen tehtyyn päälinjaukseen, päätöksiin ja sopimukseen edellyttää yhteistä käsitystä toimintaympäristöstä. Rajanveto siitä, milloin asia kuuluu yhteiselle toimielimelle ja milloin lähetysjärjestölle, tulee muotoutumaan käytännön kautta. Yhteinen toimielin määritteli toiminnan raamit. Sen luoma strategia ei tee tarpeettomaksi lähetysjärjestöjen omia strategioita.

Neuvottelukunta tähdentää, että ”lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnan periaatteiden tulee olla samassa linjassa yhteisen toimielimen hyväksymien periaatteiden kanssa” eikä yhteiseen toimintaan sitoutuneilla järjestöillä voi olla yhteisessä toimielimessä sovittujen periaatteiden kanssa ristiriitaisia periaatteita.

Yhteisessä lähetysstrategiassa otetaan huomioon ”lähetysjärjestöjen ja KUA:n erityislaatu sekä niiden näkemykset kirkon rikkaasta hengellisestä perinteestä”. Yhteisten periaatteiden avulla muodostetaan kuva siitä, mitä kirkon lähetysjärjestönä oleminen tarkoittaa ekumeenisissa yhteyksissä ja suhteessa oman kirkon seurakuntiin. Perussopimukseen sitoutumiseen kuuluu, että lähetysjärjestö noudattaa omassa toiminnassaan yhteisessä toimielimessä hyväksytyjä periaatteita. Perussopimuksella saadun statuksen järjestö menettää, jos se jatkuvasti menettelee vastoin yhteisiä periaatteita.

Yhteisen toimielimen tulee voida toimia myös keskustelufoorumina. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa koskeva kansainvälinen keskustelu.

Sitoutuminen kirkon yhteisen lähetysstrategian laatimiseen on seurausta kirkon lähetystyön neuvottelukunnan hahmottelemasta perussopimuksesta, jonka kukin lähetysjärjestö ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö allekirjoittaa kirkon kanssa. Perussopimuksella ne sitoutuisivat kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa laatimaan yhteistyössä kirkon lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa noudatettavan yhteisen lähetysstrategian.

3. Yhteistyön hallinnollinen järjestäminen

3.1. Yhteinen toimielin: Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunta

”Koko kirkon missio” –mietintö sisälsi hallintomallin, jonka mukaan kirkon lähetystyön toimikunnan ja kirkon lähetystyön keskuksen tilalle perustettaisiin kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun johtokunta ja vastaava toimintayksikkö. Uusi johtokunta olisi osa kirkon toiminta- ja hallintorakennetta. Johtokunnassa olisivat edustettuina kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu, kokonaiskirkko ja paikallisseurakunnat, ja sillä olisi mahdollisuus tehdä työn keskeisiä toimintalinjoja koskevia päätöksiä.

Johtokunnan keskeiseksi tehtäväksi ajateltiin kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian ohjaaminen ja kehittäminen. Yhteistyökirkkojen ja kansainvälisen yhteistyön näkökulmasta pidettiin välttämättömänä, että johtokunta edustaisi kirkkoa lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toteuttamassa yhteistyössä. Se saisi päätäntävaltaa kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteisestä linjasta ja painopisteistä, ja se vahvistaisi kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun päätökset lähetystyön työalojen avaamisesta ja sulkemisesta, se tekisi lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteistyösopimukset ulkomaisen kirkkojen kanssa yhdessä lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun kanssa, edistäisi ja koordinoisi lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteyksiä Luterilaiseen maailmanliittoon ja muihin kansainvälisiin järjestöihin. Se kehittäisi hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta ja edistäisi kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian teologista tutkimusta ja koulutusta sekä vastaisi kirkon lähetystyöhön ja kansainvälisen diakonian tehtäviin lähtevien työntekijöiden peruskoulutuksen ja muun yhteisen koulutuksen opetussuunnitelmista. Johtokunta tukisi ja edistäisi kirkon kokonaismissioon liittyvää kasvatusta- ja koulutustoimintaa ja huolehtisi kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan liittyvästä yhteisestä tiedotuksesta sekä Suomessa vaikuttavia uusia uskonnollisia liikkeitä ja ei-kristillisiä uskontoja koskevasta seurannasta ja niihin liittyvästä koulutuksesta ja neuvonnasta. Lopulta johtokunta edistäisi ja koordinoisi kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian varainhankintaa ja antaa sitä koskevia suosituksia.

Johtokunnan asettaisi joko kirkon ulkoasiain neuvosto tai kirkolliskokous riippuen siitä, olisiko johtokuntaa vastaava toimintayksikkö osana ulkoasiain osastoa vai erillisyyksikkönä. Johtokunnan puheenjohtajana olisi piispa ja sen jäsenenä ainakin liikkeellelähtövaiheessa lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun edustajat sekä yhtä monta seurakuntien/hiippakuntien edustajaa.

Kehittämistoimikunta ehdotti, että johtokuntaa vastaava toimintayksikkö perustettaisiin nykyisen kirkon lähetystyön keskuksen tilalle. Toimintayksikkö olisi kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskus, jonka tehtävät nousisivat edellä mainituista johtokunnan tehtävistä. Kehittämistoimikunta hahmotteli kaksi vaihtoehtoista mallia siitä, miten keskus sijoittuisi kokonaiskirkon hallinto-organisaatioon. A-vaihtoehdon mukaan keskus olisi osa kirkon ulkoasiain osastoa, jolloin johtokunnan asettaisi kirkon ulkoasiain neuvosto. B-vaihtoehdossa keskus puolestaan toimisi erillisyyksikkönä kirkkohallituksen yhteydessä ja johtokunnan asettaisi kirkolliskokous.

”Koko kirkon missio” mietinnöstä kuultiin tammikuussa 1999 suullisesti kaikkia lähetysjärjestöjä kirkkohallituksen asettaman uuden toimikunnan toimesta. Lisäksi kirkolliset lähetysjärjestöt, Kirkon Ulkomaanavun säätiö ja kirkon ulkoasiain neuvosto ja kirkon lähetystyön toimikunta antoivat kirjalliset lausunnot.

Mietinnön hallintorakenteen perusratkaisu sai kirkon lähetysjärjestöjen tuen, mikäli se toteutettaisiin B-vaihtoehdon mukaisesti. Tärkeänä pidettiin, että mallilla toteutettaisiin päätöksenteolle riittävän itsenäinen asema. Kirkon Ulkomaanapu ja kirkon ulkoasiain neuvosto kannattivat A-vaihtoehtoa. Kritiikkinä tuotiin esiin mahdollinen byrokraattisuuden kasvu, hallintorakenteen raskaus sekä nopeiden ratkaisuiden mahdottomuus. Lisäksi lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että resursseja lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toteuttamiseen tulisi lisätä kirkon keskushallinnossa. Toisaalta kuitenkin hallintomallin uudistus tulisi toteuttaa siten, ettei se lisäisi taloudellisten resurssien tarvetta. Eniten negatiivista palautetta saivat ehdotetut johtokunnan tehtävät sekä mietinnössä hahmoteltu puitesopimus, jota kehittämistoimikunta ei ehtinyt varsinaisesti käsitellä. Lähetohtana kirkon lähetysjärjestöt pitivät sitä, että yhdistyksille lain mukaan kuuluvaa päätäntävaltaa ei saa kaventaa. Myöskään päätösvaltaa yhdistyksille kuuluvissa asioissa ei voitaisi luovuttaa yhteiselle toimielimelle. Johtokunnassa kaikkien lähetysjärjestöjen edustusta pidettiin tärkeänä eikä edustuksellisuutta tulisi kaventaa myöhemmässä vaiheessa.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta kehitti Järveläinen toimikunnan esittämää mallia ja tähdensi, että hallinto toimikuntamallissa perustuu kirkon keskushallinnon nykyiseen toimintaorganisaatioon. Määräykset toimikunnan tehtävistä ja toiminnasta on sisällytettävä kirkkohallituksen ohjesääntöön.

Neuvottelukunnan mietintö toteaa, että Kirkon ulkoasiain neuvosto käyttää kirkon päätösvaltaa kirkon ulkosuhteiden osalta kirkkojärjestyksen 20:7 §:n 2 momentin mukaan. Se on kirkkohallituksen ja kirkon sopimusvaltuuskunnan ohella ainoa keskushallinnon toimielin, joka valitaan kirkolliskokouksessa. Ulkoasian neuvoston toimivaltansa puitteissa tekemiä päätöksiä ei voida siirtää kirkkohallituksen käsiteltäväksi. Se ei ole siis kirkkohallituksen alainen toimielin. Kirkon ulkoasiain osasto on kuitenkin osa kirkkohallituksen virasto-organisaatiota. Tämän vuoksi osaston muut asiat kuin ulkosuhteiden hoito kuuluvat kirkkohallituksen toimivaltaan kirkkohallituksen ohjesäännön mukaisesti. Ulkoasiain osaston henkilöstöhallinnossa ja henkilöstövalinnoissa ulkoasiain neuvostolla ei ole itsenäistä päätösvaltaa. Virasta riippuen päätökset tekee kirkkohallitus, virastokollegio tai kansliapäällikkö. Näissä asioissa toimikunnat ja myös ulkoasiain neuvosto ovat valmistelijoita ja esityksentekijöitä.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta esittää, että kirkkohallituksen ohjesääntöä täydennettäisiin kirkon ulkoasiain neuvoston (KUN) tehtäväluettelon osalta. Ohjesäännön 19 § sisältäisi kohdan 2, jonka mukaan KUN johtaa ja kehittää seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa sekä vastaa sitä koskevasta kasvatus-, koulutus- ja tiedotustoiminnasta. Muut kohdat tehtäväluettelossa voisivat jäädä ennalleen. Ohjesääntömuutoksen tähän pykälään haetaan johtoa täydentämällä kirkkolain 20 luvun 7 § neuvottelukunnan esittämällä tavalla.

Kirkkohallituksen ohjesäännön 24 § saa neuvottelukunnan mietinnössä muodon, jolla määrätään uudesta kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan kokoonpanosta. Sen valitsee KUN ja siihen kuuluu piispa puheenjohtajana ja seitsemäntoista muuta jäsentä sekä kullekin henkilökohtainen varajäsen. Kahdeksan valitaan kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön nimeämisen perusteella. Kukin hiippakuntavaltuusto tekee esityksen kolmesta jäsenehdokkaasta.

Ohjesäännön 25 § saa muodon, jossa määritellään uuden toimikunnan tehtävät. Kohta 6 sisältää määräyksen, jonka mukaan KLDT johtaa lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen toimintaa.

Toimikunnalle on suunniteltu seuraavat tehtävät:

1. hyväksyä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleinen linja sekä kirkon yhteinen lähetysstrategia;
2. hyväksyä kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavat periaatteet;
3. järjestää kirkon lähetystehtävään liittyvää yhteistä kasvatusta, koulutusta ja tiedotusta;
4. edistää ja koordinoida kirkon lähetystehtävää liittyvää varainhankintaa, sekä
5. tukea hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta; sekä
6. johtaa lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen toimintaa.

Kohtia 1 ja 2 koskevat toimikunnan päätökset vahvistetaan kirkon ulkoasiain neuvostossa. Neuvottelukunta jättää mainitsematta, että kirkon ulkoasiain neuvoston tulee KL 21:2 perusteella pyytää asiasta piispainkokouksen lausunto. Tämä toimikunnan työ sopii toimikunnan asemaan kirkon hallinnossa hyvin. Kyseessä on yhteisistä periaatteista sopiminen ja toimiminen verkostossa yhdessä eri toimijoiden kanssa.

Kohtien 3, 4 ja 5 osalta tehtävät edellyttävät hallinnollisia ja taloudellisia päätöksiä. Toimikunta on suunnitteleva, valmisteleva ja aloitteentekijänä toimiva elin. Henkilöstöhallinto- ja talousasiat päätetään kirkkohallituksen organisaatiossa. Käytännössä toimikunta on neuvottelijana ja valmistelijana ratkaisevassa asemassa päätöksiä tehtäessä.

Ohjesääntöä pitää vielä täydentää 25a ja 25b pykälillä, koska kysymyksessä on varsin laajapohjainen ja lukumäärältään suuri toimikunta, jonka hallinnollinen työskentely tarvitsee säätelyä. Toimikunta asettaa 25a §:n mukaan keskuudestaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan työjaoston, johon valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi muuta jäsentä. Vähintään kahden tulee olla lähetysjärjestöjen edustajia. 25b §:ssä määrätään kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen tehtävistä.

Neuvottelukunta toteaa edelleen, että kirkon toimielimissä on noudatettu tasa-arvolain mukaista kiintiöperiaatetta kirkolliskokouksen päätöksen nojalla jo usean vuoden ajan. Toimikuntamallissa järjestöjen edustajat nimetään toimikuntaan niiden oman esityksen pohjalta. Tällöin toimikunta ei välttämättä ole kokoonpanoltaan tasa-arvolain edellyttämän kiintiöperiaatteen mukainen. Oikeuskäytännössä on kuitenkin todettu, että tehtävään tai virka-asemaan perustuvissa kokoonpanoissa ei kiintiöperiaatetta voida soveltaa. Tämä merkitsee sitä, että järjestöjen edustajien osalta tasa-arvolain kiintiöperiaatetta ei sovelleta. Hiippakunnittain valittavien jäsenten osalta kirkon ulkoasiain neuvosto ottaa tasa-arvolain mukaan kiintiöperiaatteen huomioon valitessaan jäsenet toimikuntaan.

Toimikuntamallin puutteena voidaan neuvottelukunnan tavoin pitää itsenäisen päätösvallan vajetta. Toisaalta voidaan ajatella, että kirkon keskushallinnossa on jo organisaatio (Kirkkohallitus, KUN) muodollisten päätösten tekemiseen ja täytäntöönpanoon, jolloin ei tarvitse luoda yhteistoimintaorganisaatiolle erillisiä tukipalveluja.

Kirkon keskushallinnossa päätöksenteon joustavuus ja nopeus on turvattu delegoimalla päätösvaltaa viranhaltijoille ja antamalla päätösvaltaa kirkkohallituksen virastokollegiolle. Myös kirkkohallituksen täysistunnolla on säännölliset kokoukset. Kirkolliskokouksen ohjaus tapahtuu siten, että se aset-

taa määrääjäksi kirkon ulkoasiain neuvottelukunnan ja vahvistaa vuosittain kirkon toiminta- ja taloussuunnitelman.

Suunnitelmien mukaan lähetysjärjestöt ja Kirkon ulkomaanavun säätiö osallistuisivat yhteisen toiminnan rahoitukseen erikseen sovittavalla tavalla. Kirkkohallituksen yksiköllä voi olla omia tuloja, jotka otetaan toiminta- ja taloussuunnitelmassa huomioon.. Kirkon osuuden rahoituksesta on tehtävä päätökset kirkon budjetissa.

Ehdotetut kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan tehtävien ja toimintavavan eroavuudet nykyiseen lähetystyön toimikuntaan ja muihin toimikuntiin perustuvat toimikunnan luonteeseen yhteistyöorganisaationa. Tätä korostavat kirkon ja järjestöjen perussopimus ja toimikunnan kokoonpano sekä nykyiseen lähetystyön toimikuntaan verrattuna erilainen tehtäväkuvaus. Yhteistyö kirkon lähetysjärjestöjen kanssa pohjautuu perussopimukseen.

Neuvottelukunnan työssä on pohdittu järjestöjen ja kirkon toimivallan siirtämistä koskevia kysymyksiä. Lähetysjärjestöjen ja kirkon yhteistyötä edellä kuvatulla tavalla ei tarvitse mieltää päätösvalan siirtämiseksi minkään organisaation ulkopuolelle. Kukin toimija päättää omassa organisaatiossaan yhteistyöstä ja sen muodoista. Asia voidaan mieltää verkostoitumiseksi, jossa hoidetaan tiettyjä yhteisiä asioita yhdessä. Tätä yhteistyötä varten perustetaan yhteinen organisaatio, joka hoitaa näitä tehtäviä. Yhteistyö onnistuu niin kauan kuin osapuolet ovat siihen sitoutuneet. Sopimuksen irtisanomissäännös antaa mahdollisuuden yhteistyöstä irrottautumiseen.

3.2. Kirkon järjestömalli: aseman saavuttaminen, säilyttäminen ja menettäminen

”Koko kirkon missio” esitti kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun välille uutta puitesopimusta, jonka tarkoituksena olisi tarkentaa ja konkretisoida ne periaatteet, jotka sisältyvät kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevaan kirkolliskokouksen päätökseen 1979. Myös kirkon lähetystyön neuvottelukunta katsoi, että kirkon ja sen lähetysjärjestöjen asema tulee lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hallinto-organisaatiota uudistettaessa määritellä uudestaan kirkon, sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun välisellä perussopimuksella.

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan (KLDT) jäsenenä toimivien välillä solmittavan perussopimuksen tarkoituksena on toisaalta tarkentaa ja konkretisoida ne periaatteet ja lähtökohdat, joiden pohjalta kirkon lähetystehtävää toteutetaan ja toisaalta sitouttaa jäsenet yhteisen toimielimen toimintaan ja sen tekemiin yhteisiin päätöksiin. Neuvottelukunnan laatimassa perussopimusluonnoksessa määritellään se, miten tässä vaiheessa ymmärretään kirkon ja järjestöjen nykyiset tehtävät lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa sekä luodaan puitteet tavoitteeksi asetetuille järjestöjen yhteistoiminnan kehittämiseksi. Sopimuksen perustana on toisaalta kirkko ja sen suhde lähetysjärjestöihin sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiöön ja toisaalta lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön yhdenvertaisuus. Sopimuksen tarkoituksena on korostaa sopimuskumppaneiden yhteistyötä ja yksimielisyyttä lähetystehtävän ja kansainvälisen diakonian toteuttamisessa. Sisällöllisesti sopimus korvasi kirkolliskokouksen toukokuussa 1979 hyväksymät kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisen edellytykset ja hyväksymiseen liitettävät mahdolliset ehdot.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta pohti, pitäisikö sopimus olla monenkeskinen vai kahdenkeskinen. Monenkeskisessä sopimuksessa osapuolet olisivat kirkko ja kaikki sen lähetysjärjestöt sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiö. Monenkeskisen sopimuksen muuttaminen edellyttäisi, että kukin sopijapuoli hyväksyisi muutosehdotuksen omassa toimivaltaisessa toimielimessään. Myös uuden sopimuskumppanin ottaminen sopimuksen piiriin tulkitaan yleensä sopimuksen muuttamiseksi.

Siten uuden lähetysjärjestön hyväksyminen kirkon lähetysjärjestöksi edellyttäisi kirkon päätöksen lisäksi muiden sopijaosapuolten hyväksymisen. Kun kyse on kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisestä, päätösvalta tulisi kuitenkin olla yksinomaan kirkolla. Tämä seikka puolsi sitä, että perussopimus olisi neuvottelukunnan mielestä syytä laatia kahdenkeskisenä, jossa osapuolina ovat toisella puolella kirkko ja toisella puolella kukin lähetysjärjestö sekä Kirkon Ulkomaanavun säätiö.

Neuvottelukunta piti tärkeänä, että sopimuksessa määritellään myös sopimusrikkomuksen seuraamukset. Kahdenkeskisen sopimuksen purkaminen tai irtisanominen on yksinkertaisempaa kuin monenkeskisen sopimuksen. Yhteistoimintaelimen sääntöihin otettava ehto siitä, että jäsenyys edellyttää kirkon lähetysjärjestön asemaa merkitsee sitä, että ”kirkon lähetysjärjestö” –statuksen menettänyt järjestö menettää myös jäsenyytensä yhteistoimintaelimessä.

Kirkon ja sen lähetysjärjestön tai Kirkon Ulkomaanavun säätiön välillä solmittavien kahdenvälisen perussopimusten tulee sisällöllisesti olla samankaltaisia. Itse sopimustekstissä on huomioitu Suomen Pipliaseuran erityisasema kirkon lähetysjärjestönä.

Kirkkolain 22 luvun 2 §:n mukaan kirkkohallituksen tehtävänä on hoitaa kirkon yhteistä hallintoa. Se myös tekee kirkon puolesta sopimukset ja muut oikeustoimet (2 mom.). Kirkon puolesta perussopimuksen allekirjoittajana toimii kirkkohallitus.

3.3. Perussopimus

3.3.1. Perussopimuksen luonne

Neuvottelukunta lähtee siitä, että järjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön sitouttaminen ja sitoutuminen yhteisen toimielimen toimintaan varmistetaan erillisen perussopimuksen avulla. Siinä kuvataan senhetkinen käsitys kirkon ja järjestöjen tehtävistä lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa ja luodaan edellytykset järjestöjen yhteistyön kehittämiseksi. Sopimuksen sisältöä voidaan tarvittaessa tarkastaa ja ajankohtaistaa. Poikkeaminen perussopimuksesta johtaa sopimuksen purkamiseen, jolloin asianomainen sopija menettää perussopimuksessa määritellyn statuksen.

Kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohdan mukaan kirkolliskokouksen asiana on päättää kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin ja kirkkojen välisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa. Laissa ei rajoiteta mitään yhteistoimintasopimuksia kirkolliskokouksen toimivallan ulkopuolelle. Kirkkojärjestyksen 20 luvun 7 §:n mukaan edellä mainittujen asioiden valmistelua ja hoitoa varten kirkolliskokous asettaa arkkipiispan puheenjohtajalla toimivan kirkon ulkoasiain neuvoston. Kirkon edustamisesta näissä asioissa päättää arkkipiispa yhdessä neuvoston kanssa.

Kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon ulkomaanavun säätiö solmivat toimintansa toteuttamiseksi omia sopimuksiaan eri yhteistyötahojen kanssa. Nämä sopimukset tuodaan tiedoksi yhteiselle toimielimelle, joka koordinoi ja ohjaa sopimustoimintaa. Erilaisten yhteistyösopimusten yhtenäistämiseksi toimielin voisi myös luoda puitesopimusmalleja. Sopimusten yksityiskohtainen sisältö riippuisi luonnollisesti yhteistoimintatahon tarpeista ja sopimuskumppaneiden välisistä neuvotteluista. Yhteinen toimielin ei allekirjoittaisi yhteistoimintasopimuksia, mutta valvoisi niiden yhdenmukaisuutta perussopimuksen kanssa. Allekirjoittaminen merkitsee sitoutumista sopimukseen sekä vastuuta sopimuksen täytäntöönpanosta.

Vuoden 1998 mietinnössä ”Koko kirkon missio” tarkennettiin ja konkretisoitiin ne periaatteet, jotka sisältyvät kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevaan kirkolliskokouksen päätökseen 1979. Myös kirkon lähetystyön neuvottelukunta katsoi, että kirkon ja sen lähetysjärjestöjen asema tulisi

lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hallinto-organisaatiota uudistettaessa määritellä uudelleen kirkon, sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun välisellä perussopimuksella.

3.3.2.. Perussopimuksen tausta ja yksityiskohtaiset perustelut

Kirkkohallitus solmii kirkon puolesta perussopimuksen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön kanssa. Kirkolliskokoukseen asia tulee esityksenä kirkkolain ja kirkkohallituksen ohjesääntöön muuttamiseksi ja osana vuotuista kirkkohallituksen toiminta- ja taloussuunnitelmaa.

Mikäli kirkon ulkoasiain neuvosto asettaa uuden toimielimen eli kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan ja johtaa sekä kehittää kirkon työtä tällä toimialalla, on kirkkohallituksen ohjesääntö uudistettava sellaiseksi, että toimikunta hyväksyy strategian ja toimintaperiaatteet ja KUN vahvistaa päätöksen. Menettely ei välttämättä monimutkaista hallintoa kohtuuttomasti.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta on esittänyt perussopimuksesta seuraavaa:

”1. Sopijaosapuolet

Kysymys on kahdenvälisestä sopimuksesta, jonka Suomen ev.lut. kirkko tekee kunkin järjestön kanssa erikseen. Sopimusmallissa on lueteltu nykyiset lähetysjärjestöt ja Kirkon ulkomaanavun säätiö.

Neuvottelukunnan ehdotuksen mukaan perussopimuksen allekirjoittaa kirkon puolesta se kirkon viranomaisena, jolle tehtävä kirkon keskushallintoa koskevien säännösten mukaan kuuluu. Tällä hetkellä se on kirkon ulkoasiain neuvosto. Sopimuksen hyväksyminen ei enää kuulu kirkkolainsäädännön mukaan kirkolliskokoukselle. Keskustelussa on esitetty näkökohtia, jonka mukaan kirkolliskokouksen tulisi hyväksyä perussopimus, koska se on tehnyt myös päätökset kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisestä. Koska kirkolliskokouksen tehtäviä on keskushallintoa koskevassa lainsäädännössä muutettu, niin tehtävän tärkeyteen vetoaminen ei ole peruste asian käsittelylle kirkolliskokouksessa.

1 Sopimuksen tarkoitus

Sopimus korvaa kirkolliskokouksen päätöksen kirkon virallisen lähetysjärjestön asemasta. Kohdassa kuvataan sopimuksen tarkoitus ja osapuolten hyväksymät yhteiset lähtökohdat yhteistoiminnalle.

2 Yhteistyön toteuttaminen

Sopimuskohtassa kuvataan millaisen organisaation avulla sopimuksessa ilmaistua yhteistyötä toteutetaan. Kirkon sitoutuminen kohteilemaan järjestöjä yhdenvertaisesti merkitsee samankaltaisissa tilanteissa tehtäviä samankaltaisia ratkaisuja. Taloudellisissa kysymyksissä yhdenvertaisuus ei merkitse tasajakoja, esim. järjestön koosta riippumatta yhtä suuria maksuosuuksia vaan yhdenmukaisia perusteita maksuosuuksille. Järjestöjen keskinäisessä yhteistyössä tasavertaisuus merkitsee esim. kaikkien järjestöjen mahdollisuutta tulla mukaan yhteistyöhankkeisiin, jos siihen on olemassa objektiivisia edellytyksiä. Kohta ei merkitse järjestöille pakollista yhteistyötä kaikissa tilanteissa.

3 Oikeudet ja velvollisuudet

Kohdassa on kuvattu sopimusosapuolten molemminpuolisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Kohdan 2 momentissa todetaan järjestöjen nykyinen tehtävä ja toimiala lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa.

Kohdan 3 momentin mukaan järjestöt sitoutuvat noudattamaan yhteisessä toimielimessä hyväksytyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita.

Kohdan 4 momentissa on kyse taloudelliseen vastuuseen sitoutumisesta. Sopimusta solmittaessa on oltava tiedossa laskelma yhteistyöelimen ja hiippakuntien kansainvälisen toiminnan aiheuttamista lähiajan kustannuksista ja kustannusten jaosta.

4 Sopimuksen muuttaminen ja voimassaolo

Kirjallisesti tehtyä sopimusta muutetaan ainoastaan kirjallisesti.

Kun lähetyksen ja kansainvälisen diakonian toimintaympäristö muuttuu voimakkaasti, sopimukseen on kirjattu säännöllinen neuvottelumenettely, jonka puitteissa sopimuksen sisältö otetaan tarkasteltavaksi.

5 Sopimuksen irtisanominen

Tekstiin on kirjoitettu menettely irtisanomistilanteissa. Kirkko voi irtisanoa sopimuksen sopimusrikkomuksen perusteella ja järjestö voi omasta aloitteestaan irtisanoa sopimuksen. Kuuden kuukauden irtisanomisaika on tarpeen mm. irtisanomisen talousvaikutusten vuoksi. **6.5.5**

Perussopimuksen tekstimalli

KIRKON LÄHETYSTYÖN JA KANSAINVÄLISEN DIAKONIAN PERUSSOPIMUS

SOPIJAPUOLET

Suomen evankelis-luterilainen kirkko (jäljempänä kirkko)

Kukin seuraavista kirkon lähetysjärjestöistä: Suomen Lähetysseura ry / Finska Missionssällskapet rf; Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry/Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland rf;

Suomen Pipliaseura ry / Finska Bibelsällskapet rf;

Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyks ry;

Evankelisluterilainen Lähetysyhdistys Kylväjä ry;

Sanansaattajat ry sekä

Kirkon Ulkomaanavun säätiö / Kyrkans Utlandshjälp

2. SOPIMUKSEN TARKOITUS

Sopijapuolten tarkoituksena on luoda tällä sopimuksella yleiset puitteet yhteistyölle kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi lähetystyön ja kansainvälisen diakonian osalta.

Sopijapuolet korostavat yhteistyönsä yleisinä periaatteina seuraavia asioita:

- Lähetyks on Kolmiyhteisen Jumalan pelastavaa työtä, jota Hän tekee maailmassa.
- Lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa toteutetaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksen pohjalta kirkon yhteydessä. Jos järjestön toiminta rajoittuu Raamatun kääntämiseen, kustantamiseen ja levittämiseen, sitoutumista evankelisluterilaiseen tunnukseen ei tarvitse mainita sen säännöissä.
- Kirkon kokonaisvaltainen lähetystehtävä kutsuu todistamaan Jumalan varauksettomasta rakkaudesta julistuksen, palvelun ja keskinäisen yhteyden kautta.
- Lähetystehtävä tarkoittaa seurakuntien, hiippakuntien ja koko kirkon osallistumista tähän Kolmiyhteisen Jumalan pelastavaan työhön maailmassa.
- Kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön toiminta on kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa ja niiden toiminta osoittaa seurakuntien jäsenten sitoutumisen kirkon lähetystehtävään.

Tämä sopimus korvaa kirkolliskokouksen 9.5.1979 tekemän päätöksen kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymistä koskevista periaatteista. Sopimuksen allekirjoittanut lähetysjärjestö säilyttää kirkon lähetysjärjestön aseman.

3 YHTEISTYÖN TOTEUTTAMINEN

Kirkon lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa noudatettava yhteinen lähetysstrategia ja toimintaperiaatteet sekä sopijapuolten yhteistyön muodot ja toteuttamistapa hyväksytään kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa, jonka asettaa kirkon ulkoasiain neuvosto. Toimikuntaan tulee sopijapuolten edustus.

Yhteistyön perustana kirkko sitoutuu kohtelemaan lähetysjärjestöjään ja Kirkon Ulkomaanavun säätiötä yhdenvertaisesti. Kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö sitoutuvat puolestaan kohtelemaan toisiaan tasavertaisesti.

4 OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

Sopijaosapuolet sitoutuvat huolehtimaan lähetystyön ja kansainvälisen diakonian koordinoimisesta.

Kirkon lähetysjärjestön/Kirkon Ulkomaanavun säätiön tehtävänä on yhteistyössä kirkon, sen hiippakuntien ja seurakuntien kanssa huolehtia kirkon lähetystyön/ kansainvälisen diakonian toteuttamisesta.

Lähetysjärjestö/Kirkon Ulkomaanavun säätiö noudattaa omassa toiminnassaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian säätiössä hyväksyttyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita

Sopijapuolet sitoutuvat osallistumaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan ja sen alaisuudessa toimivan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen toimintakuluihin yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti.

5 SOPIMUKSEN MUUTTAMINEN JA VOIMASSAOLO

Sopimusta voidaan muuttaa ainoastaan kirjallisesti sopijapuolten suostumuksella. Sopimuksen sisältöä tarkistetaan joka viides (5) vuosi.

Tämä sopimus on voimassa toistaiseksi siitä lukien, kun kirkon ulkoasiain neuvosto ja lähetysjärjestön/Kirkon Ulkomaanavun säätiön päätösvaltainen toimielin ovat sopimuksen hyväksyneet, siihen saakka, kunnes sopimus irtisanotaan.

6 SOPIMUKSEN IRTISANOMINEN

Mikäli lähetysjärjestö ei noudata omassa toiminnassaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa ja hyväksyttyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita ja Kirkon ulkoasian neuvosto on joutunut kirjallisesti huomauttamaan asiasta vähintään kaksi (2) kertaa, kirkon ulkoasiain neuvostolla on oikeus irtisanoa sopimus kyseisen sopijapuolen osalta kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla. Lähetysjärjestöä, jonka osalta sopimus on irtisanottu, ei enää pidetä kirkon lähetysjärjestönä.

Sopijapuolella on mahdollisuus kuuden (6) kuukauden aikana korjata sopimusrikkomus huomautuksen saatuaan.

Mikäli lähetysjärjestö katsoo, ettei se voi noudattaa kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa hyväksyttyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita, sillä on oikeus irtisanoa sopimus kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla.

7 PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUKSET

Tätä sopimusta on laadittu kaksi (2) samansanaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Helsingissä päivänä kuuta 200 .

Allekirjoitukset”

3.4. Lähetystehtävän järjestäminen seurakunnassa

Kirkon lähetystehtävän toteuttaminen kuuluu seurakunnalle ja sen jäsenille. Siksi seurakunnassa on huolehdittava lähetystehtävän käytännöllisestä ja hallinnollisesta järjestämisestä. Lähetystehtävä on ilmaistu selkeästi kirkkojärjestyksessä, jonka mukaan kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston tehtävänä on vastata lähetystehtävän järjestämisestä ja hyväksyä sitä varten erityinen lähetystyön johtosääntö:

”Seurakunnan ja sen jäsenten tulee edistää lähetystyötä, jonka tarkoituksena on evankeliumin levittäminen niiden keskuuteen, jotka eivät ole kristittyjä. Toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä lähetystyön johtosäännössä.” (KJ 4:4)

Seurakunta lähetystehtävän järjestäjänä ja toteuttajana ei ole vain abstrakti teoria tai idea, vaan se on tarkoitettu tulemaan ilmi monin tavoin myös käytännössä. Kirkkohallituksen seurakunnille lähettämässä seurakunnan lähetystyön mallijohtosäännössä mainitaan, että seurakunta toteuttaa missionaarista tehtäväänsä esimerkiksi

- 1) varustamalla sanalla ja sakramentilla seurakuntalaisia lähetystehtävään, joka kasteessa on jokaiselle annettu,
- 2) huolehtimalla siitä, että seurakunta on avoin ja kutsuva yhteisö,
- 3) huolehtimalla lähetysvastuun ja missionaarisuuden toteutumisesta seurakunnan opetus- ja kasvatustyössä,
- 4) ohjaamalla ja varustamalla seurakuntalaisia ja seurakunnan toimintaryhmiä lähetysvastuuseen lähellä ja kaukana,
- 5) huolehtimalla yhteydenpidosta seurakunnan nimikkokohteisiin ja rohkaisemalla seurakuntalaisia esirukoukseen lähetystyön puolesta,
- 6) osallistumalla lähetystyön taloudelliseen vastuuseen vapaaehtoisen kannatuksen ja seurakunnan talousarviomäärärahojen avulla,
- 7) hoitamalla yhteyksiä rovastikunnalliseen ja hiippakunnalliseen lähetystoimintaan, kirkon lähetysjärjestöihin ja kirkon lähetystyön keskuksen ja muihin kirkon kansainvälistä vastuuta toteuttaviin tahoihin; sekä
- 8) käyttämällä lähetystyön kanavina kirkon lähetysjärjestöjä ja Kirkon Ulkomaanapua.

Seurakuntien lähetystyötä johtaa ja siitä vastaa kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto. Kirkkovaltuusto asettaa yleensä kirkkoneuvoston avuksi lähetystyön johtokunnan. Mahdollisten seurakuntapiirien lähetystyöstä vastaa puolestaan kappelineuvosto tai piirineuvosto, joka myös voi asettaa sitä varten työryhmiä.

Neuvottelukunnan esitykseen sisältyy toteamus, että seurakuntien lähetystehtävän järjestämistä ja toteuttamista johtaa usein pappi, ja tavoitteena pitäisi olla, että seurakunnan lähetystehtävästä vastaavana teologina toimii henkilö, joka on joko itse ollut lähetystyössä tai hankkinut seurakunnan työntekijälle tarkoitetun lähetystyön ja kansainvälisen diakonian erityiskoulutuksen. Kirkon oma pätevöittämissä koulutus on jo alkanut. Pääasiassa teologeille tarkoitettu 20 opintoviikkoa käsittävä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian erityiskoulutus on käynnistynyt Kirkon lähetystyön keskuksen, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun yhteistyönä Kirkon koulutuskeskuksessa. Tähän erikoiskoulutukseen tulee turvata riittävät taloudelliset resurssit ja sen sisältöä tulisi kehittää edelleen.

Kirkon lähetystehtävän toteutumista ajatellen olisi neuvottelukunnan mielestä välttämätöntä, että myös pastoraalitutkintoon sisällytetään seurakunnan missionaarista ja diakonista perustehtävää koskeva osio. Maamme monikulttuuristuminen ja moniarvoistuminen edellyttävät koko papistolta uudenlaisia valmiuksia.

Käsitykseni mukaan kysymyksessä olisi tällöin asia, joka kuuluu piispainkokouksen toimivaltaan.

Käytännössä seurakunnat tarvitsevat lähetystyön järjestämisessä ja toteuttamisessa myös muita tehtävään erikoistuneita ammattilaisia, jotka toimivat virkavastuulla. Tärkeimpiä heistä ovat lähetyssihteerit. He ovat viranhaltijoita, osa-aikaisia tai vapaaehtoisia – seurakunnan koon ja taloudellisten resurssien mukaan.

Lähetyssihteerien asema vaatii selkeyttämistä. Tilanne on muuttumassa lähetyssihteerien koulutuksen uudistamisen myötä. Koulutus on jaettu yhtäältä virkaan kelpoistavaksi koulutukseksi ja toisaalta osa-aikaisten ja vapaaehtoisten koulutukseksi. Edellinen tapahtuu diakonien, diakonissojen ja kirkon nuorisotyön ohjaajien koulutusta antavissa ammattikorkeakouluissa siten, että lähetyssihteerit saavat saman laajuiset teologiset perusopinnot ja kirkolliset ammattiopinnot. Jälkimmäinen toteutetaan hiippakunnittain selvästi suppeampana ja yhteistyössä hiippakuntien kanssa.

Koulutuksen eriyttäminen tulee heijastumaan myös lähetyssihteerien asemaan. Virkaan kelpoistavan koulutuksen saaneet on yhteisen koulutusohjelman perusteella luonnollista liittää tulevan diakonaatin piiriin. Tulevaisuudessa voisi olla luontevaa liittää lähetyssihteerien toimenkuvaan yhteydenpito myös siihen kansainväliseen diakoniaan, josta Kirkon Ulkomaanapu kantaa vastuuta. Lähetyssihteerien koulutuksessa on ensiarvoisen tärkeä selvittää, kuka vastaa ja huolehtii koulutuksen kokonaisuuden organisoimisesta, rahoituksesta, sisällöstä ja kehittämisestä.

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta ehdottaa, että seurakuntien lähetyssihteerien toimenkuvia muutetaan laaja-alaisiksi seurakunnan kansainvälisen työn sihteerin viroiksi ja vastaava johtokunta tai työryhmä seurakunnan kansainvälisen työn johtokunnaksi tai työryhmäksi. Seurakuntien tilanteet ja toimintakulttuurit ovat niin erilaisia, että seurakunnille ei ole tarkoituksenmukaista antaa asiassa mitään yhtenäistä ohjetta.

Neuvottelukunta pitää kuitenkin ajatusta seurakunnan kansainvälisen työn sihteerin toimenkuvasta yhtenä kehittämisvaihtoehtona. On seurakuntia, joissa tämänkaltainen toimenkuva on tarkoituksenmukainen. Lähetyssihteerien ja Kirkon Ulkomaanavun yhdyshenkilöiden yhteistyön lisääminen on kaikissa tapauksissa mahdollista, vaikka tehtäviä hoitavatkin eri henkilöt.

Neuvottelukunta on myös käsitellyt lähetyssihteerien laajennetun toimenkuvan edellyttämää koulutusta. Asia vaatii erillisselvityksen. Neuvottelukunta katsoo, että kirkkohallituksen tulisi asettaa työryhmä selvittämään seurakuntien kansainvälisen työn sihteerin koulutuksen järjestämistä.

3.5. Lähetystehtävän järjestäminen hiippakunnassa

Hiippakunnallisessa hallinnossa olisi löydettävä sellainen malli, joka mahdollistaisi luontevan yhteyden lähetystyön ja Kirkon Ulkomaanavun kautta tapahtuvan kansainvälisen diakonian välillä.

Ongelma voitaisiin ratkaista siirtämällä kansainvälisen diakonian kysymykset myös Kirkon Ulkomaanavun osalta kirkon lähetystehtävästä vastaavalle hiippakuntasihteerille. Toimen hoitaminen edellyttää, että henkilöllä on riittävä koulutus ja että hän on sisäistänyt kirkon lähetystehtävän siinä

muodossa kuin se on ilmaistu tässä dokumentissa. Tällöin virkanimike tulisi harkita uudelleen. Tämä ei saa merkitä sitä, että hiippakunnan diakoniatyöstä poistuu kansainvälisen diakonian ulottuvuus. (KLNLM, 22)

Neuvottelukunta esittääkin, että nykyisten hiippakunnan lähetyssihteerien toimenkuvaa laajennetaan kattamaan seurakuntien palvelun sekä lähetystyön että kansainvälisen diakonian osalta ja nykyiset lähetyssihteerien toimet siirretään hiippakuntien viroiksi. Lähetystyö ja kansainvälinen työ ovat hiippakunnan ja piispan tehtäviä. Tämän työn tulee organisoitua muun hiippakunnallisen työn tapaan. Tämä merkitsee, että kullakin hiippakunnalla olisi hiippakuntasihteerin virka kirkon kansainvälistä työtä varten eli hiippakunnan kansainvälisen työn sihteeri. Toimenkuvaan kuuluisi lähetystyö, kansainvälinen diakonia, maahanmuuttajatyö, lähialue työ ja ystävyysseurakuntatyö. Sihteerin asema hiippakuntahallinnossa olisi samanlainen kuin muiden hiippakuntasihteerien.

Hiippakuntasihteerin tukena olisi tuomiokapitulin asettama hiippakunnan kansainvälisen työn työryhmä tai hiippakuntavaltuuston asettama asiaomaisen työalan toimikunta. Toimielimessä tulee myös olla järjestöjen edustus kuten kokonaiskirkonkin tasolla.

Nykyisin kansainvälinen diakonia kuuluu pääasiallisesti hiippakunnissa diakoniasihteerien työalaan. Työaluejako ratkaistaan kussakin hiippakunnassa käytännön tilanteiden mukaisesti ja toimenkuvat vaihtelevat jonkin verran eri hiippakunnissa. Työalajaot ovat usein joustavia ja diakoniasihteerit ja lähetyssihteerit ovat jo tällä hetkellä toimineet yhteistyössä. Kirkon Ulkomaanavun näkökulmasta pidetään tärkeänä, että hiippakunnallisessa diakoniatyössä säilyy myös kansainvälisen diakonian näkökulma. Tämä merkitsee myös diakoniasihteerien osallistumista edelleen yhteisvastuukeräyksen toteutukseen.

Lähetystehtävän järjestäminen hiippakunnassa edellä mainittujen suuntaviivojen mukaisesti kuuluu erityisesti piispaikokouksen toimialaan.

3.6. Toimikuntamallin talous ja henkilöstö

Kirkon lähetystyön neuvottelukunta toteaa mietinnössään, että kirkkohallituksen organisaatiossa päätösvalta talousasioissa kuuluu kirkkohallitukselle ja niille, joille sitä on kirkkohallituksen ohjesäännöllä delegoitu. Toimikunnalla ei ole muodollista päätösvaltaa talous- ja henkilöstöasioissa. Kuitenkin kirkkohallituksen yksiköiden toimintavapaus on kasvanut käytännössä merkittävästi, kun talousarvion sitovuustaso on vuodesta 2003 lukien ollut toimintajäämä. Tämä merkitsee, että määrärahoja voidaan siirtää kohteesta toiseen yksikön omalla päätöksellä.

Kirkon lähetystyön keskuksen nettomenot olivat vuonna 2004 yhteensä 358 000 euroa. Uuden organisaation henkilöstö- ja toimistokulut ja KLDK:n menot katettaisiin kirkon budjetista. Henkilöstö voitaisiin muodostaa nykyisten toimenkuvien pohjalta. Yhteisestä organisaatiosta aiheutuvat muut mahdolliset kustannukset hoidettaisiin perussopimuksen 4. kohdan nojalla yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti.

Esittäessään hiippakuntiin kirkon palkkaamia kansainvälisen työn sihteereitä neuvottelukunnan tavoitteena on ollut ”luoda hiippakunnille kirkon kansainvälisen työn selkeä yhteistyöverkosto suhteessa seurakuntiin, kirkon keskushallintoon ja järjestöihin ja selkeyttää hiippakunnan toiminnassa kansainvälisistä työstä vastaavan työntekijän asemaa”. Hiippakunnalliset lähetyssihteerit ovat nykyisin SLS:n palveluksessa. Järjestön työntekijänä lähetyssihteerit joutuvat jakamaan työnsä hiip-

pakunnallisen työn ja oman järjestön työn välillä. Neuvottelukunta on katsonut, ettei tuomiokapitulilla ei ole kirkon virkasäännön nojalla mahdollisuutta siirtää uuteen virkaan SLS:n palveluksessa olevaa hiippakunnan lähetyssihteeriä ko. hiippakuntasihteerin virkaan. Kysymyksessä on eri työnantaja.

Hiippakuntien virkojen perustaminen ja lakkauttaminen kuuluu 1.5.2004 lukien hiippakuntavaltuustojen päätösvaltaan. Näin ollen hiippakunnat päättävät työntekijöiden toimenkuvista koko tuomiokapitulin työntekijäorganisaation osalta. Käytännössä virkojen perustaminen edellyttää sitä varten varattua summaa kirkon keskusrahaston talousarviossa.

Hiippakuntien kansainvälisen työn virat palvelevat kaikkien järjestöjen työtä, joten hiippakunnan kansainvälisen työn sihteerit ovat järjestöille tärkeitä yhteistyökumppaneita. Ehdotetut virat voivat jossain määrin vähentää järjestöjen alueellisen työn kustannuksia. Tämän vuoksi neuvottelukunta ehdottaa, että järjestöt osallistuvat ko. virkojen kustannuksiin 50 prosentin osuudella.

Neuvottelukunta on arvioinut, että yhdeksän hiippakunnan osalta kansainvälisen työn sihteerin virkojen kustannukset ovat arviolta yhteensä 550 000 € vuodessa. Kustannuksiin on tällöin laskettu palkkausmenot, matkakulut ja toimistokuluja. Erityistä toimistosihteerin virkaa ehdotukseen ei sisälly, koska hiippakuntavaltuuston tekevät päätökset tuomiokapitulien virasto-organisaatiosta. Useissa tapauksissa hiippakunnan lähetystoimisto sijaitsee jo nyt tuomiokapitulin yhteydessä. (Lapuan hiippakunnan lähetystoimisto sijaitsee Jyväskylässä, jonne halutaan kehittää laajempi hiippakunnallinen toimipiste.) Hiippakuntien henkilöstörakennetta on siis tarkasteltava kokonaisuutena. Henkilöstömäärä on niin pieni, että tarkoista työmuotorajoista on luovuttava. Millään työmuodolla ei tuomiokapitulissa ole erillistä toimistoa, joten kansainvälisen työn sihteerin viran perustaminen tuomiokapituliin ei sinänsä edellytä sitä varten olevaa toimistosihteerin virkaa. SLS:n hiippakunnalliset lähetystoimistojen organisointi on tapahtunut sen omien päätöksen pohjalta.

Edellä mainittu järjestön kustannusosuus määräytyy ehdotuksen mukaan kunkin järjestön seurakunnilta saamien talousarviovarojen suhteessa. Kun yhdeksän uuden toimen/viran perustaminen merkitsee huomattavaa kustannusten nousua, niin virkojen perustaminen porrastetaan kolmelle vuodelle. Tämä antaa järjestöjen ja kirkon keskusrahaston taloudelle aikaa sopeutua lisämenoihin. Käytännössä järjestöt suorittavat kustannusosuutensa kirkon keskusrahastolle. Siirtymävaiheessa järjestöjen kustannusosuudet lasketaan niiden hiippakunnallisen kannatuksen suhteessa.

Eri tuomiokapituleissa hiippakuntasihteerien toimenkuvat poikkeavat jonkin verran toisistaan. Kaikkea hiippakunnan toimintaa ei voida lokeroidea enää työalajaon mukaisesti. Kirkolliskokouksen määrärahat perustuvat kuitenkin hiippakuntavaltuuston hyväksymään toimintasuunnitelmaan, joten rahoitukseen osallistuvat järjestöt voivat seurata, että lähetyssihteerin viran toimenkuvat hiippakunnissa säilyvät niiden kannalta jatkossakin perusteiltaan selkeinä.

Neuvottelukunta on esittänyt, että järjestöt ja kirkko osallistuvat puoliksi näiden virkojen kustannuksiin. Käytännössä virkojen perustaminen on porrastettava esimerkiksi kolmelle vuodelle. Kirkko on jo osaltaan vastannut lähetyssihteerien toimistokuluista, joten tältä osin kustannukset eivät merkittävästi lisäänty. Tuomiokapitulin toimistohenkilöstö hoitaa myös kansainvälisen työn hiippakuntasihteerin toimistopalvelut. Tältä osin muutosta tapahtuu, koska hiippakunnan lähetystoimistossa on ollut erillistä toimistohenkilökuntaa.

Asian valmistelu kuuluu jatkossa piispainkokouksen toimialaan.

Neuvottelukunta on kiinnittänyt huomiota myös nykyisen lähetystyön keskuksen henkilöstön asemaan. Uuden organisaation henkilöstöä valittaessa joudutaan ratkaisemaan, ovatko uuden organisaation tehtävät niin lähellä nykyisen lähetystyön keskuksen tehtäviä, että sen työntekijöitä olisi siirrettävä uuden organisaation palvelukseen, jos keskuksen virkoja lakkautetaan. Asiaa on arvioitava henkilöstön osalta työlainsäädännön perusteella. Asia on selvitettävä siinä vaiheessa, kun tehdään päätös neuvottelukunnan ehdottaman mallin täytäntöönpanosta. Kun ratkaisujen on oltava tapauskohtaisia, niin neuvottelukunta katsoo, että valmistelun tässä vaiheessa ei yksityiskohtaista ratkaisuehdotusta voida tehdä.

3.7. Suomen Lähetysseuran esitys fuusioitumisesta kirkon toimielimeen

Eriävissä mielipiteessään kirkon lähetystyön neuvottelukunnan mietintöön Suomen Lähetysseuran johtaja katsoi, että kirkon ja lähetysjärjestöjen perustama säätiö ”ei vastaa miltään osin” Suomen Lähetysseuran työssä esiin nousseisiin tarpeisiin ja vaatimuksiin. Se muodostaisi järjestöjen ja kirkon rinnalle vielä yhden uuden lähetysvaroja keräävän organisaation ja yhä vain lisääisi sekaannusta kirkossa ja yhteistyökirkkojen piirissä. Säätiö loisi lähetystyön strategian, jota se itse ei toteuttaisi, ja kirkon rakenteeseen uuden raskaan organisaation, joka ei muuttaisi tilannetta parempaan suuntaan. Lähetysjohtajan mielestä kirkko tarvitsisi oman toimielimen, koska ”lähetystehtävä on kirkon toiminnan ytimessä eikä tätä tehtävää voida ulkoistaa”. Toimielimen tulisi olla kirkon omassa määräysvallassa eikä sen ohjaamisessa olisi sijaa järjestöpoliittisille etupyrkimyksille. SLS olisi valmis neuvottelemaan kirkkohallituksen kanssa toimintansa, henkilöstönsä ja omaisuutensa luovuttamisesta tällaisen toimielimen käyttöön.

Katson, että jatkoselvityksen tässä vaiheessa ei ole aihetta käydä neuvotteluihin.

4. Selvittelijän kanta

Kirkolta puuttuu tällä hetkellä vahva omaa lähetystyötä tekevä organisaatio, koska lähetystyö organisoitiin aikoinaan järjestöpohjaiseksi. Edellä on todettu, että kirkon lähetysjärjestöillä on jossain määrin ollut ja on edelleen keskinäistä yhteistyötä. Kun järjestökenttä on kehittänyt neuvotteluissaan uusia tarpeellisia yhteistyömuotoja, onkin hankkeet äkkiä saatettu jäädyttää, mikä on ymmärrettävää, koska silloin on syntynyt vaara, että järjestön ominaisluonne alkaa heikentyä ja kannattajakunta reagoida negatiivisesti. Tähän on käsitykseni mukaan vastauksena yhteistyömahdollisuuksien selkiyttäminen lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa isännöivän kirkon taholta. Olen saanut sen kuvan, että järjestöt odottavat nyt kirkon ulostuloa asiassa.

Kirkon lähetystyön julkisuuskuva on käsitykseni mukaan epäselvä, mikä johtuu osin järjestökentän hajanaisuudesta ja lähetystyön verraten heikosta statuksesta kirkon omassa organisaatiossa. Tähän on ollut monia ratkaisuehdotuksia. Jotkut suuret järjestöt ovat tarjonneet omaa organisaatiotansa vastaukseksi järjestöjen lukuisuuteen. Toiset taas haluavat muodostaa täsmennettyjä yhteistyöprojekteja, jotka sitoisivat järjestöt toisiinsa.

Toimiva yhteistyö edellyttää aina, että yhteistyökumppanit tunnustavat toistensa tasavertaisuuden yhteistyöasioissa. Tämä lienee selviö myös nyt kysymyksessä olevien sopijajärjestöjen kesken. Käytännössä järjestö ja ääni –periaate saattaa kuitenkin tuntua pelottavalta silloin, kun kysymyksessä on kooltaan, volyymiltaan ja laajuudeltaan suuri sopimusosapuoli, jonka tulisi muodostaa toimiva sopimuskumppanuus kokonaan toisenkokoisen järjestön kanssa. Jos vielä lähetysteologiset korostukset kulkevat tulkinnoissa eri suuntiin, vaaditaan suurta herkkyyttä ja ekklesiologista uskontie-

toisuutta, että yhteistyö avautuu toimivana. Määrätietoisella yhteistyöllä ja hyvällä toimintarakenteella on mahdollista tunnistaa ongelmat, poistaa mahdolliset pelot ja hälventää epäluulot. Kysymys on kasvusta kumppanuuteen yhdessä kirkossa, jonka oleellinen tuntomerkki on apostolisuuden sisältävä lähetettyinä oleminen.

Pidän merkittävänä seikkana kirkon ja seurakuntien kasvavaa mielenkiintoa seurakuntien lähetystyölle ja kansainväliselle diakonialle myöntämien talousarviomäärärahojen kohdentumista kohtaan. Kirkon ja seurakuntien talouden niuketessa on luontevaa odottaa, että tämä kiinnostus tulee lisääntymään, läpinäkyvyysvaatimus kasvamaan ja järjestökentän talousarvioanomusten kohdealueista tullaan vaatimaan seurakunnissa aikaisempaa täsmällisempää tietoa ja seurantaa. Kirkon yhteistyöelimen tulisikin yhdessä kirkkohallituksen kanssa keskittyä pohtimaan, palvelisiko kirkon lähetysrahasto jossain muodossa tarkoitusta vai voitaisiinko tämä kysymys ratkaista jossain toisessa muodossa esimerkiksi tarkentuvan tilastoinnin ja yhtenäisen tilinpitokäytännön kehittämisen avulla. Epäilemättä tässä törmätään ainakin kahteen vaikeuteen. Seurakuntien lähipäättösperiaate talousarviovarojen myöntämisen suhteen on loukkaamaton ja sillä on yhteydet vapaaehtoiskannatukseen. Toisaalta hyvin toimivaa nimikkolähetti- ja nimikkoaluejärjestelmää ei saa vaarantaa hätiköidyillä taloudellisilla päätöksillä. Kirkon lähetysrahasto on vaikea kysymys monesta syystä myös lähetysjärjestöille. Kirkkohallitus on joka tapauksessa osavastuussa kirkon talouden suunnittelusta ja seurakuntien ohjaamisesta näissä asioissa, joihin sisältyy myös mahdollisen uudenlaisen rahanjakomallin hahmottaminen.

Kirkon lähetystehtävän toteutuminen ja toteuttaminen on nostanut esiin myös eräitä hiippakuntatason järjestelyjä koskevia kysymyksiä. Historialliset syyt ovat johtaneet siihen, että Suomen Lähetysseura on kustantanut hiippakuntien lähetysseurien eivätkä hiippakunnat ole yhtä poikkeusta lukuun ottamatta lähteneet rakentamaan lähetysorganisaatiota muulta pohjalta. SLS-keskeisen järjestelyn purkamiseksi on tehty virallinen aloite, joka on ollut helmikuussa 2005 piispainkokouksen esityslistalla. Asian jatkokäsittely odottaa kirkkohallituksen lähetystyötä koskevia ratkaisuja.

Kirkon lähetystehtävän lujittaminen hiippakuntatasolla vaatisi ainakin sen, että hiippakuntien käyttöön osoitetaan lisämääräraha, jonka turvin hiippakuntavaltuustot voivat huolehtia kansainvälisen työn organisoimisesta toimialueellaan. Tähän kokonaisuuteen sisältyy myös kysymys hiippakuntien kansainvälisistä sihteereistä ja heidän hallinnollisesta asemastaan. Hiippakunnan kansainvälinen työ sisältäisi lähetystyön, kansainvälisen diakonian, maahanmuuttajatyön, lähialueiden ja ystävyysseurakuntatyön tukemisen seurakunnissa ja hiippakunnassa kuitenkin niin, ettei perinteisesti seurakuntien diakoniatyöhön sisältyvää yhteisvastuukeräystä vaaranneta, vaan kansainvälinen työ verkotetaan tässä asiassa seurakuntien diakoniatyön kanssa.

Selvitystyössäni olen havainnut, että lähetystyön ja kansainvälisen diakonian nykyjärjestelmä korostaa seurakunnan vastuuta kannatuksen kerääjänä ja taustavoimana, mutta jättää sivuun seurakunnan aseman lähetystehtävän toimijana ja päättäjänä. Kysymystä seurakuntien kansainvälisten sihteerien koulutuksesta ja yleisemmin työntekijäkoulutuksesta kirkon missioon on lähestyttävä tästä näkökulmasta. Varsinkin suurissa seurakuntayhtymissä seurakunnista alkaa tulla enenevässä määrin järjestöjen ja liikkeiden ja eriasteisten kannattajaryhmien ulkoinen kansankirkollinen kattoorganisaatio vailla omaa missionaarista identiteettiä. Järjestöt, ja toisinaan vielä sellaisetkin järjestöt, joilla ei ole edes virallista asemaa kirkon lähetysjärjestöjen kokonaisuudessa, kilpailevat kannatusosuuksista. Talousarviomäärärahojen jakoperusteet voivat seurakunnissa poiketa toisistaan siinä määrin, että kirkon missionaarista linjaa on seurakuntien ratkaisujen perusteella enää vaikeata erottaa.

Kysymystä missionaarista seurakunnasta lähetystyön subjektina tuleekin lähestyä perustavasta näkökulmasta. Onko kansankirkollinen kirkkomuoto nykyasussaan aikansa elänyt ja olisiko meidän ryhdyttävä taivuttamaan rakenteita kevyemmiksi ja nykyistä helpommin liikuteltaviksi. Onko kehitettävä työtapoja ja teologista työskentelyä uskontietoisuudeltaan aikaisempaa selkeämmästä tunnustavan ”lähetyskirkon” näkökulmasta? Merkitsisikö tämä puolestaan sitä, että kiinnitetään lisäntyvästi huomio sekulaarin ympäristön paikalliseen ja globaaliin moniuskontoisuuden ja uskonnoista irrottautumisen haasteeseen, jonka keskellä seurakunnat todellisuudessa elävät vähemmistönä uskonsa ja elämäntapansa puolesta? Riittävätkö tässä enää Läsnäolon kirkonkaan eväät!

Missionaarinen lähetysmistapa on siten jatkuva haaste kirkon ja seurakuntien omalle julistukselle ja työlle ja kirkon jäsenten kristilliselle elämäntavalle. Kirkot toimivat nykyään vankeuden kaltaisissa oloissa ja ”kristityt itse ovat sisäistäneet maallistumisen voimakkaan vaikutuksen ja joutuneet tietämättään sen vangiksi” (Stephen Sykes). Kristittyjä kutsutaan kilvoittelussaan suhtautumaan nykyistä tarkkanäköisemmin ja epäilevämmiin myös omaan kulttuuriinsa ja etsimään kristillisen elämäntavan sisältöä varhaisten kristittyjen ja kirkkojen yhteisistä havainnoista ja kokemuksista ja teologisesta tutkimuksesta.

Kysymys toiminnasta modernin yhteiskunnan keskellä onkin kristinuskolle, kirkoille ja kristillisille yhteisöille todella vakava. Onko kristinuskolla itsellään voimaa, joka tekisi siitä jälleen ”religio veran” eli todellisen uskonnon, sellaisen uskonnon, joka sisältää tiedon ja järjen, uskon ja elämän synteisin. Eivätkö kirkon missionaariset voimavarat riipu olennaisesti juuri tämän ratkaisun sisällystä! Vakuuttako kristinuskon nykyajan ihmisen, joka tulkitsee sen valistuksen jatkuvan kehityksen myötä vanhanaikaiseksi? Kykenevätkö kristityt teologit ja opettajat puhkaisemaan kuplan ja ylittämään esimerkiksi totaalisuuteen pyrkivään kehitysteoriaan sisäänkirjoitetun piiloviestin ”julmasta eetoksesta”, joka perustuu vahvemman oikeuteen olemassaolon taistelussa? Onko meillä kristittyinä mahdollisuutta ja voimavaroja luoda modernin ajattelun ylittävää synteisiä, jossa elävä Jumala ylittää koulufilosofian rajat ja Jumalan ja lähimmäisen rakastaminen muuttuu todelliseksi toiminnaksi. On oletettavissa, että monet kirkon institutionaaliset ja henkilöitä koskevat ongelmat johtuvat näiden selvitystä vaativien ja ratkaisemattomien kysymysten mieltä rasittavasta painosta. Religio veran, tosiuskonnon uusi löytyminen puolestaan nostattaa esiin missionaarisen innostuksen ja lakaisee altaan vähemmän tärkeät kirkolliset kähinät.

Jotta kirkko voi toteuttaa uskottavasti missionaarista tehtävänsä tämän ajan keskellä, sen täytyy voida kutsua tyttäriään ja poikiaan tekemään työtä nykyistä systemaattisemmin kristinuskon totuus-kysymysten kanssa myös järjenmukaisella tavalla. On oman erityisen pohdinnan paikka, millaisia uusia toimia tämä edellyttää kirkon keskushallinnolta, kirkon, hiippakuntien ja koulutuksesta vastaavien instituuttien koulutusjärjestelmiltä. Ovatko seurakuntien ja kristillisten järjestöjen työyhteisöt ja niiden jäsenet riittävässä määrin aktivoituneet hakemaan vastauksia nykyisin varsin laajamittaisen teologisen tutkimuksen antamista havainnoista ja impulsseista? Kuka esimerkiksi vastaa teologisen tutkimuksen ”kääntämisestä” kirkkokansan kielelle? Kirkon jäsenten tietomäärän kasvu ja sisällön tuotannosta käytävä yleinen ankara kilpailu edellyttävät kirkolta valppautta yhtä hyvin kultillisessa toiminnassa kuin sen katekeesissa, kannanilmaisissa ja pastoraalisessa työskentelyssä.

On näin ollen jälleen tehtävä kysymys, mitä merkitsee missionaarisen seurakunnan toimiminen subjektina kirkon kokonaismissiossa? Pidän tätä kysymystä selvitystyöni yhtenä skopuksena. *Mikä on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnan oma toiminnallinen identiteetti nykyisessä kontekstissa?* Tämä kysymyshän on ollut taannoin sammuneen Kirkko 2000 –toimintaohjelman ylivoimaisesti tärkein, toteuttamisvaiheeseensa tukahtunut asia: Pienet toimivat yhteisöt, jotka saavan elinvoimansa uudistuvasta jumalanpalveluselämästä ja avautuvat kansainväliseen ja lähipiiriin lähimmäisvastuuseen. Olisiko meidän tarkistettava kirkollista strategiaamme reaktiivisena kansankir-

kollis-uskonnollisena katto-organisaationa ja ryhdyttävä nykyistä avoimemmin etsimään missionaarille kirkolle ominaista proaktiivista liikerataa. Tai ”teologisemmin” kysyen: ”Miten kirkko omassa itsessään, yksityisissä jäsenissään sekä paikallisessa ja globaalissa ympäristössään voisi olla tuomassa näkösalille jotain siitä uudesta, eskatologisesta todellisuudesta, johon se itse uskoo ja jota se toivoen tähyää” (Pihkala, 2005). Kirkkohistoriallisesta näkökulmasta on heti kuitenkin sanottava, että toimivimmillaankin paikallisseurakunnat kristikunnassa ovat aina tarvinneet ja saaneet tuekseen luostareita, sääntökuntia, sisar- ja veljeskuntia sekä hengellisiä liikkeitä ja järjestöjä hengellisiksi matkakumppaneikseen.

Edellä oleviin kysymyksiin ja havaintoihin liittyen tuon esiin kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toiminnan järjestämiseksi seuraavia hallinnollis-toiminnallisia johtopäätöksiä:

4.1. Toiminnan järjestäminen

1. Toimielin. Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan (KLDT) keskeisenä tavoitteena on lähetystehtävän ymmärtäminen nimenomaan kirkon tehtäväksi siten, että seurakunnat, hiippakunnat ja koko kirkko ovat lähetystehtävän varsinaisia vastuunkantajia. Kirkon yhteisen lähetystehtävän toteuttamista varten tarvitaan uutta ajattelua ja mainittu yhteinen toimielin.

Toimielin on tarpeen kirkon yhteisen lähetystyöstrategian laatimiseksi kirkolliskokouksen vuonna 1984 antaman tehtävän täyttämiseksi. Lähetysyhteistyön tarve kirkossa on kirjattu ennen muuta sen omaan toimintastrategiaan Läsnaolon kirkko, joka itsekin tähtää missionaarisen todellisuuteen. Yhteistyön tarve seurakunnissa, hiippakunnissa sekä kirkon, sen lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun suhteissa ja yhteistyöjärjestöissä on aivan ilmeinen. Pääluvussa 2 on osoitettu, että eräät keskeiset lähetystyön edistämistä koskevat yhteistyöratkaisut edellyttävät yhteistyön järjestämistä erityisesti nyt myös kirkon keskushallinnon tasolla.

Uudistettavan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan tarkoituksena on tukea ja edistää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja sen seurakuntien lähetystehtävän toteutumista ja lisätä mahdollisuuksia lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toteuttamiseen. Sillä ei pyritä lähetysjärjestöjen tai Kirkon Ulkomaanavun toiminnan kaventamiseen. Tavoitteena on selkeyttää kirkon lähetystehtävän ymmärtämistä ja toteuttamista sekä kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan liittyvää hallintoa.

Toimielin ilmentää kirkon ja sen hyväksymien lähetysjärjestöjen vastavuoroista kumppanuutta ja tahtoa toimia yhdessä kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi. Järjestelyllä ehkäistään kirkon lähetystehtävää toteuttavien eri toimijoiden päällekkäisiä toimintoja ja selkeytetään kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun asemaa kirkon lähetystehtävän toteuttajina.

2. Perussopimus. Sitoutuminen yhteisen toimielimen työhön varmistetaan erillisellä perussopimuksella. Siinä kuvataan tämänhetkinen käsitys kirkon ja järjestöjen tehtävistä lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa sekä luodaan edellytykset järjestöjen yhteistyön kehittämiseksi. Sopimuksen sisältöä voidaan tarvittaessa tarkistaa ja ajankohtaistaa. Perussopimuksen teksti on syytä hyväksyä ensiksi kirkkohallituksessa ja sen jälkeen perussopimus ohjaa sopimusten vahvistamista kirkkohallituksen ja kunkin kirkon nykyisen lähetysjärjestön ja Kirkon Ulkomaanavun säätien välillä.

Kun on odotettavissa, että myös jotkut uudet lähetysjärjestöt ilmoittavat halukkuutensa sopijapuoliksi, kirkkohallituksen on syytä määrittellä ne ennakoehdot, jotka avaavat tien sopimusneuvotteluihin. Tällaisiin ehtoihin voisivat kuulua esimerkiksi kirkon ulkoasiain toimikunnan ja piispainkokouksen lausunnot uusista ehdokasjärjestöistä, kirkon tunnustuksen pohjalta kirkon yhteydessä ta-

pahtuva asianomaisen järjestön toiminta, järjestön tarpeellisuus lähetystehtävän toteuttamiseksi sekä sen sitoutuminen kirkon järjestysmuotoon. Nykyiset kirkolliskokouksen hyväksymät viralliset lähetysjärjestöt ovat täyttäneet kirkolliskokouksen vuonna 1979 lähetysjärjestöksi hyväksymiselle asetamat ehdot. Sen vuoksi kirkkohallitus kirkkolain 22 luvun 2 §:n perusteella neuvottelee sopimukset tässä vaiheessa kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön kanssa.

Perussopimuksen perusteluteksti ja perussopimuksen tekstiluonnos perustuu kirkon lähetystyön neuvottelukunnan ehdottamaan luonnokseen kuitenkin niin, että olen tarkistanut ehdotuksen eräitä sananmuotoja.

1. Sopijapuolet

Kysymys on kahdenvälisestä sopimuksesta, jonka Suomen ev.lut. kirkko tekee kunkin järjestön kanssa erikseen. Sopimusmallissa on lueteltu nykyiset kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon ulkomaanavun säätiö.

Kirkkolain mukaan asia kuuluu kirkkohallituksen toimivaltaan. Sopimuksen hyväksyminen ei enää kuulu kirkkolainsäädännön mukaan kirkolliskokoukselle. Keskustelussa on esitetty näkökohtia, jonka mukaan kirkolliskokouksen tulisi hyväksyä perussopimus, koska se on tehnyt myös päätökset kirkon lähetysjärjestöksi hyväksymisestä. Koska kirkolliskokouksen tehtäviä on keskushallintoa koskevassa lainsäädännössä muutettu, niin tehtävän tärkeyteen vetoaminen ei ole peruste asian käsittelylle kirkolliskokouksessa.

2. Sopimuksen tarkoitus

Kohdassa kuvataan sopimuksen tarkoitus ja osapuolten hyväksymät yhteiset lähtökohdat yhteistoiminnalle. Raamatun kääntämiseen, kustantamiseen ja levittämiseen keskittyvä Suomen Pipliaseura saa sopimuksessa erityisaseman ekumeenisena järjestönä.

3. Yhteistyön toteuttaminen

Sopimuskohdassa kuvataan millaisen organisaation avulla sopimuksessa ilmaistua yhteistyötä toteutetaan. Kirkon sitoutuminen kohtelemaan järjestöjä yhdenvertaisesti merkitsee samankaltaisissa tilanteissa tehtäviä samankaltaisia ratkaisuja. Taloudellisissa kysymyksissä yhdenvertaisuus ei merkitse tasajakoa, esim. järjestön koosta riippumatta yhtä suuria maksuosuuksia vaan yhdenmukaisia perusteita maksuosuuksille. Järjestöjen keskinäisessä yhteistyössä tasavertaisuus merkitsee esim. kaikkien järjestöjen mahdollisuutta tulla mukaan yhteistyöhankkeisiin, jos siihen on olemassa objektiivisia edellytyksiä. Kohta ei merkitse järjestöille pakollista yhteistyötä kaikissa tilanteissa.

4. Oikeudet ja velvollisuudet

Kohdassa on kuvattu sopimusosapuolten molemminpuolisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Kohdan 2 momentissa todetaan järjestöjen nykyinen tehtävä ja toimiala lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa.

Kohdan 3 momentin mukaan järjestöt sitoutuvat noudattamaan yhteisessä toimielimessä hyväksytyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita.

Kohdan 4 momentissa on kyse taloudelliseen vastuuseen sitoutumisesta. Sopimusta solmittaessa on otettava tiedossa laskelma yhteistyöelimen ja hiippakuntien kansainvälisen toiminnan aiheuttamista lähiajan kustannuksista ja kustannusten jaosta.

5. Sopimuksen muuttaminen ja voimassaolo

Kirjallisesti tehtyä sopimusta muutetaan ainoastaan kirjallisesti.

Kun lähetyksen ja kansainvälisen diakonian toimintaympäristö muuttuu voimakkaasti, sopimukseen on kirjattu säännöllinen neuvottelumenettely, jonka puitteissa sopimuksen sisältö otetaan tarkasteltavaksi.

6. Sopimuksen irtisanominen

Tekstiin on kirjoitettu menettely irtisanomistilanteissa. Kirkkohallitus voi irtisanoa sopimuksen sopimusrikkomuksen perusteella kuultuaan asiassa kirkon ulkoasiain neuvostoa ja järjestö voi omasta aloitteestaan irtisanoa sopimuksen. Kuuden kuukauden irtisanomisaika on tarpeen mm. irtisanomisen talousvaikutusten vuoksi.

Perussopimuksen tekstimalli

KIRKON LÄHETYSTYÖN JA KANSAINVÄLISEN DIAKONIAN PERUSSOPIMUS

1. SOPIJAPUOLET

Suomen evankelis-luterilainen kirkko (jäljempänä kirkko)

Sopijajärjestö/säätiö:

(Suomen Lähetysseura ry / Finska Missionssällskapet rf; Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry; Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland rf;

Suomen Piipiaseura ry / Finska Bibelsällskapet rf;

Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyks ry;

Evankelisluterilainen Lähetysyhdistys Kylväjä ry;

Sanansaattajat ry sekä

Kirkon Ulkomaanavun säätiö / Kyrkans Utlandshjälp)

2 SOPIMUKSEN TARKOITUS

Sopijapuolten tarkoituksena on luoda tällä sopimuksella yleiset puitteet yhteistyölle kirkon lähetystehtävän toteuttamiseksi lähetystyön ja kansainvälisen diakonian osalta.

Sopijapuolet korostavat yhteistyönsä yleisinä periaatteina seuraavia asioita:

– Lähetyks on Kolmiyhteisen Jumalan pelastavaa työtä, jota Hän tekee maailmassa.

– Lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa toteutetaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksen pohjalta kirkon yhteydessä. Jos järjestön toiminta rajoittuu Raamatun kääntämiseen, kustantamiseen ja levittämiseen, sitoutumista evankelisluterilaiseen tunnustukseen ei tarvitse mainita sen säännöissä.

– Kirkon kokonaisvaltainen lähetystehtävä kutsuu todistamaan Jumalan varauksettomasta rakkaudesta julistuksen, palvelun ja keskinäisen yhteyden kautta.

– Lähetystehtävä tarkoittaa seurakuntien, hiippakuntien ja koko kirkon osallistumista tähän Kolmiyhteisen Jumalan pelastavaan työhön maailmassa.

– Kirkon lähetyksjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön toiminta on kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa ja niiden toiminta osoittaa seurakuntien jäsenten sitoutumisen kirkon lähetystehtävään.

Tämä sopimus korvaa kirkolliskokouksen 9.5.1979 tekemän päätöksen kirkon lähetyksjärjestöksi hyväksymistä koskevista periaatteista. Sopimuksen allekirjoittanut lähetyksjärjestö säilyttää kirkon lähetyksjärjestön aseman.

3. YHTEISTYÖN TOTEUTTAMINEN

Kirkon lähetystyössä ja kansainvälisessä diakoniassa noudatettava yhteinen lähetysstrategia ja toimintaperiaatteet sekä sopijapuolten yhteistyön muodot ja toteuttamistapa hyväksytään kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa, jonka asettaa kirkon ulkoasiain neuvosto. Toimikuntaan tulee sopijapuolten edustus.

Yhteistyön perustana kirkko sitoutuu kohtelemaan lähetysjärjestöjään ja Kirkon Ulkomaanavun säätiötä yhdenvertaisesti. Kirkon lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanavun säätiö sitoutuvat puolestaan kohtelemaan toisiaan tasavertaisesti.

4. OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

Sopijaosapuolet sitoutuvat huolehtimaan lähetystyön ja kansainvälisen diakonian koordinoimisesta.

Kirkon lähetysjärjestön/Kirkon Ulkomaanavun säätiön tehtävänä on yhteistyössä kirkon, sen hiippakuntien ja seurakuntien kanssa huolehtia kirkon lähetystyön/ kansainvälisen diakonian toteuttamisesta.

Lähetysjärjestö/Kirkon Ulkomaanavun säätiö noudattaa omassa toiminnassaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa hyväksytyä ja kirkon ulkoasiain neuvostossa vahvistettua lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita.

Sopijapuolet sitoutuvat osallistumaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan ja sen alaisuudessa toimivan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen toimintakuluihin yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti.

5. SOPIMUKSEN MUUTTAMINEN JA VOIMASSAOLO

Sopimusta voidaan muuttaa ainoastaan kirjallisesti sopijapuolten suostumuksella. Sopimuksen sisältö tarkistetaan joka viides (5) vuosi..

Tämä sopimus on voimassa toistaiseksi siitä lukien, kun kirkkohallitus ja lähetysjärjestön/Kirkon Ulkomaanavun säätiön päätösvaltainen toimielin ovat sopimuksen hyväksyneet, siihen saakka, kunnes sopimus irtisanotaan.

6. SOPIMUKSEN IRTISANOMINEN

Mikäli lähetysjärjestö ei noudata omassa toiminnassaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa jo hyväksytyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita ja Kirkon ulkoasian neuvosto on joutunut kirjallisesti huomauttamaan asiasta vähintään kaksi (2) kertaa, kirkkohallituksella on kuultuaan asiassa kirkon ulkoasiain neuvostoa oikeus irtisanoa sopimus kyseisen sopijapuolen osalta kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla. Lähetysjärjestöä, jonka osalta sopimus on irtisanottu, ei enää pidetä kirkon lähetysjärjestönä.

Sopijapuolella on mahdollisuus kuuden (6) kuukauden aikana korjata sopimusrikkomus huomautuksen saatuaan.

Mikäli lähetysjärjestö katsoo, ettei se voi noudattaa kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnassa hyväksytyä lähetysstrategiaa ja toimintaperiaatteita, sillä on oikeus irtisanoa sopimus kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla.

7. PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUKSET

Tätä sopimusta on laadittu kaksi (2) samansanaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Helsingissä päivänä kuuta 200 .

Allekirjoitukset”

3. *Kansainvälisen työn sihteeri ja seurakunnat.* Neuvottelukunnan perusteluihin liittyen katson, että seurakunnan kansainvälisen työn sihteerin toimenkuvaa on syytä kehittää. Toimenkuvaan kuuluisi lähetystyö, kansainvälinen diakonia, maahanmuuttajatyö, lähialuetyö ja ystävyysseurakuntatyö.

Lähetyssihteerien ja Kirkon Ulkomaanavun yhdyshenkilöiden yhteistyön lisääminen on kaikissa tapauksissa mahdollista, vaikka tehtäviä hoitavatkin eri henkilöt.

Lähetyssihteerien työtehtävän avartuminen kansainvälisen työn sihteeriksi edellyttää perusteellista koulutusta. Asia vaatii erillisselvityksen. Esitän neuvottelukunnan perusteluihin liittyen, että kirkkohallitus selvittäisi seurakuntien kansainvälisen työn sihteerin koulutuksen järjestämistä.

4. *Kansainvälisen työn sihteerit hiippakunnissa.* Neuvottelukunnan perusteluihin liittyen esitän, että nykyisten SLS:n palkkaamien hiippakunnallisten lähetyssihteerien toimenkuvaa laajennetaan siten, että toimenkuvaan kuuluisi seurakuntien palvelu sekä lähetystyön että kansainvälisen diakonian osalta. Nykyiset lähetyssihteerien toimet siirretään kirkolliskokouksen myöntämien määrärahojen turvin hiippakuntien kansainvälisten sihteerien toimiksi/viroiksi. Perustelu: Lähetystyö ja kansainvälinen työ ovat hiippakunnan ja piispan tehtäviä. Tämän työn tulee organisoitua muun hiippakunnallisen työn tapaan. Tämä merkitsee, että kullakin hiippakunnalla olisi hiippakuntasihteerin toimi/virka kirkon kansainvälistä työtä varten. Toimenkuvaan kuuluisi lähetystyö, kansainvälinen diakonia, maahanmuuttajatyö, lähialuetyö ja ystävyysseurakuntatyö. Sihteerin asema hiippakuntahalinnossa olisi samanlainen kuin muiden hiippakuntasihteerien.

Esittäessäni hiippakuntiin kirkon palkkaamia kansainvälisen työn sihteereitä pidän hyvänä neuvottelukunnan pyrkimystä luoda hiippakunnalle kirkon kansainvälisen työn selkeä yhteistyöverkosto suhteessa seurakuntiin, kirkon keskushallintoon ja järjestöihin ja selkeyttää hiippakunnan toiminnassa kansainvälisistä työstä vastaavan työntekijän asemaa. Hiippakunnan lähetyssihteerien toimien/virkojen perustaminen on hiippakuntavaltuustojen asia ja vaatii yhdeksän uuden hiippakunnallisen toimen/viran perustamista tai muunlaista järjestelyä ja kirkolle joka tapauksessa varsin suurta taloudellista panostusta. Pohdin asiaa talouden kannalta seuraavassa pääluvussa ja teen myös senkin pohjalta ratkaisuesitykseni.

Asian jatkovalmistelu kuuluu piispainkokouksen toimialaan.

4.2. Hallinnon järjestäminen

4.2.1. Yhteisen toimielimen sijoittaminen kirkon keskushallintoon

Nykyisen kirkon lähetystyön toimikunnan tehtävät on määritelty kirkkohallituksen ohjesäännön 25 §:ssä. Tehtävät ovat: kirkon ja seurakuntien lähetystyön kehittäminen, lähetysjärjestöjen yhteisen toiminnan edistäminen ja lähetystyön yhteisestä kasvatus-, koulutus- ja tiedotustoiminnasta huolehtiminen. Seurakuntia, hiippakuntia tai lähetysjärjestöjä sitovia päätöksiä lähetystyön toimikunta ei voi tehdä.

Kirkon lähetystyön toimikunta sijoitettiin vuoden 1994 alusta lukien kirkon ulkoasiain neuvoston alaisuuteen ja KKK tuli osaksi kirkon ulkoasiain osastoa. Asia valmisteltiin kirkon keskushallinnon uudistamiskomiteassa (A 1989:3). Neuvottelukunta huomauttaa hyvin, ettei mietinnössä ei ole ratkaisulle esitetty erityisiä perusteluja. Lähetystyön on katsottu ilmeisesti liittyvän sillä tavoin kirkon

kansainvälisiin suhteisiin, että tällainen tehtäväjako on ollut perusteltua. Lähetystyön asema kirkkohallinnossa on jäänyt asiallisesti selvittämättä.

Kirkon yhteistä hallintoa koskevan lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa koskevan säännöksen puuttuminen on todettu jo Järveläisen toimikunnan mietinnössä, jossa ehdotettiin täydennystä KL 20:7 §:n 2 momentin 9 kohtaan maininnalla kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta. Tätä täydennystä ei tarvita, jos katsotaan, että lähetystyön ja kansainvälisen diakonian tehtävät kirkon keskushallinnossa kuuluvat kirkkohallitukselle sen yleistoimivallan perusteella. Muistakaan kirkkohallituksen toiminnallisen osaston 4 §:n tehtäväluetteloon kuuluvista tehtävistä ei ole erityissäännöstä kirkkolaisissa. Lähetystyön osaltakin kirkkohallituksen ohjesääntöön voidaan tällöin vain tehdä tarvittava lisäys.

KL 22:2 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla kirkkohallitus on kirkon keskushallinnossa yleishallintoelin, joka hoitaa kirkon yhteistä hallintoa, taloutta ja toimintaa. Tämän vuoksi on tarvittu kirkon ulkoasiain neuvoston tehtäviä koskeva kirkkojärjestyksen (KJ 20:7 §:n 2 momentti) erityissäännös, jolla määrätään poikkeus edellä mainitusta kirkkohallituksen yleistoimivallasta. Ulkoasian neuvosto hoitaa kirkon suhteita muihin kirkkoihin, uskontokuntiin ja kirkkojenvälisiin järjestöihin. Neuvottelukunta toteaa, että tämän mukaan kirkon ulkoasiain neuvostolla on suppeasti tulkittava rinnakkainen toimivalta kirkkohallituksen kanssa kirkon yhteisessä hallinnossa.

Kirkon ulkoasiain neuvoston asema ja tehtävät kirkon keskushallinnossa määräytyvät siis KJ 20:7 §:n 2 momentin erityissäännöksen nojalla. Kun erityissäännöksellä annettua toimivaltaa on tulkittava suppeasti, niin erityissäännöksen on oltava täsmällinen. Edellä mainitussa keskushallinnon uudistamiskomitean mietinnössä asia ei noussut esille, kun lähetystyön toimikunta sijoitettiin KUN:n alaisuuteen. Neuvottelukunta ehdottaa, että tässä vaiheessa hyväksytään Järveläisen toimikunnan muotoilema erityissäännös lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta. Säännöstä tarvitaan, koska lähetystyö ja kansainvälinen diakonia sijoitetaan kirkon ulkoasiain neuvoston alaisuuteen eikä kirkkohallituksen alaisuuteen kirkon keskushallinnon organisaatiossa.

Ehdotuksen mukaan kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohta kuuluu:

”Kirkolliskokouksen asiana on

...

päätää **kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta**, kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin sekä kirkkojenvälisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa;”

Neuvottelukunta on tuonut esiin, että toinen vaihtoehto on kirjata kirkon ulkoasiain neuvoston tarkempi tehtävämääräys edellä mainittuun KJ 20:7 §:n 2 momenttiin. Muutoksella ratkaistaan selvästi kirkkohallituksen ja ulkoasiain neuvoston tehtäväjako lähetystyön ja kansainvälisen diakonian osalta. Kirkon lähetystehtävä on mainittu jo KL 4:1 §:ssä, joten kirkkolakia ei ole välttämättä muutettava lainkaan. Rinnakkaisen ehdotuksen mukaan KJ 20 7 §:n 2 momentti voisi kuulua:

”Kirkolliskokous asettaa kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohdassa tarkoitettujen asioiden valmistelua ja hoitoa **sekä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hoitoa** varten arkkipiispan johdolla toimivan kirkon ulkoasiain neuvoston. Kirkon edustamisesta näissä asioissa päättää arkkipiispa yhdessä neuvoston kanssa.

Katson, että kirkkolain 4:1 ja kirkkolain 20:7 täydennettynä luovat yhdessä lujan ja selkeän hallinnollisen pohjan tarvittavalle muutokselle toisin kuin edellä mainittu toisen vaihtoehdon mukainen

täydennys kirkkojärjestykseen. Kirkkojärjestyksen muutos ei ole mielestäni riittävä kirkon lähetystehtävän laajentamiseksi ja syventämiseksi. KL 4:1 saattaa olla liian yleisessä muodossa lausuttu kirkon tehtävä jotta siitä voisi tehdä suoraa johtoa mainittuun kirkkojärjestyksen muutokseen. Muutoksella on tähdittävä kirkkolain täydentämiseen ja sitä tietä lähetystehtävän aseman vahvistamiseen kirkossa.

Lähetystyön neuvottelukunta on arvioinut yhteistyöelimen sijoittamista todeten, että ”lähetystyön ja kansainvälisen diakonian sijoittamiselle kirkkohallituksen toiminnalliseen osastoon ei ole periaatteellista estettä. Lähetystyön kuuluminen nimenomaan kirkkohallituksen eikä ulkoasiain neuvoston alaisuuteen kirkon keskushallinnossa saattaisi ilmentää paremmin lähetystyön asemaa kirkon perustehtävänä kuin työn sijoittaminen tiettyjä erityistehtäviä hoitavaan keskukseseen. Toisaalta kirkon ekumeenisiin suhteisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin liittyvä asiantuntemus on syytä keskittää yhteen keskukseseen. Lähetystyön neuvottelukunta ei ehdota muutosta lähetystyön ja kansainvälisen diakonian asemaan kirkon keskushallinnon organisaatiossa.”

Katson, ettei kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan sijoituspaikan vaihdokselle kirkon ulkoasiain neuvoston alaisuudesta kirkkohallituksen toiminnallisen osaston alaisuuteen ole riittäviä perusteita. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian muuttuminen enenevästi kirkkojenväliseksi toiminnaksi puoltaa nykyistä lähetystyön ja kansainvälisen diakonian hallinnollista sijaintia kirkon keskushallinnossa. Silloin kirkon ulkoasiain neuvosto täydennetyin kirkkolainpykälän nojalla saa toimivallan johtaa ja kehittää kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa. Kirkon Ulkomaanapu on jo KUN:in alaisuudessa itsenäisenä säätiönä ja sen verkostoitumisherkyys lähetystyön yhteyteen voisi olla tässä mielessä hyvä. Lisäksi ehdotettu kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan koko ja edustuksellinen laajuus ja tästä johtuva erikoisasema puoltavat sijaintia KUN:n alaisuudessa paremmin kuin kirkkohallituksen toiminnallisen osaston yhteydessä, jossa se yhdenmukaisuuden paineesta joutuisi ilman muita perusteita mukautumaan toiminnallisen osaston muiden työalojen mukaiseen hallintoon ja käytäntöön. Käsitykseni mukaan kirkkohallituksen toimiala lähetystehtävän hallinnollisessa kokonaisuudessa on jo nyt varsin mittava (perussopimusten hyväksyminen, taloudellinen päätösvalta, henkilöstövalinnat, lähetystyön keskuksen hallinto jne).

Pidän varsin onnistuneena neuvottelukunnan tekemää johtopäätöstä kirkkolain täydennyksen seurauksesta kirkon lähetystehtävän uudelle toteuttamiselle. ”Kirkkolain 20 luvun 7 §:n täydentämisen jälkeen kirkolliskokous ottaa vastuun kirkon lähetystehtävästä eli lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta. Kirkolliskokous delegoi kirkkolain täydentämisellä ja siitä johdetulla kirkkohallituksen ohjesääntömuutoksella aikaisempaa selkeämmin lähetystehtävää koskevan vastuun kantamisen kirkon ulkoasiain neuvostolle ja seuraa vuosittain lähetysasioiden hoitoa kirkkohallituksen toiminta- ja taloussuunnitelman hyväksymisen avulla.”

Kirkkohallitus on edellisen päätösesityksen jälkeen mukana vahvalla osuudella lähetystyön ja kansainvälisen diakonian uudessa järjestelyssä. Se hyväksyy kirkon, lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön kanssa tehtävän sopimuksen, joka laaditaan kunkin järjestön ja säätiön kanssa erikseen. Sopimus korvaa kirkolliskokouksen 7.6.1979 tekemän päätöksen Kirkon lähetystyön keskuksen ohjesäännön muuttamisesta sekä päätöksen kirkon lähetysjärjestyksi hyväksymisessä noudatettavista periaatteista.

Kirkkojärjestyksen 20 luvun 7 §:n 2 momentin nojalla kirkon ulkoasiain neuvostosta tulee edellä mainitun kirkkolain muutoksen jälkeen yhä vahvemmin lähetystyön ja kansainvälisen diakonian vastuullinen hallintoelin kirkossa. Se siis – toisenkin kerran sanottuna - johtaa ja kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa, koordinoi kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa sekä vastaa kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteisestä kasvatus-, koulu-

tus- ja tiedotustoiminnasta. Kirkolliskokouksen, kirkkohallituksen ja kirkon ulkoasiain neuvoston kasvava rooli lähetystehtävän vastuullisina eliminä ilmentävät osaltaan lähetystyön ja kansainvälisen diakonian vahvistuvaa ja muuttunutta asemaa kirkon kokonaisuudessa.

Kirkkohallituksen toiminnallinen osasto voi käsitykseni mukaan verkottua KLDK:n ja KUA:n yksiköiden kanssa jotta Läsnäolon kirkkoon sisältyvä kirkon lähetystehtävä ja ajatus missionaarisesta seurakunnasta ja kirkosta voisivat toiminnallisesti läpäistä kirkon eri toimialoja. Kirkkohallituksen toiminnalliselle osastolle annettu kansainvälinen vastuutehtävä, joka on kirjoitettu kirkkohallituksen ohjesääntöön (13 §), antaa tällaisen mahdollisuuden ellei myös verkottumismahdollisuuden ellei suorastaan velvoita siihen.

Uuden organisaation henkilöstöä valittaessa joudutaan ratkaisemaan, ovatko uuden organisaation tehtävät niin lähellä nykyisen lähetystyön keskuksen tehtäviä, että sen työntekijöitä olisi siirrettävä uuden organisaation palvelukseen, jos keskuksen virkoja lakkautetaan. Asiaa on arvioitava henkilöstön osalta työlaainsäädännön perusteella. Asia on selviteltävä siinä vaiheessa, kun tehdään päätös neuvottelukunnan ehdottaman mallin täytäntöönpanosta. Katson, että kirkkohallituksen ohjesääntömuutos ja sopimusjärjestöjen uusi asema kirkon hallinnossa luovat edellytykset arvioida uudistetun KLDK:n työskentelyä siten, että keskuksen virat on mahdollista julistaa julkisesti haettaviksi. Kysymys vaatii kuitenkin kirkkohallituksen perusteellista pohdintaa.

Esitän, että kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteistyöelin sijaitsisi kansainvälisiä yhteyksiä ja järjestöyhteistyön luonnetta ja laajaa edustuksellisuutta koskevan yhteistyöluonteensa vuoksi edelleen kirkon ulkoasiain neuvoston yhteydessä. Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian aseman vahvistaminen tässä mietinnössä esitettyjen näkökohtien nojalla edellyttää kuitenkin muutosta kirkon ulkoasiain neuvoston ohjesääntöön, mikä tulee mahdolliseksi kirkkolain 20 luvun 7 §:ää täydentämällä. Tämä täydennys lujittaa merkittävästi lähetystyön ja kansainvälisen diakonian asemaa kirkon keskushallinnossa ja luo pohjan laajentaa ja syventää kirkon lähetystehtävää pitkäjännitteisesti hiippakunnissa ja seurakunnissa.

4.2.2. Tarvittavat säädös- ja säännösmuutokset

Kirkkolaki

Yhdyn esityksessäni Koko kirkon missio –mietintöön ja neuvottelukunnan mietintöön ja esitän, että kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohta kuuluu:

”Kirkolliskokouksen asiana on

...

9) päättää **kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta**, kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin sekä kirkkojenvälisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa;”

Kirkolliskokouksen päätösvalta konkretisoituu kirkkohallituksen ehdottamassa vuosittaisen toiminta- ja taloussuunnitelman yhteydessä. Kirkolliskokous asettaa lisäksi kirkkojärjestyksen mukaan (KJ 20:7) kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 9 kohdassa tarkoitettujen asioiden valmistelua ja hoitoa varten arkkipiispan puheenjohtajalla toimivan kirkon ulkoasiain neuvoston.

Kirkkohallituksen ohjesääntö

Kirkkohallituksen ohjesääntöön on tehtävä uutta kirkon lähetystyön ja kansainvälisen toimikuntaa (KLDT) ja kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskusta (KLDK) varten useita muutoksia.

Kirkkohallituksen ohjesäännön 19 § käsittelee kirkon ulkoasiain neuvoston tehtävää. Ensimmäinen asianomaisen pykälän muuttamaton kohta ohjaa osaston päätöksentekoa suhteessa sen asettamiin toimikuntiin sekä osastoon ja yksiköihin. Toisen kohdan mukaan neuvosto johtaa ja kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa, koordinoi sitä sekä vastaa yhteisestä kasvatuksesta, koulutus- ja tiedotustoiminnasta. Kolmannen kohdan mukaan neuvosto johtaa ulkoasiain osaston ja siihen kuuluvan KLDK:n toimintaa. Neuvottelukunnan lisäys tähän kohtaan lähetystyöstä on tarpeeton.

Kirkkohallituksen ohjesäännön 24 § saa neuvottelukunnan esityksessä muodon, jolla määrätään uudesta kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan kokoonpanosta. Sen valitsee KUN ja siihen kuuluu piispa puheenjohtajana ja seitsemäntoista muuta jäsentä sekä kullekin henkilökohtainen varajäsen. Kahdeksan valitaan kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun säätiön nimeämisen perusteella. Kukin hiippakuntavaltuusto tekee esityksen kolmesta jäsenehdokkaasta.

Ohjesäännön 25 § saa muodon, jossa määritellään uuden toimikunnan tehtävät. Kohta 6 sisältää määräyksen, jonka mukaan KLDT johtaa lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskuksen toimintaa.

Toimikunnalle on suunniteltu seuraavat tehtävät:

1. hyväksyä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleinen linja sekä kirkon yhteinen lähetysstrategia;
2. hyväksyä perussopimuksen hyväksyneiden kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavat periaatteet;
3. järjestää kirkon lähetystehtävään liittyvää yhteistä kasvatusta, koulutusta ja tiedotusta;
4. edistää ja koordinoida kirkon lähetystehtävään liittyvää varainhankintaa, sekä
5. tukea hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta, sekä
6. johtaa lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskuksen toimintaa.

Kohdat 1 ja 2 koskevat periaatteiden muotoilua ja hyväksymistä. Toimikunnan päätökset vahvistetaan kirkon ulkoasiain neuvostossa, jonka tulee pyytää esityksistä piispainkokouksen lausunto. Tämä toimikunnan työ sopii toimikunnan asemaan kirkon hallinnossa hyvin. Kyseessä on yhteisistä periaatteista sopiminen ja toimiminen verkostossa yhdessä eri toimijoiden kanssa.

Kohtien 3, 4 ja 5 osalta tehtävät edellyttävät hallinnollisia ja taloudellisia päätöksiä. Toimikunta on suunnitteleva, valmisteleva ja aloitteentekijänä toimiva elin. Henkilöstöhallinto- ja talousasiat päätetään kirkkohallituksen organisaatiossa. Käytännössä toimikunta on neuvottelijana ja valmistelijana ratkaisevassa asemassa päätöksiä tehtäessä.

Ohjesääntöä pitää vielä täydentää 25a ja 25b pykälillä, koska kysymyksessä on varsin laajapohjainen ja lukumäärältään suuri toimikunta, jonka hallinnollinen työskentely tarvitsee säätelyä. Toimikunta asettaa 25a §:n mukaan keskuudestaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan työjaoston, johon valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi muuta jäsentä. Vähintään kahden tulee olla lähetysjärjestöjen/Kirkon Ulkomaanavun edustajia. 25b §:ssä määrätään kirkon lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen tehtävistä.

Kirkkohallituksen ohjesäännön 19 §, 24 §, 25 §, 25 a §, 25 b § seuraavaan muotoon:

19 §

Kirkon ulkoasiain neuvoston tehtävänä on

- 1) - - -
- 2) johtaa ja kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa, koordinoida kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa sekä vastata kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteisestä kasvatus-, koulutus- ja tiedotustoiminnasta
- 3) johtaa ulkoasiain osaston toimintaa; ja
- 4) - - -

24 §

Kirkon ulkoasiain neuvosto valitsee neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan, johon kuuluu piispa puheenjohtajana ja seitsemäntoista muuta jäsentä sekä kullekin henkilökohtainen varajäsen. Kahdeksan jäsentä ja kullekin henkilökohtainen varajäsen valitaan kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun säätiön ehdotuksen perusteella. Kukin hiippakuntavaltuusto tekee esityksen kolmesta jäsenehdokkaasta henkilökohtaisine varajäsenineen.

25 §

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan tehtävänä on

- 1) hyväksyä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleinen linja sekä kirkon yhteinen lähetysstrategia;
- 2) hyväksyä perussopimuksen hyväksyneiden kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavat periaatteet;
- 3) hoitaa kirkon lähetystehtävään liittyvää yhteistä kasvatusta, koulutusta ja tiedotusta;
- 4) edistää ja koordinoida kirkon lähetystehtävään liittyvää varainhankintaa;
- 5) tukea hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta, sekä
- 6) johtaa lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskuksen toimintaa.

25 a §

Toimikunta asettaa keskuudestaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan työjaoston, johon valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi muuta jäsentä. Näiden varajäseninä toimivat heidän henkilökohtaiset varajäsenensä. Työjaoston jäsenistä vähintään kaksi ovat lähetysjärjestöjen edustajia.

Työjaoston tehtävänä on päättää toimikunnan työjaostolle siirtämistä ja toimikunnalle muutoin kuuluvista kiireellisistä asioista ja tarvittaessa toimikunnalle kuuluvia asioita.

25 b §

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskuksen tehtävänä on kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa, koordinoida kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan kuuluvaa toimintaa yhdessä kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun säätöön kanssa sekä vastata kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kasvatus-, koulutus ja tiedotustoiminnasta.

4.2.3 Rahoitussuunnitelma ja kysymys kirkon lähetysrahastosta

Uudistettu kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunta KLDT ja keskus KLDK aloittaisivat työskentelynsä siten, ettei kirkon talousarvioon ja toimintasuunnitelmaan tulisi niiden osalta oleellista lisäystä. Taloudellisen lisäresurssin toisivat mukanaan sopimusjärjestöt yhteisesti tehtyjen suunnitelmien pohjalta sekä uuden KLDK:n oma kustannustoiminta ja muu tuloja tuottava toiminta.

Selvitykseeni sisältyy ajatus kirkon lisärahoitustarpeesta hiippakuntien kansainvälisten sihteerien palkkaamista varten. Kun hiippakuntavaltuustojen asiana on perustaa hiippakunnalliset virat, antaa kirkkohallitus talousarviossaan hiippakunnallista toimintaa varten rahoituksen, jonka jakaantumisesta hiippakunnat itsenäisesti päättävät. Jo nyt hiippakunnat tukevat Suomen Lähetysseuran palkkaamia lähetyssehteereitä hyvinkin toisistaan poikkeavin tukimuodoin, joista on syytä tehdä tarkka selvitys, mikäli kirkko ottaa nykyistä laajemman vastuun asiasta. Lähetyssehteerimäärärahaa voidaan kasvattaa hiippakunnissa portaittaisesti 1-3 hiippakuntaa/vuosi. Olisi selvitettävä, voisiko hiippakuntasihteerien tehtäväkuvia tarkistaa ja laaja-alaistaa tai osa-aikaistaa siten, etteivät palkkausmenot lisääntyisi yhdeksän viran suuruisena menoeränä/hiippakunta ja kansainvälinen vastuu silti voisi toteutua kirkon kokonaisuksi uudistavalla tavalla. Mikäli kuitenkin virat perustettaisiin, tulisi kirkkohallituksen arvioida, merkitseekö tämä seurakuntien keskusrahastomaksujen korottamispainetta. Keskusteluissa on arvioitu, että seurakuntien lähetysjärjestöille ja Kirkon Ulkomaanavulle osoitetut talousarviomäärärahat voisivat vastaavasti hiukan vähentyä hiippakunnallisten kansainvälisen työn sihteerien asialle tuoman hyödyn perusteella. Kysymys hiippakuntien kansainvälisten sihteerien toimista/viroista ja niiden rahoituksesta vaatii edellä sanotun perusteella piispainkokouksen erityisselvityksen.

Käydyissä keskusteluissa on herännyt kysymys kirkon lähetysrahaston perustamisesta ohjaamaan seurakuntien myöntämien talousarviomäärärahojen ja kirkon lähetystyölle ja kansainväliselle diakonialle ohjattavien virallisten kolehtimäärärahojen käyttöä. Rahastoon vuosittain saatavilla varoilla voitaisiin rahoittaa lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteisiä tehtäviä sekä kokonaiskirkon että hiippakunnallisella tasolla, esim. hiippakuntien lähetyssehteerien palkkaamista.

Kirkon seitsemän lähetysjärjestön ja Kirkon Ulkomaanavun yhteenlaskettu panostus lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan oli vuonna 2004 noin 68,9 miljoonaa euroa. Tuotoista 63 % saatiin seurakunnista joko talousarviomäärärahoina tai seurakuntalaisten vapaaehtoisena kannatuksena. Julkisen rahoituksen osuus oli 17 % ja muiden tuottojen osuus, esimerkiksi kotimaassa tapahtuvalle työlle saadut lahjoitukset, 19 %.

Yhteenlasketuista kuluista ulkomailla tapahtuvaan työhön meni 65 % ja sen välittömiin tukitoimiin kotimaassa 14 %. Tähän lukuun sisältyvät esimerkiksi tiedotus sekä kansainvälisyyskasvatus ja -koulutus. Loput kuluista meni muilla tuotoilla rahoitettuun toimintaan Suomessa.

Kokonaistulos osoittaa seurakunnista tulleen kannatuksen laskeneen 1,6 prosenttia vuoteen 2003 verrattuna. Seurakuntien kannatus kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimijoille oli vuonna 2004 yhteensä 43 331 549 euroa. Seurakuntalaista kohden tuki oli keskimäärin 9,89 euroa. Seurakuntien talousarviomäärärahat laskivat vuoteen 2003 verrattuna 3,3 %. Vapaaehtoinen kannatus laski 0,4%.

Keskusteluissa on käynyt ilmi se hyvin ymmärrettävä seikka, etteivät seurakunnat halua luopua oikeudestaan myöntää talousarviovaroja haluamiinsa tarkoituksiin. Lähetys ja kansainvälinen diakonia ovat nimenomaan herkkää aluetta, jossa avustustyön lähipäätösperiaatetta on syytä kunnioittaa. Tämä ei kuitenkaan välttämättä poissulje lähetysrahaston tarpeellisuutta. Lähetysrahastoon voi myöntää sekä korvamerkittyjä varoja että nimeämättömiä varoja, jotka tulevat tarkkaa tilitystä seuraten eri rahoituslähteistä esimerkiksi kirkon avustavaroina ja kirkon ulkopuolelta kehitysapuvaroina. Kirkkohallitus lähetysrahaston hallintoelimenä jakaisi rahan yhteistyöelimen valmistelun pohjalta järjestöjen anomuksista rahaston sääntöjen mukaisesti tarkoituksiin.

Kirkkohallituksen tulisi käsitykseni mukaan muutoinkin antaa seurakunnille ohjeita talousarviomäärärahojen lähetysjärjestöille ja Kirkon Ulkomaanavulle annettavista jakoperusteista. Nyt käytännöt seurakunnissa ovat varsin kirjavia, vääristävälle kilpailulle alttiita, eivätkä painota lähetysjärjestöjen tavoitteiden, keinojen, menetelmien ja työskentelytapojen erilaisuutta. Kirkollisveroista muodostuvat seurakuntien talousarviomäärärahat ovat kirkon erityisessä ohjauksessa.

Rahastoon tulevan rahan osalta voidaan ajatella seuraavia vaihtoehtoisia ratkaisumalleja: 1. Seurakunnat tukevat rahastoa budjetista myöntämällä määrärahoilla. 2. Seurakunnat tukevat rahastoa kollehtien ja vapaaehtoistoiminnan kautta kertyvillä varoilla. 3. Kaikki seurakunnat ohjaavat määrätyn osuuden järjestöille myöntämistään budjettimäärärahoista rahastoon. 4. Kaikki järjestöt maksavat määrätyn osuuden seurakunnilta saamistaan budjettimäärärahoista rahastoon. 5. Kirkko nostaa seurakunnilta perimäänsä perusmaksuosuutta ja ohjaa tämän osuuden rahastoon. Seurakunnat voivat vastaavasti halutessaan pienentää kansainväliselle työlle myöntämiään määrärahoja budjetissa syntyvän vajauksen kattamiseksi.

Käytännössä kysymykseen tulisi korkeintaan vain kohta 5. Sen mukaan seurakunnat nostaisivat perusmaksuosuutta ja ohjaisivat tämän osuuden lähetysrahastoon, josta rahoitettaisiin vain lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kotimaista tarvetta, esimerkiksi hiippakuntien kansainvälistä työtä. Vastaavasti seurakunnat voisivat pienentää lähetystyölle ja kansainväliselle diakonialle myöntämiä määrärahoja syntyvän vajauksen kattamiseksi.

En tee esitystä kirkon lähetysrahaston perustamisesta. Asia sisältää useita vaikeita kysymyskokonaisuuksia. Olen halunnut hahmotella edellä eräitä näkökohtia, jotka on syytä ottaa huomioon asian yksityiskohtaisemmassa ja perusteellisemmassa pohdinnassa. Jätän omasta puolestani *lähetysrahastokysymyksen ja uuden rahanjakomallin* kirkkohallituksen jatkokäsittelyyn mahdollisena keskusteluasiana pohdittavaksi esimerkiksi perustettavan yhteistyöelimen kanssa yhdessä.

5. Selvittelijän esitys

Esitän kunnioittavasti kirkkohallitukselle, että

1. kirkkohallitus pyytää jatkoselvityksestä lausunnot piispainkokoukselta, tuomiokapituleilta, Kirkon ulkoasiain neuvostolta, kirkon lähetystyön toimikunnalta, kirkon lähetysjärjestöiltä ja Kirkon Ulkomaanavun säätiöltä
2. kirkkohallitus tekee kirkolliskokoukselle ehdotukset seuraavista muutoksista kirkkolakiin ja kirkkohallituksen ohjesääntöön:

Kirkkolain 20 luku 7 § 2 momentti 9 kohta muotoon:

”Kirkolliskokouksen asiana on

. . .

9) päättää **kirkon lähetystyöstä ja kansainvälisestä diakoniasta**, kirkon suhteista muihin kirkkoihin, uskontokuntiin sekä kirkkojenvälisiin järjestöihin sekä yhteistyöstä niiden kanssa;”

Kirkkohallituksen ohjesäännön 19 §, 24 §, 25 §, 25 a §, 25 b § seuraavaan muotoon:

19 §

Kirkon ulkoasiain neuvoston tehtävänä on

1) - - -

2) johtaa ja kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa, koordinoida kirkon lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa sekä vastata kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yhteisestä kasvatus-, koulutus- ja tiedotustoiminnasta

3) johtaa ulkoasiain osaston toimintaa; ja

4) - - -

24 §

Kirkon ulkoasiain neuvosto valitsee neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan, johon kuuluu piispa puheenjohtajana ja seitsemäntoista muuta jäsentä sekä kullekin henkilökohtainen varajäsen. Kahdeksan jäsentä ja heidän henkilökohtaiset varajäsenensä valitaan perussopimuksen hyväksyneiden kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun säätiön ehdotuksen perusteella. Kukaan hiippakuntavaltuusto tekee esityksen kolmesta jäsenehdokkaasta henkilökohtaisine varajäsenineen.

25 §

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunnan tehtävänä on

1. hyväksyä kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian yleinen linja sekä kirkon yhteinen lähetysstrategia;

2. hyväksyä perussopimuksen hyväksyneiden kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun toiminnassa noudatettavat periaatteet;
3. hoitaa kirkon lähetystehtävään liittyvää yhteistä kasvatusta, koulutusta ja tiedotusta;
4. edistää ja koordinoida kirkon lähetystehtävään liittyvää varainhankintaa;
5. tukea hiippakuntien ja seurakuntien kokonaisvaltaista missionaarisuutta, sekä
6. johtaa lähetystyön ja kansainvälisen palvelun keskuksen toimintaa.

25 a §

Toimikunta asettaa keskuudestaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan työjaoston, johon valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä viisi muuta jäsentä. Näiden varajäseninä toimivat heidän henkilökohtaiset varajäsenensä. Työjaoston jäsenistä vähintään kaksi on perussopimuksen hyväksyneiden lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun edustajia.

Työjaoston tehtävänä on päättää toimikunnan työjaostolle siirtämistä ja toimikunnalle muutoin kuuluvista kiireellisistä asioista ja tarvittaessa toimikunnalle kuuluvista asioista.

25 b §

Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskuksen tehtävänä on kehittää kirkon ja seurakuntien lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa, koordinoida kirkon lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan kuuluvaa toimintaa yhdessä perussopimuksen hyväksyneiden kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon ulkomaanavun säätiön kanssa sekä vastata kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian kasvatukseen, koulutus ja tiedotustoiminnasta.

3. kirkkohallitus pyytää piispainkokousta selvittämään hiippakuntien kansainvälisen työn sihteerin tehtäväkuvaa sekä toimien/virkojen asemaa ja rahoitusta.
 4. kirkkohallitus ryhtyy selvittämään seurakuntien kansainvälisen työn sihteerin koulutuksen järjestämistä.
-

Lyhenteet

ELK	Evangelisluterilainen Lähetisyhdistys Kylväjä
KILKE	Kirkon lähetystyön koulutusyhteistyön toimikunta.
KKM	Koko kirkon missio
KLDK	Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian keskus
KLDT	Kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimikunta
KLK	Kirkon lähetystyön keskus
KLNM	Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan mietintö
Km	Kotimaa
KMN	Kirkkojen maailmanneuvosto
KMK	Kirkko muutosten keskellä
KUA	Kirkon Ulkomaanapu
KUN	Kirkon ulkoasiain neuvosto
LML	Luterilainen maailmanliitto
LYT	Lähetysjärjestöjen yhteistyötoimikunta
SANSA	Sanansaattajat
SEKL	Suomen Evangelisluterilainen Kansanlähetys
SLEF	Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland
SLEY	Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys
SLS	Suomen Lähetysseura
SPS	Suomen Piipiaseura

Käytettyä kirjallisuutta

Ahonen Risto A.

2003

Lähetys rajojen ylittäjänä. Kokonaisvaltaisen lähetyskäsityksen vaikutus lähetystyön rakenteeseen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 84. Jyväskylä.

Kirkkojenvälistä työntekijävaihtoa koskeva ohje

2003

Kirkkohallituksen 22.11.2002 asettaman työryhmän mietintö. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto Sarja C 2003:7

Kirkko muutosten keskellä

2004

Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. Jyväskylä.

Kirkko teki lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa lähes 70 miljoonalla eurolla

2005

KT:n tiedote 20.5.2005.

- Kirkon kansainvälisen työn erikoistumiskoulutus
2005 - lähetystyön tehtäviin valmentava koulutus. Hyväksytty kirkon ulkoasiain neuvostossa 10.1.2005.
- Kirkon lähetystehtävä
2002 Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan väliraportti. Suomen ev.-lut kirkon keskushallinto Sarja C 2002:8
- Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan mietintö
2004 Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja C 2004:5.
- Koko kirkon missio
1998 Kirkon lähetystyön kehittämistoimikunnan mietintö. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja C 1998:1
- Läsnäolon kirkko
2002 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon missio, visio ja strategia 2010. Kirkon keskusrahaston rahoittaman toiminnan painopisteet. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto. Sarja C 2002:5
- Mission in Context: Transformation, Reconciliation, Empowerment
2004 An LWF Contribution to the Understanding and Practice of Mission. Lutheran World Federation.
- Paavola Hannu
2004 Kirkon lähetystyön neuvottelukunnasta eteenpäin – kumppanuudessa? Esitelmä Mikkelin hiippakunnan lähetysseminaarissa Savonlinnan kristillisellä opistolla 25.-26.9.2004. Tekijän hallussa.
- Pihkala Juha
2005 Kokonaisvaltainen lähetys ja ekumenia. Avauspuheenvuoro Vammalan lähetysseminaarissa 10.6.2005.
- Ratzinger Joseph
1999 Kristikunta, mytologiasta luopuminen ja totuuden voitto uskonnoista. Fides 08/2005 ja 09/2005.
- Sykes Stephen
2000 Ihmisluonto uudessa ajassa. Toivo ja Luottamus epävarmuuksien maailmassa. Filosofisia ja teologisia puheenvuoroja. Jussi Kotkavirta ja Arvi Tuomi (toim). Jyväskylän yliopisto.